افغاني
اوسنی رسنی
(۱۳۸۰ - ۱۳۸۷)

Ketabton.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني اوسنۍ رسنۍ

(۱۳۸۰-۱۳۸۷ ل کلونه)

(د ماسترۍ دورې تېزس)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	افغاني اوسنۍ رسنۍ
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
کمپوزر:	ضیاءالرحمن ضیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک	مخ
ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې	۱
افغاني اوسنۍ رسنۍ او يوه لنډه يادونه	۳
د اوسنيو رسنيو ارزونه	۷
سريزه:	۱۰

لومړی څپرکی

د اوسنيو رسنيو دټوکېدو عوامل

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل	۱۴
۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل	۱۹
۳- سياسي عوامل	۲۳
۴- د ټولنې د عمومي ظرفيت لوړتيا	۲۸
۵- د رسنيو قانون	۳۲

دويم څپرکی

د اوسنيو رسنيو ډولونه

۱- چاپي رسنۍ	۴۰
۲– اورېدنۍ رسنۍ	۱۰۸
۳ – ليدنۍ رسنۍ	۱۱۸
۴- کتنۍ رسنۍ	۱۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

له چنګیز یا تموډلیز پلوه د رسنیو وېش

۱- دولتي رسنۍ ۱۴۹
۲- تنظیمي یا ګوندي رسنۍ ۱۵۰
۳- ازادې رسنۍ ۱۵۱
۴- انجیویزې رسنۍ ۱۵۳
۵- د ازادو رسنیو په نوم نا ازادې رسنۍ ۱۵۴
۶- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ ۱۵۶

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

۱- ملتپالنه ۱۶۰
۲- سمون او ولسواکي ۱۶۲
۳- پردیپالنه ۱۷۰

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز

۱- د ولس پر ذهن ۱۷۸
۲- پر دولتي چارواکو ۱۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی
اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

۱- چاپي رسنۍ او ادبیات	۱۸۸
۲- اوریدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۰
۳- لیدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۳
۴-کتنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۶

اووم څپرکی
د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړاندیزونه

۱- د رسنیز قانون تطبیق	۲۰۱
۲- د رسنیو د مالي سرچینو سپیناوی	۲۰۲
۳- د سترو ارزښتونو پالنه	۲۰۳

***

وروستۍ یادونه	۲۰۶
اخځونه	۲۰۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې

د څومره والي له پلوه څو تېر (۷-۸) کلونه د افغاني رسنيو لپاره طلايي کلونه دي. ما د همدې کلونو په بهير کې د هېواد رسنيز بهير له نږدې څارلی او په خپله مې هم د رسنيو د يو غړي او همکار په توګه کار کړی دی. کله چې د ماسترۍ دورې په پای کې د تېزس ليکلو موضوع مطرحه شوه، نو ما د همدې رسنيز بهير د څېړنې موضوع ځکه غوره وګڼله، چې زيات اهميت يې درلود. په دې څېړنه کې به درانه لوستونکي د لومړي لاس داسې مواد ولولي، چې د لومړي ځل لپاره خپاره شوي دي. کله چې ما دا اثر تر نسبي بشپړاوي پورې ورسوه او يو شمېر ليکوالو او فرهنګيانو ته مې د ليدلو لپاره ورکړ، نو اکثرو خوښ کړ او د عاجل چاپ غوښتنه يې هم وکړه. ما د موضوع د اهميت او زما د ګرانو قدرمنو ليکوالو د غوښتنې له مخې دا اثر چاپ ته ورکړ، پر دې هم پوهېږم، چې زما له ډېرو هڅو سره سره بيا هم په دې اثر کې ګڼې نيمګړتياوې او تېروتنې شته، خو تر هغه پورې چې يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر چاپ نه شي، لوستونکي او خپله ليکوال يې بيا ونه ګوري، ټولې نيمګړتياوې يې نه ښکاره کېږي.

نو زه يې اوس په همدې نيت لومړي چاپ ته لېږم، چې نيمګړتياوې يې لا ښې څرګندې شي، له درنو لوستونکو هيله من يم، چې تر چاپ وروسته يې نميګړتياوې را په ګوته کړي، خپل نور معلومات او وړانديزونه يو ځاى ماته راولېږي، چې تر دويم چاپ دمخه له هغو څخه ددې اثر په بډاينه کې ګټه واخلم.

په مينه او درناوي

په هېواد کې د يو ګټور ملي رسنيز بهير

د غوړېدو په هيله

پوهندوى محمد اسمعيل يون

ارګ- د جمهوري رياست ودانۍ

کابل- افغانستان

د ۱۳۷۸ ل کال د کب ۲۵مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني اوسنۍ رسنۍ او يوه لنډه يادونه

څه موده پخوا د هند په يوه لرې پرته سيمه کې يوه تن غوښتل، يوه غير دولتي موسسه، له کليوالو سره د مرستې په مقصد پرانيزي. ددغه ټولنيز کار لپاره يې هغه څه او شرايط چې اړين وو، هم پوره او برابر کړل، يوه سلاکار دده د دغو هڅو ټول اړخونه مثبت وارزول، خو يوه خبره يې دا هم ورته وکړه، چې که په دغه کار کې له صداقت څخه کار وانخلې، نو ټولې هڅې به دې له خاورو سره برابرې شي، په دې چې نن سبا په هند او نړۍ کې د ډله ييزو رسنيو بهير دومره پياوړی شوی، چې يو ووړ خيانت هم ترې پټېدلای نه شي...

د سړي چې دغه ټکي ته پام شو او خپل درغل نيت ته يې وکتل، نو په ډاګه يې اعتراف وکړ، چې دی د دغه ازاد بهير د ځواب ويلو نه دی، ځکه يې د هغه کار لارښوونه يوې مېرمنې ته پرېښوده.

خبره داده، چې په اوسنۍ نړۍ کې رسنۍ او مطبوعات د هرې ټولنې په جوړښت کې د رګونو ځای او دنده لري، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هغې ټولنې ته وده ورکوي او د پرمختګ پر لوري يې لار پرانيزي. د انګرېزانو په اړه، چې يو وخت يې د نړۍ لارښوونه کوله اوس دا خبره ويل کېږي، چې که په اوسني عصر کې همدغه رسنيزه ورتيا ترې لرې کړې، نو د ځان د لورتيا ښودنې لپاره به په نړيواله کچه بل هېڅ لامل له ځان سره ونه لري.

رسنۍ که له يوې خوا په نړۍ کې د ډيموکراسۍ او ازادۍ له بهير سره جوړه روانې دي، نو له بلې خوا يې روزنيزه دنده هم په ځانګړې توګه دومره د يادونې وړ ده، چې د ټولنيز سمون او هڅون ستنې، چې د اوسنۍ پرمختللې ټکنالوژۍ پر بنسټونو باندې ولاړې دي، پياوړې کړې دي.

يون صيب په (افغاني اوسنۍ رسنۍ) اثر کې، چې ټول اووه څپرکي لري، په افغانستان کې د مطبوعاتو د بهير پر ودې، سالميت، ارزښت، اهميت، اغېز او نورو ورتياوو باندې ژوره رڼا اچولې او هغه يې په هر اړخيزه توګه څېړلي او معرفي کړي دي. په سريزه کې يې، په اويايمو کلونو کې د افغاني رسنيو بهير ته کتنه کړې، په لومړي څپرکي کې يې د اوسنيو رسنيو د رامنځته کېدو عوامل، په دويم څپرکي کې يې د هغو ډولونه، په دربيم څپرکي کې يې د رسنيو تمويلي سرچينې، په څلورم څپرکي کې يې د رسنيو فکري تمايل، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکي کې یې پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز، په شپږم څپرکي کې یې رسنۍ او ادبیات په مستنده او علمي توګه څېړلي او په اووم څپرکي کې یې د رسنیو د پرمختګ او اغېز لپاره خپل وړاندیزونه وړاندې کړي دي.

ددغه اثر یوه جالبه او د پاملرنې وړ برخه د هغه شپږم څپرکی دی، چې د هغه په ترڅ کې د ژورنالیزم او ادب دواړو پر اړیکو، پولو او دندو باندې هم غږېدلی دی. هغه موضوع چې نن سبا په نړۍ کې ددغو دواړو علومو په اړه لا هم د پوښتنې وړ موضوع ده، په دې مانا چې یو ژورنالستیک اثر څومره ادبي دی او یا دا چې څومره باید ادبي وي. په همدې شان یو ادبي اثر باید څومره ادبي وي او څومره باید ژورنالستیک وي یا نه وي؟ زموږ په ادبي څېړنو کې ډېر ځله ادبپوهانو د معاصر افغاني ادبتاریخ پیل او معاصر افغاني ژورنالیزم تاریخ سره ګډ کړي دي، لکه چې وايي: ((زموږ معاصر ادبیات د سراج الاخبار له خپرېدو سره سم راپیل کېږي...)) په داسې حال کې چې د سراج الاخبار برخلیک تر ادب زیات له افغاني ژورنالیزم سره تړاو لري.

په هر ډول، موضوع په هر اړخیزه توګه نوې او لیکنۍ تګلاره (میتود) یې هم علمي او د نویو څېړنو پر وړتیاوو برابره ده. سربېره پر دې چې دا اثر په پښتو ژبه لیکل شوی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په دې کې شک نه شته، چې دا په خپله په پښتو کې یو بل علمي زیار او زیاتونه ده، چې باید په درناوي سره یې یادونه وشي، ځکه نو زه د ګران یون صیب د دغې بریالۍ هڅې ستاینه کوم او له لوی خدای(ج) څخه یې د پښتو او پښتنو د علمي خدمت په لاره کې د لا روښانه او بریمونو هڅو او یونونو هیله من یم.

په درناوي

پوهنوال دوکتور عبدالخالق رشید

نوی ډیلی- هندوستان

۱۳۸۷ل کال، د کب (۲۰)مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاربنود استاد نظر:

د اوسنیو رسنیو ارزونه
یوه ګتوره هڅه

د طالبانو رژیم تر له منځه تګ وروسته په افغانستان کې رسنۍ په یو ناڅاپي ډول راوټوکېدې، ددې کار یو علت دا و، چې په نوي رژیم کې رسنیو ته ډېره ازادي ورکړل شوه، د رسنیو قانون جوړ شو، مالي امکانات هم زیات شول او تخنیکي وسایل هم ډېر شول. د رسنیو ډېرښت نه یوازې ددې سبب شو، چې خلک او چارواکي خپل نظرونه او پیغامونه یو بل ته ورسوي، بلکې رسنیو د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلې خواوې هم تر خپل پوښښ لاندې راوستې او د ژوند ډېرې برخې، بریاوې او ناخوالې یې منعکس کړې.

ادبیات چې له رسنیو سره ډېر نږدې اړیکي لري او په واقعیت کې د ادبیاتو د ودې، خپراوي او پرمختګ درونند بار د همدې رسنیو پر اوږو پروت دی، نو رسنیو د ټولنې د ژوندانه دې مهم ډګر او اړتیا ته هم ډېر پام راواړوه. ټولو رسنیو په خپلو خپرونو کې ادبیاتو ته ځانګړی ځای او وخت ورکړ، دا کار ددې سبب شو، چې زموږ ادبیات هم ورسره ځلا ومومي او وده وکړي. د رسنیو د ودې چټک بهیر ددې ایجاب کاوه، چې دا مهم پرمختیایي بهیر باید له هر اړخیز پلوه وڅېړل شي او وارزول شي، له ادبیاتو سره یې اړیکي او د ادبیاتو په وده کې د هغو نقش هم وڅېړل شي. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېکه مرغه د هېواد تکړه او ځیرمن لیکوال او د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پوهندوی محمداسمعیل یون، لکه د نورو مهمو علمي او ادبي مسایلو په شان دې مسئلې ته هم په دقیق ډول متوجه شو. د ماسترۍ دورې په پای کې یې د خپل تېزس لپاره همدا موضوع وټاکله. د موضوع د ټاکنې پر مهال یې له ما سره مشوره وکړه، ما هم دا موضوع خوښه کړه او د کابل پوهنتون د ماسترۍ دورې ژوري هئیت (علمي جرګې) هم دا موضوع تائید کړه. پوهندوی محمد اسمعیل یون د نږدې یو کال په بهیر کې خپل دا تېزس بشپړ کړ او ماته یې د بیا کتنې لپاره راکړ، ما چې دا اثر وکوت، نو د یون صیب زیار او زحمت، هڅه او دقت راته په کې له ورایه څرګند شول. دا راته هم په ډاګه شوه، چې ددې ډول لومړي لاس موادو راټولول دا مهال له پوهندوی یون پرته د هر چا لپاره ممکن نه وو. یون د دولتي مقام او د څېړنې د امکاناتو له مخې هم په داسې حالت کې دی، چې ددې ډول درانه تحقیق بار اوچتولای او هغه ډول اسناد ترلاسه کولای شي، چې هر چاته یې دا مهال ترلاسه کول اسانه نه دي. یون خپل دا اثر په اوو څپرکو کې اوډلی دی. په لومړي څپرکي کې یې د اوسنیو رسنیو د ټوکېدو عوامل، په دویم کې د رسنیو ډولونه، په درېیم کې له پانګیز پلوه د رسنیو وېش، په څلورم کې د افغانستان د اوسنیو رسنیو فکري لوری، په پنځم کې پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز، په شپږم څپرکي کې یې اوسنۍ رسنۍ او ادبیات په هر اړخیز ډول څېړلي دي. د اثر په وروستي یا اووم څپرکي کې یې د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره خپل ګټور وړاندیزونه او نظریات وړاندې کړي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې عملي شي، نو د رسنيو اعتبار، شفافيت او پرمختګ ته ډېره ګټه رسولای شي.

په مجموعي ډول دا اثر په تېرو څو کلونو کې د افغاني رسنيو يو ښه جاج خلکو ته وړاندې کوي. دا اثر د رسنيو د څرنګوالي د تشريح ترڅنګ د اوسنيو رسنيو د کميت پېژندنې لپاره د يو ښه ډېټابيس حيثيت هم لري. ددې اثر بله ښېګڼه دا ده، چې يون د ادبياتو او رسنيو اړيکي هم په ښه ډول تشريح کړي دي.

زه په داسې حال کې چې د يون دا ګټور اثر د دې د ماسترۍ دورې لپاره پوره او کره ګڼم، له اړوندو مقامونو څخه هيله کوم، چې نه يوازې ددې دا اثر د ماسترۍ دورې لپاره يو پوره اثر وګڼي، بلکې د ټول هېواد په کچه يې په ښو څېړنيزو، تحليلي او ګټورو اثارو کې محاسبه کړي. ددې ترڅنګ خپله له ښاغلي پوهندوی محمد اسمعيل يون څخه هيله کوم، چې د خپلو نورو اثارو په شان دا اثر هم ژر تر ژره د چاپ په ګاڼه سمبال کړي، چې ګټه يې عامه او ټولو افغانانو ته ورسېږي.

په پای کې يون ته د لوی خدای(ج) له دربار څخه د لازياتو برياليتوبونو هيله کوم، ددې ترڅنګ له يون څخه غوښتنه کوم، چې وخت پر وخت نور دا ډول ګټور او څېړنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کړي.

په درنښت
پوهنوال محمد صابر خويشکی
د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو
پوهنځي د پښتو څانګې استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

رسنۍ د يوه هېواد او ټولنې په ذهني وده او فکري تګلوري کې اساسي رول لري. په همدې خاطر په دوديزه اصطلاح، رسنۍ يا ميډيا د يوه دولت څلورم قوت يا ستن ګڼل کېږي، خو د اوسنيو تخنيکي امکاناتو او د نړۍ د بېلابېلو ملتونو د زده کړې د کچې د اوچتيا له مخې رسنۍ، په يوه دولت کې تر خپل څلورم دريځ يا موقف څخه نورې هم د مخه شوي او ان اغېزې يې تر دې حده زياتې شوي، چې د دولت د نورو درېواړو څواکونو (اجرائيه، مقننه او قضايه) دثبات او تزلزل سبب هم ګرځي. په وروسته پاتې او نا لوستو ټولنو کې رسنۍ هغومره رول نه لري، لکه په پرمختللو او لوستو ټولنو کې يې چې لري. پر هغو ټولنو، چې اختناقي رژيمونه واکمن وي، هلته پر رسنيو هم د سانسور خپسه ناسته وي، رسنۍ يوازې ناسياسي تګلوری لري او له واکمن فکري جريان سره سم حرکت کوي، خو کله چې اختناق ختم شي، د ژوند د نورو ډګرونو په شان رسنۍ هم په کې وغوړېږي او د وخت په تېرېدو سره د ژوندانه د بېلابېلو ډګرونو د اړتياوو د خړوب جوګه شي. افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يو وروسته پاتې ساتل شوی او جګړې ځپلی هېواد ګڼل کېږي او بېلابېلو کينو او ښې افراطي نظامونو ښه کړولی دی، تر يوه ځپونکي ګډوډېز اختناق وروسته دا دی نيم ازاد يا نيم اختناقي حالت ته راوتی دی. له رسنيز پلوه ورته نيم اختناقي حالت ځکه وايو، چې اوس لا هم ځينې مړه او ژوندي جنګسالاران له انتقاده معاف دي او د نيوکو تېره توره يې يوازې هغو ډلو ټپلو يا لوريو ته اړم ده، چې يا پوره مات شوي او يا هم نيم مات دي، يانې د محکوميت په حالت کې دي، خو دې سره سره بيا هم د طالبانو تر افراطي واکمنۍ وروسته، په يو ناڅاپي ډول د دومره رسنيو راټوکېدل، د جګړې ځپلو او مخ پر ودې هېوادونو په تاريخ کې يوه بېساري رسنيزه پېښه ده، چې هر اړخيزې څېړنې ته اړتيا لري. له هغې ورځې چې د طالبانو نظام ړنګ شوی، ان تر هغه دمخه او تر دې دمه زه د افغانستان د چاپي، ليدنيو او اورېدنيو رسنيو د يوه غړي، ملګري، همکار، لېوال او مينه وال په تو ګه پاتې شوی يم. د «هيلې»، «شمشاد» او «کابل پوهنتون» مجلو د چلوونکي ، د «قلموال جريدې» د موسس او کتونکي په توګه مې کار کړی. د ګڼو نورو چاپي رسنيو د چاپ لپاره مې له فکري او مالي پلوه هلې ځلې کړي او په لسګونو نورو چاپي خپرونو ته مې خپلې او د نورو ليکوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ورلېږلي دي. له ګڼو راډيوګانو او ټلويزيونونو سره مې په لسګونو مرکې کړي او په ګرديو مېزونو کې مې ونډه اخيستې ده. په دې ډول د افغانستان د رسنيو کميت او کيفيت راته د دې تېرو څو کلونو په اوږدو کې ښه څرګند شوی دی. په داسې يو حالت کې، چې يو څوک خپله د يوې مسئلې په داخل کې واقع وي، د هغې مسئلې څېړنه او شننه ورته تر هغه چا زياته اسانه او دقيقه وي، چې مسئلې ته له بهر څخه ګوري، نو په همدې خاطر ما د ماسترۍ دورې د تېزس لپاره همدا موضوع ((افغاني اوسنۍ رسنۍ)) غوره کړه، لارښود استاد او د کابل پوهنتون استاد ښاغلي پوهاند محمد صابر خويشکي هم دا موضوع غوره وبلله او د ماسترۍ دورې ژوري هئيت يا کميسيون هم تائيد کړه. افغاني اوسنۍ رسنۍ ما په اوو څپرکو کې تر بېلابېلو عنوانونو لاندې څېړلي دي. څرنګه چې زموږ اوسنۍ رسنۍ لا اوس هم د نورې چټکې ودې په حال کې دي؛ هره ورځ يې په کميت، فکري ارتقا او رنګارنګۍ کې بدلون راځي او تر اوسه يې لا د نوي ژوند لسيزه پوره کړې نه ده، نو په دې خاطر تر دې ليکنې وروسته پر راتلونکي مهال د نورو چاپېدونکو او خپرېدونکو نويو او چټکو رسنيو په اړه څه نه شي ويل کېدی، خو وړاندوينه يې کېدی شي، دلته يوازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغو رسنیو بحث او څېړنه کېږي، چې د طالبانو د نظام ترسقوط وروسته سم له لاسه پیل شوي او ددې اثر تر لیکلو پورې خپرېږي.

که زه په دې اثر کې خپلو قدرمنو لوستونکو ته د خپل هېواد د رسنیو یو روښانه تصویر وړاندې کړم، نو دا به زما لپاره د بري زېری وي. د لارښود استاد ښاغلي پوهنوال محمد صابر خویشکي لارښوونې د قدردانۍ او مننې وړ بولم، کور ودانی ورته وایم، دغه راز له خپلو نورو لیکوالو ملگرو څخه، چې ما سره یې د ماسترۍ دورې د تېزس د بشپړاوي په برخه کې مرسته کړې، یوه نړۍ مننه کوم. د ټولو دې کور ودان وي.

په درنښت

پوهندوی محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د اوسنيو رسنيو د راټوکېدو عوامل

څرګنده خبره ده يو شی؛ يو سياسي، علمي، خپرنيز جريان، چې په طبيعي او يا هم په يو ناڅاپي ډول را ټوکېږي، خپل طبيعي، تصنعي، کورني او بهرني عوامل لري. په افغانستان کې زموږ د اوسنيو رسنيو راټوکېدنه هم له پورتنيو عواملو خالي نه ده. که بېلابېل او ان مختلف لاملونه نه وای، نو د رسنيو اوسنی سېلاب به په دومره چټکۍ سره روان نه وای، ددې سېلاب تر شا چې زور نه وي په دومره چټکۍ حرکت نه شي کولای. موږ غواړو دلته زموږ د اوسنيو رسنيو د يو ناڅاپي را زرغونېدو او پراختيا همدغه عوامل يو په بل پسې وڅېړو.

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل:

مخکې تر دې چې د اختناق پر ختمېدلو بحث وکړو، لازمه ده چې په خپله پر اختناق خبرې وشي. اختناق او فشار، څومره؟ څه وخت؟ څه ډول او پر چا باندې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې اختناق، د سیاسي رژیمونو په بڼې، فکري تګلوري، د حکومت د حاکمیت په ساحې او قوت پورې اړه پیدا کوي. د طالبانو نظام چې د **۱۳۷۵** ل کال د تلې یا میزان پر **۲/۵** نېټه پر کابل واکمن شو، له همغه پیله بیا له یوه اختناق او سیاسي قتله پیل شو.

که څه هم د طالبانو اختناقي رژیم تر هغه وړاندې ګډوډیز نظام څخه ډېر ښه و، خو فکري سانسور او نور ډول ډول بندیزونه په کې تر دې حده زیات وو، چې قطعاً په کې چاته د ازاد تنفس مجال نه پیدا کېده، همدې حالت خلک له روحي او فکري پلوه دومره ستړي کړل، چې په عوامو کې د طالبانو نظام ته د «رنځ او عذاب» نظام اصطلاح دود شوه. د طالبانو په نظام کې پر موسیقۍ او دښځو پر تعلیم سخت بندیز ولګېد، ږیره پرېښودل اجباري شول او د دوی په خپل تعبیر سخت شرعي قوانین نافذ شول. رسنۍ چې هغه وخت یوازې په چاپي رسنیو کې رالنډېدې، له سختو ستونزو سره مخ وې. پر تصویري او لیدنیو رسنیو چورلټ بندیز و، څو اورېدنۍ او څو چاپي رسنۍ وې، چې د دولت په انحصار کې وې؛ «د شریعت غږ» په نامه څو راډیویي ستېشنونو او څو چاپي خپرونو فعالیت درلود. پر ژوندي (زیروح) تصویر، هر چېرته او هر ځای کې سخت بندیز و او هېڅ چاپي خپرونې حق نه درلود، چې زیروح تصویر چاپ کړي. یوازې د قبالې، تذکرې، پاسپورټ او ځینو نورو املاکي اسنادو لپاره عکس کارونې جواز درلود او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټول هېواد په کچه یوه نا دولتي رسنۍ فعاله نه وه او نه ورته د فعالیت اجازه وه. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال یوازې دوه ډوله رسنۍ؛ اورېدنۍ او چاپي رسنۍ فعالې وې، چې پر هغو هم ډول ډول بندیزونه لګېدلي وو او د هېواد د خلکو اړتیاوې یې نه شوې پوره کولای. په راډیويي رسنیو کې دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شریعت غږ مرکزي راډیو، کابل راډیو، ننګرهار راډیو، کونړ راډیو، غزني راډیو، ګردېز راډیو، خوست راډیو، کندهار راډیو، تخار راډیو، پروان راډیو، بغلان راډیو، کندز راډیو، هرات راډیو، بلخ راډیو او ځینې نورې.

په راډیويي رسنیو کې پر موسیقۍ ټینګ بندیز و او مجموعي نشرات یې هم ډېر زیات نه وو.

په چاپي رسنیو کې د ټول هېواد په کچه دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شریعت اخبار	پکتیا
ننګرهار اخبار	ننګرهار
ننګرهار مجله	ننګرهار
اتفاق اسلام اخبار	هرات
طلوع افغان اخبار	کندهار
کندهار اخبار	کندهار
بلخ اخبار	بلخ
سنايي اخبار	غزني
قلم اخبار	کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوست مجله	خوست
خلافت مجله	کابل
فرهنګ مجله	کابل
کتاب مجله	کابل
طالبان اردو مجله	کابل
الامارات مجله	کابل

او ځینې نورې.

په چاپي رسنیو کې بیا د نورو فکري بندیزونو ترڅنګ د ژوندیو تصویرونو پر خپراوي سخت بندیز و. لنډه دا چې نه راډیويي رسنۍ او نه هم چاپي رسنۍ د کیفیت او صحافت له مخې د رسنیو پر معیارونو برابرې وې.

پر دې مهال ازادو رسنیو ته د چاپ اجازه نه وه او نه د رسنیو کوم قانون موجود و، کوم شی، چې پر دې مهال زیات و، هغه د هېواد بېلابېلو ولایتونو کې د بېلابېلو مناسبتونو په ویاړ، د ادبي غونډو او مشاعرو جوړول وو، په کابل، کندهار، ننګرهار، خوست او نورو سیمو کې ګڼې مشاعرې جوړېدلې، چې شاعرانو به په کې په ډکلمې او ترنم کې خپل شعرونه اورول. څرنګه چې هغه وخت پر لیدنیو رسنیو او موسیقي چورلټ بندیز و، نو یو نیم کس به چې په ترنم کې خپل او یا هم د کوم بل چا شعر یا نظم وایه، د خلکو د موسیقۍ ذوق به یې تر یوه بریده خړوباوه؛ بندیز تر دې حده سخت و، چې په تش ترنم هم د خلکو د موسیقۍ تنده ماتېدله. ځینو طالبانو او ازادو شاعرانو به په پټه د مشهورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سندرغاړو کېستونه اوربدل، له هغو څخه به يې کمپوزونه زده کول او بيا به يې خپل شعر په هماغه سُر او تال کې اچوه. دغسې يو سخت او تنگ حالت کې خلک طبعاً د يوې نسبي ازادۍ ارمان کوي او که چېرې بشپړه ازادي ورته ميسره شي، نو دا خو ورته ببخي د يو نعمت غوندې ښکاري.

د سپتمبر د ۱۱مې نېټې تر پېښې وروسته، د طالب نظام د ړنگېدو باور پوخ شو، د يو دوو مياشتو په بهير کې د امريکايي ځواکونو له خوا د طالبانو نظام نسکور شو او پخوانۍ ملېشې او جنگسالاران يې پر ځای کېنول شول.

د طالب نظام سقوط داسې و، چې يو څوک له خوټېدونکي ديگي يا کټوې څخه برغولی پورته کړي، يو دم له کټوې ټول بخار پورته شو، د طالبانو نظام له سقوط سره سم په مليونونو جبري رېبرې کلې شوې، پر همغو لومړيو ورځو ځينو خلکو په کابل او نورو سيمو کې د خپلو کورونو له پاسه ډېش انتېنونه نصب کړل، د موسيقۍ دوکانونه او ويډيو گيمونه ژر ژر پرانيستل شول، په راډيو کې د ښځينه ويندويانو غږ اوچت شو او ټلويزيون بېرته فعال شو. د ازادۍ دا سرعت دومره چټک و، چې پخواني افراط خپل ځای يو بل تفريط ته پرېښود، ناکنټروله او بې سروبوله رسنۍ راوټوکېدې او داسې ښکارېدله، چې زموږ ټولنه افراط ته په تفريط ځواب ورکوي او يا هم يو افراط د بل افراط ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره چې د طالبانو د واکمنۍ پر مهال پر رسنيو فشار زيات و، دومره دا مهال د رسنيو د مهار رسۍ وشلېدله. خو دا مهال هم رسنۍ لکه څنګه چې بايد په رښتينې توګه ازادې وای، ازادې نه وې او نه دي، د واکمن جګړه مار ګروپ پر جنګسالارانو انتقاد د ژورناليست له مرګ او يرغملتيا سره معادل دي؛ رسنۍ که له يوه اختناقه خلاصې شوي، نو د يوې بلې مافيا په منګولو کې راګير شوې دي.

۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل:

د طالبانو تر سقوط وروسته سملاسي افغانستان ته د نړۍ د ګڼو هېوادونو مرستې راماتې شوې. سره له دې چې دا مرستې په موثر او عادلانه ډول ونه کارول شوې، خو بيا هم د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلو برخو ته يې نوی ځواک او تحرک ورکړل. رسنيز ډګر ته هم له بېلابېلو لارو دا مرستې را ورسېدې؛ د دولتي خپرونو د تقويې لپاره مرستې وشوې او له ازادو رسنيو سره هم کومکونه وشول. له دولتي رسنيو سره د مرستو په باب يو بهرني (ريکارډوګراسي) د رويټر پرېس سروېس په استازۍ په کابل کې په يوه علمي ورکشاپ کې وويل: ((له ځينو دوه اړخيزو مرستندويانو پرته، چې په خپلو کې څه نا څه همغږي لري، نور په افغانستان کې د مرستندويانو د مرستو په منځ کې هېڅ همغږي نه شته، مرستندويانو د ۲۰۰۲ او ۲۰۰۴م کلونو ترمنځ موده کې رسنيو په ځانګړې توګه د حکومت تر واک لاندې باختر خبري اژانس او د افغانستان راډيو ټلويزيون ته خواوشا (۲۰) مليونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکـایي ډالـر ورکـړي دي.»[1] دغـه راز د ولایتـي رسـنیو د ژورنالیستانو د روزنې لپاره د هېواد په داخل کې لنډ مهالي او اوږد مهالي کورسونه جوړ شول، په سلګونو ژورنالیستان وروزل شـول، د جرمني هېـواد پـه مرسـته نـه یـوازې د راډیـو ټلویزیـون ودانیـزې برخـې ورغـول شـوې، بلکـې ددې هېـواد پـه مرسـته ګـڼ شمېر افغان ژورنالیستان هم وروزل شول، جاپان هېواد هم، له ملي راډیو ټلویزیون او د دولت له ځینو رسنیزو ادارو سره مالي مرسته وکړه.

د ازادو رسـنیو د پیاوړتیا لپـاره هـم د «ائینـه» پـه نامـه یـوه ځانګړې نادولتي اداره جوړه شوه، چې لـه یـو شـمېر ازادو رسنیو سره یې مرسته کوله، په ټولیز ډول دغو لاندې نادولتي موسسـو د ازادو رسنیو مالي ملاتړ کړی دی:

۱- ائینه رسنیز او کلتوري مرکز
۲-سهار نېکمرغه افغانستان راډیو
۳- انټرنیوز موسسه
۴- د جګړې او سولې د راپور لیکنې انسټېټیوټ
۵- د رسنیو، پالیسۍ او مدني ټولنې انسټېټیوټ
۶- د افغانستان د ازادو رسنیو بنسټ
۷- طنین نیټورک[1]

---

(۱) رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.

[1]Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې نادولتي موسسو کې ائينې موسسې دغو لاندې چاپي رسنيو سره مالي مرسته کړې ده:

۱- کابل؛ اوونيزه، ۲-ملالۍ؛ مجله، ۳-سيرت؛ ښځينه اوونيزه، ۴-پرواز؛ د ماشومانو درې مياشتنۍ، ۵- ائينه؛ خبري اوونيزه، ۶-زمبېل غم؛ مهالنۍ، ۷- ليس نيوليس؛ د کابل مياشتنۍ، ۸- سباوون؛ ولسي او کلتوري اوونيزه.

پر پورتنيو موسسو سربېره د امريکا متحده ايالاتو د نړيوالو پرمختيايي ادارې (USAID)، د ځينو بهرنيو هېوادونو سفارتونو او ځينو نورو نادولتي موسسو هم په مستقيم او نامستقيم ډول د افغاني چاپي، انځوريزو، برېښناييزو رسنيو او خبري اژانسونو مالي ملاتړ کړی دی.

سربېره پر دې، دولتي او نا دولتي موسسو ته د نړۍ د بې دربغه مالي مرستو رسېدل، هم دولتي ادارې، هم يو شمېر انجوګانې او هم يو شمېر اشخاص، چې ددې پيسو زياته برخه يې په برخه شوې، هم ددې جوګه کړل، چې د رسنيو په زياتوالي کې اساسي ونډه واخلي، له ځينو مشخصو اشخاصو سره د زياتو پيسو راټولېدنه، بل عامل شو، چې هر چا له خپل شوق او ذوق سره سمې رسنۍ ميدان ته کړې. له ځينو اشخاصو او تنظيمواکو سره د ځينو ګاونډيو هېوادونو پخواني او اوسني پټ او ښکاره روابط او مالي امکانات هم ددې سبب شول، چې رسنۍ زياتې شي او د رسنيو بازار يا مارکېټ پراختيا ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د افغانستان اقتصاد په ناڅاپي او تصنعي ډول لوړ شو، دا لوړتيا که څه هم طبيعي نه وه او د عوامو پر ځای يې د خواصو ژوند ډېر لوړ کړ، خو د ژوند د کچې همدغې لوړتيا د رسنيو پراختيا ته لاره اواره کړه. څرنګه چې د رسنيو له بېلابېلو ډولونو، په تېره بيا له چاپي رسنيو سره د عوامو او نا لوستو خلکو ډېر کار او رابطه نه شته او دا کار په خواصو او په تېره بيا په لوستې ښاري ټولنې پورې اړه پيدا کوي او دا خواص يا ښاري ټولنه د کليوالي سيمو په انډول د نړيوالې ټولنې له مرستې زياته برخمنه شوې، نو ځکه خو په ښارونو کې رسنيو زياته وده وکړه او د کنټرول کيلي يې هم د خواصو په ګوتو کې پاتې شوه. په ټوليز ډول ويلای شو، که چېرې د نړيوالې ټولنې بې دريغه مرستې نه وای او بيا دا مرستې له حساب او کتاب پرته د ټولنې د ځينو مشخصو اشخاصو لاسو ته نه وای ورغلې، نو پوره باور دی، چې زموږ رسنۍ به د کميت له پلوه، پر دومره لږه وخت، دومره لوړې کچې ته نه وای رسېدلې.

د پنځو شپږو کلونو په بهير کې ځينې هغه رسنۍ، چې د نړيوالو په مرستو پيل شوې وې، د هغو د مرستو په بندېدو سره بېرته بندې شوې او پر ټپه ودرېدلې. ددې مانا دا ده، چې زموږ يو شمېر رسنۍ په تصنعي ډول رامنځته شوي او د ټولنې او يا په هغې کې د ځينو مطرحو څېرو د مصنوعي اقتصاد زېږنده دي. خو که چېرې زموږ اکثره رسنۍ د ټولنې له نورمال او طبيعي اقتصادي، سياسي، ټولنيز او فرهنګي پرمختګ سره سمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شوې وای، نو ژوند او بقا به يې هم د ټولنې له طبيعي حرکت سره سمون درلود، په ټوليز ډول ويلای شو، چې زموږ د رسنيو يو زيات شمېر اوس هم، د همدغه مصنوعي او موقتي اقتصاد په زور رامنځته شوي، چلېږي او کله چې دا حالت ختم شي، نو له دې ډول رسنيو به ډېرې کمې خپل ژوند تضمين کړي او اکثره به بېرته له منځه لاړې شي.

۳- سياسي عوامل:

د افغانستان د اوسنيو رسنيو په غوړولو کې سياسي عوامل هم ستر نقش لري، که چېرې تر هر څه دمخه، په سياسي نظام کې بدلون نه وای راغلی، نو طبيعي خبره ده، چې د طالبانو په سرسختي مذهبي نظام کې د دا ډول رسنيو هېڅ امکان نه و؛ هغوی نه له سياسي، نه له مذهبي او نه هم له ذهني او فکري پلوه د رسنيو دې ډول حاکمت او محتوا سره جوړ وو او نه يې هم ددې زغم درلود. سياسي بدلون ددې لاره اواره کړه، چې نوې رسنۍ له خپل دې ټول کميت او کيفيت سره را وټوکېږي. په موقته، انتقالي او بيا انتخابي اداره کې د نړيوالې ټولنې غوښ دريځ دا و، چې رسنۍ بايد په پراخه کچه وده ومومي، د دوی ټينګار ان تر دې بريده و، چې که ځينې رسنۍ د افغانستان اسلامي، ملي او دودويزو ارزښتونو ته زيان هم واړوي، نو دوی يې په کيسه کې نه دي. د نظام تر سياسي بدلون وروسته د «ولسواکۍ»، د «بيان ازادي» او «د بښځو حقوق» شعارونه تر هرڅه زيات مطرح شول، دې شعارونو د رسنيو له طبيعي او تصنعي ودې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته وکړه. د ګڼ شمېر هېوادونو سیاسي استازیو او نادولتي موسسو په مستقیم او نا مستقیم ډول د افغانستان دولتي او ازادې رسنۍ له مالي او سیاسي پلوه ونازولې؛ نړیوالې ټولنې په افغانستان کې د رسنیو رنګارنګي او ازادي خپل یو ستر بری وباله، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو حکومت دا کار د خپل ځان لپاره ویاړ وګاڼه. پر ۲۰۰۳ م کال د افغانستان لپاره د امریکا متحده ایالتونو ځانګړي استازي زلمي خلیلزاد او د ملګرو ملتونو سازمان ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي «د افغانستان اساسي قانون او مدني ټولنه» په نوم په جرمني کې د جوړ شوي سیمینار برخوالو ته په ډاګه وویل، چې موږ په افغانستان کې د رسنیو له ودې څخه ډېر خوشاله یو، زلمي خلیلزاد وویل چې دا مهال نږدې (۲۲۰) چاپي رسنۍ په ټول افغانستان کې خپرېږي او دا زموږ لپاره د خوښۍ زېری دی. که څه هم په سیمینار کې یو شمېر برخوالو د ښاغلي زلمي خلیلزاد پر خبرو اعتراض درلود او د رسنیو دا شمېر یې طبیعي نه، بلکې تصنعي باله، خو بیا هم زلمي خلیلزاد او لخدر ابراهیمي د چاپي رسنیو کمیت د نړیوالې ټولنې لپاره یو ښه پیغام باله. د ازادو رسنیو د پیاوړتیا په همدغه «ګرم» او «طلایي» عصر کې یو شمېر رسنۍ پر دې بریالۍ شوې، چې د نړیوالې ټولنې، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو وړیا مرستې را جلب کړي. «افغان ټلویزیون» لومړنی ټلویزیون و، چې د یو څه مالي مرستې په راجلبولو سره یې د لومړني ازاد ټلویزیون په نامه، په کابل کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپروني پيل کړې، ورپسې د (طلوع ټلويزيون) چلوونکي پر دې بريالي شول، چې د امريکا د متحده ايالتونو د پرمختيايي ادارې(USAID) نږدې يو نيم مليون ډالره وړيا مرستې په راجلبولو سره خپل نشرات پيل کړي او وروسته بيا د خپل دوراني حرکت په واسطه پر دې بريالي شول، چې د خپلې گټې له لارې خپل ژوند ته دوام ورکړي. د نړيوالې ټولنې د هر اړخيز ملاتړ په برکت په افغانستان کې د نړيوالو راډيوگانو او ازادو اژانسونو له خوا په سلگونو ژورناليستان وروزل شول، د مرکز او ولايتونو په کچه د ژورناليستانو او د ژورناليستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنې جوړې شوې، لکه د افغانستان د ژورناليستانو ټولنه، د افغانستان د ژورناليستانو ملي اتحاديه، د افغانستان د ژورناليستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنه، د جنوبي اسيا د ژورناليستانو ټولنه او همدارنگه په سيمه ييزه او ولايتي کچه په لسگونو دا ډول ټولنې جوړې شوې. د افغانستان ژورناليستانو ته ددې لاره اواره شوه، چې بهرينو هېوادونو او همدارنگه د نړۍ گڼ شمېر ژورناليستان افغانستان ته رسمي او کاري سفرونه وکړي. په افغانستان کې د ژورناليستانو د بېلابېلو ټولنو رامنځته کېدل، د هغو فعاليت، د ژورناليستانو له نورو سيمه ييزو او نړيوالو ټولنو سره د هغو روابط ددې سبب شول، چې تر ډېرې کچې د ژورناليستانو حقوق خوندي شي. د تېرو څو کلونو په اوږدو کې د ژورناليستانو سياسي ملاتړ تر دې حده زيات و، چې بېلابېلو ژورناليستانو د دولت لومړۍ درجه ديموکرات واکمن هم تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرسختو پوښتنو او ګروپړنو لاندې راوستلای شول.که څه هم د یو شمېر ژورنالیستانو لپاره فوق العاده ازادي رامنځته شوه، خو دا ازادي هغه ډول ژورنالیستانو ته ډېره زیاته وه، چې په حاکم نظام کې یې له تظیمي زورواکو سره نږدې پیوند درلود او په اصطلاح د یو ډول ازادو خپرونو تر چتر لاندې یې تنظیمي، سمتي او ګوندي مسایلو ته لمن وهله؛ اساسي زورواکي د دې ډول خبریالانو له انتقادونو معاف وو. د دولت او ملت په کچه د ازادیو ددې ډول مختلف کچ و مېچ یا ګراف په پام کې نیولو سره یو شمېر ژورنالیستان د دې تېرو څو کلونو په بهیر کې زیانمن شول او د ژورنالیستانو پر وړاندې د زور زیاتي بېلګې هم د دولت او هم د مخالفینو له خوا رامنځته شوې. د نړیوال ژورنالیزم د مرکز رئیس ښاغلی رحیم الله سمندر د ژورنالیستانو پر وړاندې د پېښنو په باب وایي: «په ۲۰۰۲م کال کې د ګواښلو او ځورولو ۵۰ قضیې ثبت شوي او د رسنیو درې کارکوونکي وژل شوي دي. تر دې چې د پارلمان غړو دغه چلند کړی دی.»[۱] دا ګواښونه له یوه کاله بل ته توپیر کوي. «د ۲۰۰۴م کال په پیل کې د انټرنیوز د رسنیو د څارنې لومړۍ ګڼې د خپرونو او راډیو سټېشنونو پر ضد د وېرولو نهه پېښې لست کړي، ګواښونه د پولیسو، جنایي جرمونو سره د مبارزې د ادارې، د عدلیې وزارت د وسلوالو استازو، د افغانستان د سترې محکمې، د کابل ښاروال او د هرات او ننګرهار د سیمه ییزو واکمنو په شمول له

[۱] رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلابېلو سرچينو څخه شوي دي. د ۲۰۰۲م کال په مارچ کې څارونکي د کابل د عامه امنيت د محکمې، د ولسمشر د دفتر، نامعلومو بم چوونکيو، بېلابېلو پوليس افسرانو او حتی د امريکايي ځواکونو له خوا د ګواښولو د شپږ پېښو په هکله راپورونه ورکړل.

د افغان ژورناليستانو د اتحاديو په وينا په ۲۰۰۵ کال کې د ژورناليستانو پر ضد د وېرولو او عمل ۴۵ قضيې ثبت شوي دي. د يوې ښځينه ژورناليستې په شمول دوه وژنې هم شوې دي.»[۱] د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه چلند د اکثرو پېښو رپوټونه نه ورکول کېږي، خو که په اټکليز ډول مو ږ ددې اټکل وکړو، نو هر کال د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه پېښو مجموعي شمېر تر سلو پېښو هم اوړي.

لکه څنګه چې په دې دوره کې يو شمېر کورنيو او بهرنيو سياستوالو په افغانستان کې د رسنيز بهير مادي او مانيز ملاتړ وکړ. دغسې يو شمېر ژورناليستانو هم د سياستوالو ملاتړ ته راودانګل، يا په بله وينا يو شمېر سياسي اشخاصو د ليکوالۍ او ژورناليزم له دې خلاصې فضا نه ګټه پورته کړه او د ژورناليزم تر چتر لاندې يې سياسي فعاليتونه پيل کړل، دا هڅې تر دې حده ورسېدې، چې که چېرې د دولت يا هم کوم بل ارګان له خوا پرې فشار راته، بيا نو دوی د ژورناليزم له ماسک نه ګټه پورته کوله او ويل به يې، چې دولت د ژورناليستانو خونديتوب ته

(۱) رسنی، يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پام نه کوي، په دې توګه، دې ډول اشخاصو د افغانستان د رسنيو ناپيېلتوب پيکه کړ او يو شمېر رسنۍ په نا مستقيم ډول د پخوانيو سياستوالو او زور واکانو په خدمت کې بوختې پاتې شوې. د نړۍ، سيمې او خپله په کورنۍ کچه د رسنيو له دې هر اړخيز سياسي ملاتړ سره سره بيا هم تراوسه د رښتينو او ازادو رسنيو تصوير تت دی او زموږ رسنۍ يو ډېر څرګند، روښانه او شفاف تګلوری نه لري. که څه هم زموږ اوسنۍ رسنۍ د محتوا له پلوه روښانه حرکت نه لري، خو د کميت او صحافت له مخې يې دهمدې خلاصې سياسي فضا له امله ډېر پرمختګ کړی دی، دا چې دا اوسنی کميت به په پای کې پر يو مثبت کيفيت بدل شي که نه؟ رسنۍ به د خپلو محتوياتو له مخې يو بل سره اخته شي او يا به خپل مسير روښانه کړي که نه؟ هېواد ته به يې ګټه زياته وي که زيان؟ دا هغه پوښتنې دي، چې وخت به يې ځوابوي.

۴- د ټولنې د عمومي ظرفيت لوړتيا:

دطالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، نه يوازې د افغاني ټولنې په سياسي ژوندانه کې بدلون راغی، بلکې په اقتصادي، ټولنيز او فرهنګي ژوندانه کې هم زيات بدلونونه پېښ شول، همدې بدلونو د رسنيز بهير غوړېدو ته لاره اواره کړه او تر يوه حده د رسنيو د دوراني حرکت سبب شول؛ هر څومره چې په ټولنه کې مثبت سياسي بدلونونه پېښېدل، په هماغه کچه د رسنيو لپاره د ازاد تنفس زمينه برابرېده، څومره چې فرهنګي او علمي پرمختګونه رامنځته کېدل، همدومره د رسنيو مينوال او لېوال زياتېدل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځومره چې د خلکو د اقتصاد کچه لوړېدله، همدومره یې رسنیو ته قوت او حرکت باښه. که اوسنۍ دوره یو ځل بیا د طالبانو له واکمنۍ سره پرتله کړو، نو ډېر زیات توپیر به راته څرګند شي؛ د ساري په توګه د طالبانو د واکمنۍ پر مهال د افغانستان ټوله رسمي دولتي بودیجه نږدې (یو پنځوس میلونه ډالره) وه، چې د مامورینو پر معاش، دولتي لګښتونو او نورو جګړه ییزو چارو لګېدله، خو اوسمهال که د رسنیو په چارو کې د ټولو لګېدونکو لګښتونو یوه اټکلي محاسبه وکړو، نو یوازې په همدې رسنیزه برخه کې لګېدونکې پیسې هر کال تر (پنځوس میلونو ډالرو) اوړي.

پر ۱۳۷۱ل کال په کابل کې د ((مجاهدینو)) او ((ملحدینو)) تر ائتلاف او اختلاف دمخه نږدې پنځه لس لویې او وړې چاپخونې فعالې وې، چې ټولې د جګړه مارو ډلو له خوا پو پناه شوې، د طالبانو د واکمنۍ پر مهال خو اصلاً لیدنیو رسنیو ته اجازه نه وه، د چاپي خپرونو په برخه کې هم ډېر محدودیتونه وو، دا مهال هېواد ته عصري چاپخونې هم را نه وړل شوې او ځو د ګوتو په شمار چاپي رسنۍ، چې چاپېدلې د همغو زړو چاپخونو په پاتې وسایلو چاپېدلې. د طالبانو د واک تر سقوط وروسته هېواد ته ګڼ شمېر چاپخونې له خپلو عصري وسایلو سره راوړل شوې او دلته یې پر فعالیتونو پیل وکړ، تر اوسه پورې په لسګونو لویې او وړې چاپخونې یوازې په کابل ښار کې فعالیت کوي، چې د ګڼو کتابونو او نورو ډول ډول خپرونو د چاپ ظرفیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دولتي چاپخونه، د پوهنې چاپخونه، نبراسکا، بهير، سحر، دانش، احمد او نورې ددې چاپخونو له جملې څخه دي. پر چاپخونو سربېره د هېواد په مرکز او ولايتونو کې ګڼ شمېر خپرندويې ټولنې تاسيس شوې، چې پر ډېر کم وخت يې په سلګونو عنوانونه نوي اثار چاپ کړل. لکه په کابل کې: رسالت، الازهر، سيرت، اقرا، نور، کوثر، صميم، سعيد، دانش، خاور، ميوند، سېلاب، فرهنګ، پامير، خيبر، مستقبل، سالنګ، سعادت، خيري، اميري، فيصل، چنار، ګهيځ خپرندويې ټولنې. په هرات کې: احمدشاه ابدالي، موميني، امام ابوحنيفه، فاضلي، فيضي، شفيقي، عرفان او نعماني خپرندويې ټولنې. په ننګرهار کې: مومند، ګودر، هارون، افغان، ناګار خپرندويې ټولنې او همدارنګه په نورو ولايتونو کې په مجموعي ډول نورې په لسګونو خپرندويې ټولنې جوړې شوي چې هرې يوې يې په خپل نوبت سره ګڼ شمېر کتابونه چاپ کړي دي. لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه، د خلکو اقتصادي پياوړتيا، د رسنيو له پياوړتيا سره مستقيماً ارتباط لري، د خلکو د تعليمي کچې اوچتيا هم ددې لامل شوه، چې خلک رسنيو ته لېوال کړي. چاپي رسنۍ طبعاً له لوستي پاړکي سره اړه پيدا کوي، سره له دې چې د تېرو اوو کلونو په ترخ کې تر دې دمه (۱۳۸۷ل کال وروستيو پورې) نږدې (۲۲۵) ښوونځي سوځول شوي او تړل شوي دي، خو ددې ترڅنګ نږدې (۵۰۰۰)ښوونځي نور جوړ شوي دي. اوس د ټولو زده کوونکو شمېر تر اوو مليونو کسانو اوړي. دولتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتونونه رغول شوي او نور په لسګونو ستر علمي او فرهنګي مرکزونه هم جوړ شوي دي. د خپلواکو فرهنګي ټولنو شمېر هم سلګونو ته رسېږي. يوازې ((د افغان کلتوري ټولنو ګډه جرګه)) کې نږدې دوه سوه فرهنګي ټولنې راټاله دي. په مجموعي ډول په هېواد کې د تعليم کچه لوړه شوې، د زده کړې تر څنګ د خلکو اقتصادي ودې، په ښارونو، په تېره بيا په لويو ښارونو کې، خلک د ددې جوګه کړي، چې پر رسنيو لګښت وکړي، په تېره بيا چاپي رسنۍ راونيسي. پخوا د خلکو د اقتصاد کچه ټيټه وه؛ ډېرو کمو کسانو ددې وس پيدا کاوه، چې چاپي رسنۍ واخلي، هغه وخت خلکو د خپلو لومړنيو ضرورتونو د پوره کولو او د ژوند د بقا لپاره خپل ټول وس کاوه، دې ډول چاپي رسنيو د خرڅلاو له لارې خپل دوراني حرکت نه شو تر سره کولای، نو ځکه خو اکثره چاپي رسنۍ يا په کم قيمت او يا هم د سبسايډۍ په زغملو خرڅېدلې او يا هم وړيا وېشل کېدلې. د وړيا وېش کلتور هم د چاپي رسنيو ارزښت راټيټ کړی و، اکثره خلک به تر هغه وخته منتظر وو، چې چاپي رسنۍ په وړيا ډول تر لاسه کړي، ډېر کمو خلکو پر کتاب او چاپي رسنيو پيسې ورکولې. پر وروستيو کلونو، چې ليدنۍ رسنۍ زياتې شوې، دعامو ليدونکو او نالوستو دواړو لپاره يې د وړيا ليد زمينه برابره کړه او ټول کولای شي ګټه ترې پورته کړي. د افغانستان په ګڼو ليدنيو، اورېدنيو او چاپي رسنيو کې د زرګونو افغان ژورناليستانو ګډون او فعاليت هم د خپل ژوند د خړوب لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼ شمېر افغانان له رسنيو سره وتړل. اوس رسنۍ نه يوازې د تبليغ او خبر وسيلې دي، بلکې په زرګونو افغانانو ته د کار وبار او ګټې وټې وسيلې هم دي. يو زيات شمېر رسنۍ اوس په ټولنه کې د اقتصاد د عمومي کچې د لوړتيا له امله کولای شي، د ګڼو اعلانونو او نورو ګټندويو خبرتياوو له لارې خپل ژوند ته دوراني حرکت ورکړي. د افغاني رسنيو د مالي ملاتړ په پياوړتيا کې نه يوازې د افغاني ټولنې د اقتصادي، فرهنګي او علمي ظرفيت لوړتيا ونډه لري، بلکې په افغانستان کې د بهرنيو هېوادونو سياسي او پوځي حضور، دغوی مرستې او ضرورتونه هم لوی اغېز لري. په ټوليز ډول هر څومره چې د ټولنې عمومي ظرفيت لوړېږي، په همغه کچه رسنۍ هم پياوړې کېږي او د پرمختګ پر لوري ګامونه اخلي.

۵- د رسنيو قانون:

په هره ټولنه کې د رسنيو د ودې يو عامل د رسنيو قانوني مشروعيت او قانوني تضمين دی. که په يوه ټولنه کې د رسنيو لپاره قانوني او حقوقي ملاتړ نه وي، د رسنيو چلوونکي په ډاډه زړه کار نه شي کولای؛ يوازې هغه رسنۍ به کار وکړي، چې له واکمن نظام سره اړخ لګوي او فکري خواخوږي ورسره لري، خو يوازې رسنيز قانون هم د رسنيو له ودې سره سل په سلو کې مرسته نه شي کولای؛ کېدی شي په هغو ټولنو او هېوادونو کې چې مذهبي او ډيکتاتوري نظامونه واکمن وي، د رسنيو لپاره هم خپل خپل قوانين ولري، خو په دې قوانينو کې به داسې قيدوبند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، چې رسنۍ بشپړې خپلواکۍ ته پرېښودي. د ځينو ټولنو کلتوري، مذهبي او ټولنيز جوړښت هم کېدی شي داسې وي، چې د رسنيو پوره ازادي ونه شي زغملای، ځينې نورې ټولنې او هېوادونه، چې تازه په کې زورواکي رژيمونه پرځېدلي او د ازاد فکر وړمه په کې نوې چلېدلې وي، هلته هم د رسنيو د ازادۍ پر وړاندې ستونزې وي، د يو اړخيزو زورواکو نظامونو له خوا ، د ټولنې دوديز کنټرول او له بلې خوا د رسنيو له يونا څاپې ازادۍ څخه د ليکوالو او ژورناليستانو ناسم تعبير او تفسير، د تجربو کموالی او له هغو څخه ناسمه ګټه اخيستنه هم ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د ودې طبيعي بهير له ځنډ و خنډ سره مخامخ کړي. په هر حال د رسنيو قانون د رسنيو د قانوني فعاليت لپاره اساسي لاره ده، چې هم د رسنيو د ودې بهير ته زمينه برابروي او د نيمګړتياوو او تېروتنو د مخنيوي لارې چارې يې هم په ګوته کوي. په افغانستان کې د رسنيو قانون ډېره اوږده سابقه نه لري، ان د چاپي رسنيو ترچاپ، لسيزې وروسته موږ د مطبوعاتو د قانون څښتنان شو، د ۱۳۴۳ل کال تر اساسي قانون وروسته، چې د ديموکراسۍ لسيزه پيل شوه، نو په دې لسيزه کې مطبوعاتو هم ښه وده وکړه، پر همدې مهال يو شمېر ازادو، ګوندي او نا دولتي خپرونو د چاپ مجوز ترلاسه او پر فعاليت يې پيل وکړ. تر هغه وروسته بيا ان د طالبانو تر راتګ پورې د کاغذ پرمخ د مطبوعاتو قانونو، خو د رسنيو لپاره عملي او رښتينې ازادي نه وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو په اساسي مانا نه رسنۍ وې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هم د رسنیو قانون؛ پر تصویري رسنیو چورلټ بندیز و، یوازې ځو د ګوتو په شمار طباعتي خپرونې وې، چې په هغو کې هم د ژیروحو تصویرونو پر خپراوي بندیز و. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته چې یوه نابېره، ناڅاپي او نا طبیعي دیموکراسي رامنځته شوه، نو له دې سره جوخت د رسنیو قانون چې موقته بڼه یې لرله، هم رامنځته شو، خو کله چې پر (۱۳۸۳)ل کال د افغانستان نوی اساسي قانون جوړ شو، نو په دې قانون کې تسجیل شول: ((د بیان ازادي له تېري څخه خوندي ده. هر افغان حق لري، چې خپل فکر د وینا، لیکنې، انځور او یا نورو وسیلو له لارې، په دې اساسي قانون کې د راغلو حکمونو په رعایت، څرګند کړي.

هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم مطالب، بې له دې چې هغه مخکې له مخکې دولتي مقامونو ته وښيي، خپاره او نشر کړي.

د مطبعو، راډیو او ټلویزیون، د مطبوعاتو د خپرولو او د جمعي ارتباط په نورو وسایلو پورې مربوط حکمونه د قانون له لیارې تنظیمېږي.))[1] نو د همدې اساسي قانون په رڼا کې رسنیز قانون کې یو څه بدلون راغی. د رسنیو ددې اوسني قانون په لومړۍ ماده کې راغلي دي:

((دغه قانون د اساسي قانون د څلوردېرشمې مادې د حکم له مخې او دبشر د حقوقو د نړیوال میثاق د نولسمې مادې په رعایتولو سره سم د فکر او بیان د ازادۍ د حق د تامین او په

(۱) د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد کې د ټولیزو رسنیو د فعالیت د تنظیم په موخه وضع شوی دی....))(۲)

د افغانستان د رسنیو قانون ټولې (۴۳) مادې لري، چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له خوا ولسي جرګې ته وړاندې شوی دی. د ولسي جرګې غړو دا قانون څو ځله په خپل منځ کې واړاوه راواړاوه، خو کوم توافق ته پرې ونه رسېدل، د ۱۳۸۷ ل کال د وږي پر میاشت ولسي جرګې دا قانون له یو لړ بدلونونو سره پاس کړ، البته دا قانون لا تر دې دمه د (سنبلې تر ورستیو) د مشرانو جرګې له خوا نه دی تصویب شوی، د مشرانو جرګې له خوا د احتمالي تغیراتو په پام کې نیولو سره کېدی شي، دا قانون بېرته ولسي جرګې ته لاړ شي او بیا وروسته ورته د اختلافي ټکو د حل په خاطر د دواړو جرګو له خوا د مساوي غړو په تعداد کمیسیون وټاکل شي او تر هغه وروسته بیا جمهور رئیس ته د توشیح لپاره لاړ شي. په هر حال هغه متن چې د حکومت له خوا ملي شورا ته وړاندې شوی، د رسنیو د ازادۍ د تضمین لپاره ډېر قوي ټکي لري، ان تردې حده چې ځینې برخې یې زموږ د ټولنې د دودیز جوړښت د هضم تر کچې هم اوچتې دي، ددې قانون غټې موخې دادي:

((۱- د فکر او بیان د ازادۍ د حق دودول او له هغه څخه ملاتړ، د خبریالانو (ژورنالیستانو) له حقوقو څخه دفاع او د هغوی د ازاد فعالیت لپاره د وړ شرایطو برابرول.

---

(۲) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د ازادو، خپلواکو او زیات پلویو (کثرت گرا) رسنیو دودول او پرمختیا.
۳- د وینا، لیکنې، رسم، انځور(تصویر)، د فیتې پر مخ د ثبت، تمثیل، خوځښت (حرکت) او د نورو علمي، هنري او چاپي پدیدو په مرسته د هېواد د اتباعو د فکر او احساس د څرگندولو لپاره د زمینې برابرول.
۴- د اسلام د مبین دین د حکمونو په پام کې نیولو سره، د بشر د حقوقو په نړیوال میثاق کې مسجل شوی د بیان او ټولنیزو رسنیو د ازادۍ د اصل رعایتول.
۵- د ټولیزو رسنیو د سالمې ودې په موخه داسې مرسته چې وکړای شي په هېواد کې د ثقافت د خپرېدو اغېزناکه وسیله شي او عامه رایې په رښتینې او گټوره توگه ټولنې ته منعکس کړي.)) (۱)

ددې قانون په دریېمه ماده کې د رسنیو اصطلاحات، لکه خپله رسنۍ، مطبوعات، خبریال، چاپخونه، چاپوونکی، خپروونکی، د امتیاز خاوند، مسئول مدیر، خپرول، راډیو، ټلویزیون، کېبلي شبکه او نور تعریف شوي دي. د درېیم څپرکي څلورمه ماده بیا د رسنیو د چلوونکو پر حقوقو او وجایبو غږېږي، وایي:

[(۱) هر کس د فکر او بیان د آزادۍ حق لري. د دولتي مسوولینو له خوا له مداخلې او محدودیت پرته، د معلوماتو او نظریو غوښتل، ترلاسه کول او انتقال په دې حق کې شامل دي او

---

(۱) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیان او د معلوماتو د خپرولو ،وېش او تر لاسه کولو د وسایلو آزادي هم په خپله لمن کې رانغاړي.]

(۲) دولت د ټولیزو رسنیو د آزادۍ ملاتړ کوي او پیاوړې کوي يې .هېڅ رښتینی یا حکمي کس د دولت او دولتي ادارو په ګډون نه شي کولای د خبري او یا معلوماتي رسنیو فعالیت منع، تحریم، سانسور یا محدود کړي او یا په بل ډول سره د ټولیزو او معلوماتي رسنیو په چارو او خپرونو کې لاسوهنه وکړي.

پنځمه ماده:

هر څوك حق لري معلومات وغواړي او لاسته يې راوړي. دولت د هېواد اتباعو ته هغه معلومات برابروي، چې غواړي يې، خو هغه وخت له دې کار څخه ډډه کوي، چې غوښتل شوي معلومات پوځي محرم راز وي او په ډاګه کول يې ملي امنیت او ګټې له خطر سره مخامخ کړي.

شپږمه ماده:

(۱) خبریالان (ژورنالیستان) د رپوټونو او انتقادي نظریو په ګډون د خپلو مسلکي فعالیتونو په ترسره کولو کې د قانوني ملاتړ وړ ګرځي.

(۲) خبریالان (ژورنالیستان) حق لري د خپلو کاري سرچینو له څرګندولو (افشاء کولو) څخه ډډه وکړي، خو هغه وخت باید دا سرچینې پټې ونه ساتي، چې واکمنې محکمې د هغو د څرګندولو حکم کړی وي.

اوومه ماده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریالان او د ټولیزو رسنیو نور غړي کولای شي، له خپلو ټولیزو ګټو څخه د دفاع په موخه، د دې قانون له حکمونو سره سم خپلواکې اتحادیې جوړې کړي.

اتمه ماده:

(۱) د هېواد اتباع کولای شي، په دریېمه ماده کې د ټولیزو رسنیو خوندي شوي وسایل، د دې قانون له حکمونو سره سم تاٴسیس کړي.

(۲) بهرنۍ سیاسي نمایندګۍ، نړیوالې موسسې او په افغانستان کې د هغو نمایندګۍ کولای شي د ډیپلوماتیکو انډولونو په رعایتولو سره، د اطلاعاتو او کلتور وزارت تر اجازې وروسته د خبري توکو په چاپ او خپرولو لاس پورې کړي.))[۱]

دریېم څپرکی په مجموعي ډول د مطبوع وسایل را پېژني، څلورم څپرکی پر چاپخونې (مطبعې)، د طباعت وسایلو د امتیاز او جوړښت پر څرنګوالي رڼا اچوي، پنځم څپرکي سمعي او بصري وسایل پېژني، شپږم څپرکی د امتیاز خاوند، شرایط او مکلفیونه راپېژني، اووم څپرکی د مسئول مدیر شرایط او مکلفیتونه په ګوته کوي، اتم څپرکی ممنوعه خپرونې، نهم څپرکی جزایي حکمونه او لسم څپرکی وروستني متفرقه حکمونه تشریح کوي.

---

[۱] د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ممنوعه خپرونو کې یوازې دغه خپرونې جواز نه لري:

((۱- هغه لیکنې چې د اسلام د اصولو مغایر او نورو دینونو او مذهبونو ته سپکاوی وي.

۲- هغه لیکنې چې د اشخاصو د سپکاوي او پرهغو باندې د افتراء لامل شي.))[۱]

دا د افغانستان د رسنیز قانون عمومي محتوا وه. دا چې د تېرو اوو کلونو په ترځ کې دا قانون یا نور رسنیز قوانین څومره عملي شوي او څومره نه دي عملي شوي، په دې برخه کې باید ووایو، که د رسنیو قانون له نورو قوانینو، د افغاني ټولنې له عمومي هضم او ظرفیت او همدارنګه د حکومت اجرایي ځواک له تعمیل سره پرتله کړو، نو د رسنیو قانون د نورو هغو په انډول زیات تطبیق شوی دی. ددې تطابق علت دا نه دی، چې حکومت او یا د دولت نورو درې ګونو ځواکونو دا قانون تطبیق کړی دی، بلکې ددې قانون تر شا په خپله د ټولنې څلورم قوت (د رسنیو چلوونکي او کارکوونکي) ولاړ دي، د هغوی ګټې، فعالیت او رسنیز ژوند ددې غوښتنه کوي، چې دا قانون باید تطبیق شي. په هر حال رسنیز قانون او رسنوال یو له بل سره لازم او ملزوم دي او یو د بل د رسنیز ژوند بشپړوونکي او تنظیموونکي دي.

---

(۱) د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

پخوا به یې رسنیو ته د (مطبوعاتو) اصطلاح کاروله. څرګنده خبره ده؛ (مطبوعات) یوه عربي کلمه ده، چې د طباعتي یا چاپي خپرونو لپاره راځي. د وخت په تېرېدو سره اورېدنۍ او بیا لیدنۍ رسنۍ هم رامنځته شوې، خو تر اورېدنیو او لیدنیو رسنیو، چاپي رسنۍ اوږد تاریخ لري، چې د چاپ تر ماشین وروسته یې زیات پرمختګ کړی دی. کله چې راډیویي سټېشنونه جوړ شول، اورېدنیو رسنیو ورسره وده وکړه، خو په افغانستان کې د چاپي او اورېدنیو رسنیو له نسبتاً موازي ودې سره سره بیا هم د دواړو لپاره د (مطبوعاتو) همدا عربي اصطلاح کارېدله، نو ځکه خو یې د رسنیو تر اوسني قانون دمخه، د رسنیو قانون ته ((د مطبوعاتو قانون)) اصطلاح کاروله. په افغانستان کې د (رسنیو) اصطلاح یوازې په دې وروستۍ نیمه لسیزه کې دود شوه او ددې علت دا و، چې د (رسنیو) اصطلاح ، د رسنیو د اوسني او پراخ مفهوم په توګه، ټولې هغه ماناوې او ځانګړتیاوې رانغاړي، چې اوسنۍ رسنۍ یې لري. په اوسنیو رسنیو کې نه یوازې چاپي رسنۍ راځي، بلکې اورېدنۍ (راډیویي)، لیدنۍ (ټلویزیوني) او کتنۍ (برېښنايیزې-انټرنټي) رسنۍ هم راځي. موږ دلته په افغانستان

کې د اوسنیو رسنیو پر همدغو ډولونو او د هغو پر کمیت او کیفیت تر خپله وسه رڼا اچوو:

۱ - چاپي رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې چاپي رسنیو په یو ناڅاپي ډول دومره وده وکړه، چې نه یې د

افغانستان تېر تاریخ مثال لري او نه هم تر بحرانه وروسته د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ټولنو او هېوادونو کې د رسنیو دا ډول چټکه وده لیدل شوې ده. ددې چاپي رسنیو د ودې او ټوکېدنې عواملو ته مو د مخه اشاره وکړه، خو اوس دلته د کمیت له پلوه د چاپي رسنیو یادونه کوو:

د چاپي رسنیو ډېره درنه برخه اوس په کابل کې خپرېږي، ددې یو علت دادی، چې کابل کې د چاپ او خپراوي امکانات زیات دي او هم د لوستو خلکو کمیت لوړ دی، طبیعي خبره ده، چې د چاپي رسنیو وده، د لوستو خلکو له شمېر او د هغو له اقتصادي حالت سره مستقیم ارتباط لري، نو ځکه په کابل کې د رسنیو کمیت ډېر زیات دی. د بهرنیو ځواکونو، بېلابېلو انجوګانو او نړیوالو سازمانونو شتوالی هم د چاپي رسنیو اړتیا زیاته کړې ده، په عمومي ډول د تقاضا لوړتیا هم په دې برخه کې خپل تاثیرات لري، خو د وروستیو کلونو په بهیر کې د ولایتونو په لویو او وړو ښارونو کې هم چاپي رسنیو وده کړې، چاپشمېر او مینوال یې ورځ پر ورځ زیاتېږي.

دلته به موږ په لومړي ګام کې د مرکز او ولایتونو هغو چاپي خپرونو ته اشاره وکړو، چې په رسمي ډول یې له اطلاعاتو او کلتور وزارت څخه خپل جواز ترلاسه کړی دی، په دې کې دولتي چاپي رسنۍ هم شته او نادولتي هم. په نادولتي هغو کې ټولې ډول ډول نادولتي چاپي رسنۍ شاملې دي؛ تنظیمي، ازادې، انجیوزې هم په دې کټه ګورۍ کې دي، چې وروسته به پرې رڼا واچوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي چاپي رسنۍ:

گڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	گڼشمېر
۱	خدمت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اداري اصلاحاتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲	پرواز اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	اریانا افغان هوایي شرکت	۱۰۰۰
۳	روغتیا او استقلال	مجله- دري میاشتنۍ	پښتو، دري، انگلیسي	استقلال روغتون	۱۵۰۰
۴	وطنداران	جریده- اوونیزه	پشه یي، نورستان، ازبکي، ترکمني، بلوڅي	اطلاعاتو او فرهنگ وزارت	۱۰۰۰
۵	خورشید	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۶	فرهنگ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۲۰۰
۷	کابل ټایمز	ورځپاڼه	انگلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۹۰۰
۸	اصلاح	ورځپاڼه	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۷۰۰
۹	انیس	ورځپاڼه	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۵۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	هېواد	ورځپاڼه	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۲۲۰۰
۱۱	د کمکیانو انیس	مجله	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۵۰۰
۱۲	د افغانستان کالنۍ	کلنۍ	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۳	باستانشناسي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۴	مطبوعات	اوونیزه	پښتو، دري، انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۸۰۰
۱۵	اطلاعات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۲	کتاب	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۷	وطنداران	جریده-اوونیزه	پښتو، دري	اطلاعاتو کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۸	افغان اعلانات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۲۰۰
۱۹	افغان کارپوهان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۵۰۰
۲۰	اواز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان ملي راډیو ټلویزیون	۱۰۰۰
۲۱	اقتصاد و انکشاف	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اقتصاد وزارت	۱۰۰۰
۲۲	ورزش	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	المپیک ملي کمېټه	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳	انتخابات	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	انتخاباتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲۴	عرفان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۵	معارف	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۶	تفتیش	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	تفتیش او کنټرول اداره	۵۰۰
۲۷	چاپېریال ساتنه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	چاپېریال ساتنې مستقله اداره	۱۰۰۰
۲۸	پیام حق	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	حج او اوقافو وزارت	۱۵۰۰
۲۹	برېښنا	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د اوبو او انرژۍ وزارت	۱۰۰۰
۳۰	مبارزه با حوادث	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د پېښو پر وړاندې د تیاري اداره	۱۰۰۰
۳۱	اقتصاد	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د تجارت او صنایعو خونه	۱۸۰۰
۳۲	جرګه	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۳	هموطن	مجله- درې میاشتنۍ	په اوو ژبو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۴	غرجستان	مجله- درې میاشتنۍ	دري- هزارګی	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۴۰۰
۳۵	جاش	مجله- درې میاشتنۍ	نورستاني، پښتو، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰
۳۶	تارا	جریده- نیم میاشتنۍ	پشه یي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۷	وطن	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۸	یولدوز	جریده- نیم میاشتنۍ	ازبکي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۹	گوراش	جریده- نیم میاشتنۍ	ترکمني	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۴۰	ارمان شهدا و معلولین	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د شهیدانو او معلولینو چارو وزارت	۲۰۰۰
۴۱	کار و اجتماع	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کار او ټولنیزو چارو وزارت	۵۰۰
۴۲	کرنه	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کرنې وزارت	۱۰۰۰
۴۳	امنیت	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	د ملي امنیت لوی ریاست	۱۰۰۰
۴۴	هوا	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ټرانسپورټ او هوایي چلند وزارت	۱۰۰
۴۵	اردو	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۲۵۰۰
۴۶	دفاع	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۳۰۰۰
۴۷	ژورنالیزم	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	ژورنالیزم پوهنځی	۵۰۰
۴۸	قضا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۵۰۰
۴۹	میزان	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۱۰۰۰
۵۰	سره میاشت	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	سره میاشت	۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۱	سواد اموزی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سواد زده کړې معینیت	۱۰۰۰
۵۲	سیمه ییز مطالعات	فصلنامه- درې میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	سیمه ییزو مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰
۵۳	صحت	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	عامې روغتیا وزارت	۵۰۰
۵۴	رسمي جریده	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	عدلیې وزارت	۵۰۰
۵۵	عدالت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۱۵۰۰
۵۶	اګاهي حقوقي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۳۰۰۰
۵۷	اریانا	مجله- درې میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۸	پښتو	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۹	تبیان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو، دري او عربي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۰	تحقیقات کوشاني	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۱	طبیعت	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۲	افغانستان	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۳	خراسان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۴	کابل	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰

۶۵	زېرى	جريده- اوونيزه	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۶	تفکر	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۷	تفکر	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۸	اخبار ساينس و تکنالوژي	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۹	قانونيت	مجله- فصلنامه	پښتو ، دري، انګليسي	فساد پر وړاندې د مبارزې مستقل رياست	۱۵۰۰
۷۰	فوايد عامه	مجله-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	فوايد عامې وزارت	۴۰۰
۷۱	علم وتکنالوژي	مجله- دوه مياشتنۍ	دري	کابل پوليتخنيک	۵۰۰
۷۲	صداى پوهنتون	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	کابل پوهنتون	۱۰۰۰
۷۳	راهيان ابنسينا	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	کابل طب انستيتيوت	۵۰۰
۷۴	پامير	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	کابل ښاروالي	۱۳۰۰
۷۶	پوليس	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري	کورنيو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۷	مبارزه باجرايم	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	کورنيو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۸	څارنوال	مجله- درې مياشتنۍ	دري،و پښتو	لوى څارنوالي	۵۰۰
۷۹	باز سازي	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	لوړو زده کړو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰	ثروت	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۷۰۰
۸۱	اطلاعات مالي	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۲۰۰
۸۲	اړيکه	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	مخابراتو وزارت	۲۰۰۰
۸۳	مخدرات	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مخدره توکو پر ضد کميسيون	۱۰۰۰
۸۴	سالنامه احصاييوي	مجله- کلنۍ	دري، پښتو	مرکزي احصائيه	۱۰۰۰
۸۵	عودت	مجله- مياشتنۍ	پښتو دري، انګليسي	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۲۰۰۰
۸۷	مهاجر	جريده-مهالنۍ	دري،پښتو	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۱۰۰۰
۸۸	ولسي جرګه	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۵۰۰
۸۹	فصلنامه ولسي جرګه	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۱۰۰۰
۹۰	ترانسپورت	مجله- مياشتنۍ	پښتو، دري، انګليسي	ټرانسپورټ وزارت	۱۰۰۰
۹۱	انکشاف شهري	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو	ښاري پراختيا وزارت	۱۰۰۰
۹۲	هنر هاى زيبا	مجله- دوه مياشتنۍ	دري، پښتو	ښکلو هنرونو پوهنځی	۵۰۰
۹۳	ارشاد النسوان	جريده- اوونيزه	دري،پښتو	ښځو چارو وزارت	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو چاپي خپرونو سربېره په کابل کې یو زیات شمېر نورې دولتي چاپي رسنۍ هم شته، چې د بېلابېلو دولتي ارګانونو او علمي مرکزونو له لارې خپرېږي. دې ډول رسنیو یا ډېر پخوا د چاپ امتیاز اخیستی، د جګړو پر مهال اکثره پر تېپه ودرېدلې وې، خو اوس یې بیا پر خپرونو پیل کړی او یا هم ځینو یې اوس تازه د خپراوي جواز ترلاسه کړی دی، په مجموعي ډول ددې خپرونو شمېر په ټول کابل کې په سلګونو بېلابېلو عنوانونو ته رسېږي، چې تراوسه لا هېڅ کوم ارګان سره ددې ټولو خپرونو منظم لست او ځانګړتیاوې نه شته، ددې ټولو د نومښود او ځانګړتیاوو ترتیب اسانه کار ځکه نه دی، چې اکثره یې یوه دوه ګڼې خپرونې وکړې، نورې یې بېرته بندې شي او یا په کې ډېر ځنډ راشي.

د پورتنیو یادشویو خپرونو د ژبنۍ کچې په اړه باید وویل شي؛ اکثره خپرونې چې په اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ثبتېږي، هغوی د ثبت پر وخت لیکي چې په پښتو، دري، انګلیسي او یا هم پر کومې بلې ژبې به هم نشرات کوي، خو لکه څنګه چې مو دمخه یادونه وکړه، په عملي برخه کې داسې نه ده، کله کله کېدی شي خپرونه ټوله په یوه ژبه (پښتو او یا دري) وي. کله د دواړو ژبو ترمنځ انډول برابر وي او کله هم د یوې ژبې لیکنې زیاتې او د بلې کمې وي. ددې کچ و مېچ اندازه کول سخت کار دی، خو ما چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د ډیټابیس پر بنسټ د ژبو کوم څرنګوالی یا څومره والی لیکلی، هلته د ژبې تقدم او تاخر تر ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

حده دا مفهوم ورکوي، چې کومه چاپي خپرونه کومه ژبه ډېره او لومړۍ کاروي، د اطلاعاتو او کلتور وزارت ډېټابيس هم په دې برخه کې دقیق نه و، هغه چاپي رسنۍ چې ماته څرګندې معلومې وې هغه مې له دې ډېټابيس سره منطبق کړې، خو بیا هم یادونه باید وشي، چې د ژبو څرنګوالی ډېر دقیق نه دی. ځینې خپرونې د وخت په تېرېدو سره هم خپل ژبنیز څرنګوالی بدلوي، خو زما د انګېرنې له مخې په مرکز کابل کې په دري ژبه د چاپي خپرونو کچه تر یوه حده زیاته ده او په ولایتونو کې په پښتو ژبه چاپي خپرونې زیاتې دي. البته د طالبانو تر سقوط وروسته پر لومړیو درې څلور کلونو په کابل کې پښتو رسنۍ ډېرې کمې وې، خو د وروستیو څو نورو کلونو په ترڅ کې پښتو رسنۍ ورځ په ورځ زیاتېږي، په ولایتونو کې بیا د پښتو خپرونو د زیاتوالي سرعت زیات دی. په مرکز کابل کې د یو شمېر دري چاپي خپرونو د شمېر په زیاتون کې د ایران رول هم خپل خپل تاثیرات لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولايتونو کې دولتي چاپي خپرونې:

گڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	امتياز خاوند
۱	صدای بادغيس	جريده	دري، پښتو	د بادغيس اطلاعاتو کلتور رياست
۲	بدخشان	جريده	دري	د بدخشان اطلاعاتو کلتور رياست
۳	بيدار	جريده	دري، پښتو	د بلخ اطلاعاتو کلتور رياست
۴	پروان	جريده	دري	د پروان اطلاعاتو کلتور رياست
۵	وړانگه	جريده	پښتو	د پکتيا اطلاعاتو کلتور رياست
۶	پکتيکا	جريده	پښتو	د پکتيکا اطلاعاتو کلتور رياست
۷	تخارستان	جريده	دري	د تخار اطلاعاتو کلتور رياست
۸	جوزجان	جريده	دري	د جوزجان اطلاعاتو کلتور رياست
۹	نصيحت	جريده	پښتو	د خوست اطلاعاتو کلتور رياست
۱۰	زابل کلات	جريده	پښتو	د زابل اطلاعاتو کلتور رياست
۱۱	سنايي	جريده	دري، پښتو	د غزني اطلاعاتو کلتور رياست
۱۲	غور	جريده	دري، پښتو	د غور اطلاعاتو کلتور رياست
۱۳	فارياب	جريده	دري	د فارياب اطلاعاتو کلتور رياست
۱۴	سيستان	جريده	پښتو، دري	د فراه اطلاعاتو کلتور رياست
۱۵	کاپيسا	جريده	پښتو، دري	د کاپيسا اطلاعاتو کلتور رياست
۱۶	کندز	جريده	پښتو، دري	د کندز اطلاعاتو کلتور رياست
۱۷	طلوع افغان	جريده	پښتو، دري	د کندهار اطلاعاتو کلتور رياست
۱۸	کونړ	جريده	پښتو	د کونړ اطلاعاتو کلتور رياست
۱۹	لغمان	جريده	پښتو، دري	د لغمان اطلاعاتو کلتور رياست
۲۰	لوگر	جريده	پښتو، دري	د لوگر اطلاعاتو کلتور رياست
۲۱	ننگرهار	جريده	پښتو، دري	د ننگرهار اطلاعاتو کلتور رياست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	اتفاق اسلام	جریده	دري	د هرات اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۳	اتحاد	جریده	دري، پښتو	دبغلان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۴	پنجشېر	جریده	دري	دپنجشېر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۵	سمنګان	جریده	دري، پښتو	دسمنګان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۶	هلمند	جریده	پښتو، دري	دهلمند اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۷	ملي هدف	جریده	پښتو، دري	ودرګو اطلاعاتو کلتور ریاست

د ولایتونو پر پورته دولتي خپرونو سربېره چې اکثره یې د اړوندو ولایتونو د اطلاعاتو او کلتور ریاستونو له خوا خپرېږي، نورې دولتي خپرونې هم شته، چې تراوسه لا له اطلاعاتو او کلتور وزارت سره په منظم ډول راجستر شوي نه دي او یا دوی تراوسه په خپل ډېټابیس کې په منظم ډول نه دي ځای پر ځای کړي. د ولایتي خپرونو د تیراژ په باب باید ووایو، چې اکثره دا ډول خپرونې له (۵۰۰) ګڼو ټیټ حده نیولې، بیا تر (۲۰۰۰) لوړ حد پورې خپرېږي. البته د اقتصادي او تخنیکي امکاناتو د کمښت او زیادښت په حالت کې د دې خپرونو په ګڼشمېر (تیراژ) کې هم بدلون راځي. ددې رسنیو د خپراوي مهال په باب باید وویل شي، چې دا ټولې رسنۍ په منظم ډول نه خپرېږي. ځینې په کې ورځ وروسته، ځینې اوونۍ کې یوځل، ځینې په پنځه لسو ورځو کې یو ځل او ځینې یې په میاشت کې یو ځل خپرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواکې یا نا دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر	ثبت نېټه
۱	دعوت	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	جماعت الدعوت النبي القران والسنته	۱۰۰۰	۲۸/۱۱/۱۳۸۳
۲	راه نهضت	جریده-ماهنامه	دري، پښتو	ولسواکۍ او پرمختیا د پراخ غورځنګ ګوند	۱۰۰۰	۱۸/۲/۱۳۸۷
۳	ملي تړون	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	د افغانستان اسلامي او ملي شورا	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۴	اذان	مجله- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د پرمختیا ، خبرتیا او سمون ټولنه	۵۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۵
۵	حامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خدماتي او حقوقي موسسه	۲۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۲
۶	ارمان مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	د افغانستان خلکو د ارمان ګوند	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۳
۷	راه ازادي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خلکو د ازادۍ غوښتونکو ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۱۰/۱۳۸۳
۸	تکاپو	جریده- نهه میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۳۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۹	ثمر	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۲۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۱۰	پیام جوانان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د ځوانانو اجتماعي، مدني او فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ندای معرفت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	د افغانستان عربو د یووالي ټولنه	۵۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۳
۱۲	بنیاد	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د تمدن او فرهنګي بنسټ موسسه	۳۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۴
۱۳	انارګل	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري	تګاب او السای د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۴	پیوستون	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو ،دري،انګلیسي	د نادولتي موسساتو د همغږۍ اداره	۵۰۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۱۵	بلاغ	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	علامه فیضاني فرهنګي ټولنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۱۲	ابادي	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عمران فرهنګي خدمتونو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۵
۱۷	لانکستر	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	لانکستر کمپیوټر او ټکنالوژۍ شرکت	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۱۸	پایتخت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	مبین پرمختیایي او فرهنګي موسسه	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۴
۱۹	نشردموکراسي	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۰	نشردموکراسي	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۱	صبا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۲	همکاري	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۳	بازاریابی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	C.H.A	۱۵۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۴	Hazarajat Assistance Newsletter	خبري- میاشتنۍ	انګلیسي، دري	HAN نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	افغانستان جدید	مجله- دري میاشتنۍ	انگلیسي	ائینه موسسه	۱۰۰۰	۲۳/۸/۱۳۸۵
۲۶	استقلال	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ابوبکر	۵۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۷	اکوبکو	مجله-میاشتنۍ	پښتو	اجمل تورمان	۱۰۰۰	۱۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۸	ګنج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله بیات	۳۰۰۰	۳/۶/۱۳۸۳
۲۹	مشعل امید	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله صدیقي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۶
۳۰	اوای مردم	جریده، نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	احمدپرویز جاوید	۱۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۱
۳۱	افغان سین	مجله- میاشتنۍ	انگلیسي	احمدجاهد محسني	۱۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۲	تابش فردا	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انگلیسي	احمدجاوید	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۶
۳۳	اګاه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	احمدذکي زاهد	۳۰۰۰	۶/۱۲/۱۳۸۴
۳۴	جوانان افغان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	احمدذکي لودین	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۳۵	تکبیر	اوونیزه	پښتو ، دري	احمدشاه احمدزی	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۳۶	ارامي و ابادي	جریده	دري، پښتو ، انگلیسي	احمدشاه افغانزی	۱۰۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۳۷	پیام راستین	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري، پښتو	احمدشاه سلیمانخېل	۱۰۰۰	۲۱/۳/۱۳۸۶
۳۸	صمیمیت	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	احمدضمیر	۵۰۰۰	۸/۱۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	وطندار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احمدضیا سیامک	۵۰۰۰	۱/۱۲/۱۳۸۴
۴۰	جوانان افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدضیا ضیا	۳۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۴
۴۱	اقتصاد ما	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدطارق شجاع	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۴۲	دشنه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو،انگلیسي	احمدفرید دشنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۴۳	صدای کوهدامن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدفهیم	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۴۴	کشتي نوح	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدمیرزا روزنیز مرکز	۲۰۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۳
۴۵	نوی سبا	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	احمدنبي حمیدي	۱۰۰۰	۱۹/۱۲/۱۳۸۲
۴۶	الغوچک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ارتباط نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۱
۴۷	وطن یا کفن	مهالنۍ	دري، پښتو	ارین خیبر	۵۰۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۵
۴۸	ازاده گان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ازاده گانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۱
۴۹	نوای کوکچه	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	اسامه بصیري	۱۰۰۰	۱/۴/۱۳۸۷
۵۰	منشور وحدت	جریده- اوونیزه	دري	اسحق حسیني	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۱
۵۱	اسد	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انگلیسي، عربي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۵۲	نصرت	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	صدای هندوکش	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	اسدالله کوهزاد	۲۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۵۴	شهادت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	اسلامي حزب	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۵
۵۵	مردم افغانستان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اسما رحیمي	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۵۶	افغان ملت	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	افغان سوسیال دموکرات ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۹/۱۳۸۵
۵۷	اراده	ورځپاڼه	پښتو ، دري	افغان نشراتي مرکز	۶۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۱
۵۸	نخبه	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د «نخبه ګانو» ګوند	۹۰۰	۱۱/۶/۱۳۸۵
۵۹	الینا	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د پښه بیانو ټولنه	۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۶۰	مشعل صحت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د صحي کارکوونکو ټولنه	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۵
۶۱	هشت ثور	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	افغانستان د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۶
۶۲	شیپور غم	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د کډو په سرو سازمان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵
۶۳	پلوشه	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	اکمل غلجی سکاوندي	۱۰۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۲
۶۴	عروج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	الحاج شېرباز کمین زاده	۱۰۰۰	۱۱/۶/۱۳۸۱
۶۵	قلم و قانون	بلوتن- میاشتنۍ	دري، پښتو	امپکس موسسه	۱۰۰۰	۱۸/۶/۱۳۸۲
۶۶	همبستگی ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	امرالله نظري	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۷	ایدن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، ازبکی	ایدن فرهنگي ټولنه	۲۵۰۰	۹/۲/۱۳۸۴
۶۸	گهر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ایمل	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۶۹	سلایي	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	بازمحمد ښادمن	۵۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۳
۷۰	حقوق زن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	برهان روزنیزه او حقوقي ټولنه	۱۰۰۰	۲۰/۵/۱۳۸۳
۷۱	کلید	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۲	سپېده	مجله-دري میاشتنۍ	پښتو ،دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۲۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۳	برگ سبزبیات	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	بیات د قوم شورا	۱۰۰۰	۱۰/۷/۱۳۸۲
۷۴	کېږدۍ	مجله- میاشتنۍ	پښتو	پروین مومند	۱۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۱
۷۵	تجارت نوین	مجله- دري میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	تاج محمدنېکنام زریر	۱۰۰۰	۵/۲/۱۳۸۲
۷۶	افغانستان سپورټ	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	تاج ملوک	۱۰۰۰	۱۸/۵/۱۳۸۳
۷۷	ندالقران	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	تسلیم القران خیریه موسسه	۱۵۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۲
۷۸	اصلاحات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	توریالی غیاثي	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۲
۷۹	میهن	مجله- دري میاشتنۍ	دري	توریالی غیاثي	۱۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۲
۸۰	فریاد زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	ثریا پرلیکا	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۱	زن و قانون	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ثریا پیکان	۱۰۰۰	۲۰/۳/۱۳۸۲
۸۲	روان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جاوید دانشیار	۵۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۸۳	همجا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جمیل کرزی	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۸۴	ملالۍ	مجله-میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	جمیله مجاهد	۲۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۱
۸۵	ایمان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	جنیدالله ظهیر	۳۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۲
۸۶	اتحاد چهاردهي	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	چهاردهي د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۸۷	حقایق	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حاجي فضل احمد ثابت	۲۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱
۸۸	انتشارات	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	حامد رضا	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۷
۸۹	ارمغان ازادی	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسام الدین نیکزاد	۵۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۹۰	کاروان دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	حسیب الله سروش	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۱
۹۱	اوت لوک	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، انګلیسي	حسین علي یاسا	۱۰۰۰	۹/۱۲/۱۳۸۴
۹۲	ندای اخوت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسین نوری	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۹۳	اسیا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	حسیني علي غفاري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۵
۹۴	خپلواک	ورځنۍ	پښتو ، دري	حضرت جان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩٥	حقوق مردم	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	حقوقپوهانو ټولنه	١٠٠٠	١٢/٥/١٣٨١
٩٦	افغانستان	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انګليسي	حميد قادري	٣٠٠٠	٢٣/١٠/١٣٨١
٩٧	وردک	جريده-اوونيزه	پښتو	حميدناصري	١٠٠٠	١٢/٥/١٣٨٤
٩٨	راه نو	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	حوريه مصدق	٥٠٠٠	٢٥/٢/١٣٨٣
٩٩	شخ گوى	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	خالق دادعلي زاده	٥٠٠٠	١٧/۴/١٣٨٣
١٠٠	دعوت اسلامي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	خواجه محمدصديق	٣٠٠٠	٢١/٢/١٣٨٢
١٠١	پيغام	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	خواجه همايون	١٠٠٠	٢۴/٢/١٣٨٣
١٠٢	پيغام	جريده-اوونيزه	دري، پښتو	خواجه همايون	١٠٠٠	٢۴/٢/١٣٨٣
١٠٣	خنجر	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	خټک منګل	١٠٠٠	١٢/٥/١٣٨٢
١٠۴	همبستگی غږ	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	د افغانستان پيوستون ګوند	٥٠٠٠	٢١/٥/١٣٨٣
١٠٥	صنعت	جريده-مياشتنۍ	دري،پښتو ،انګليسي	د افغانستان د صنايعو ټولنه	١٠٠٠	١٠/١٠/١٣٨٣
١٠٦	مرسل	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	د بشري انکشاف موسسه	٣٠٠٠	٢٧/٣/١٣٨٢
١٠٧	گونش	مجله-دري مياشتنۍ	ترکمني	د ترکمنو فرهنګي ټولنه	١٠٠٠	١٠/٢/١٣٨٢
١٠٨	شرق	جريده-اوونيزه	پښتو ،دري	د علم او فرهنګ بنسټ	١٠٠٠	١۵/٨/١٣٨٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۹	جام	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د غور خلکو شورا	۲۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۱۰	جامعه مدني	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي، الماني	د مدني ټولنې اجتماع	۱۰۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۱۱	فلق جستار در معارف اسلامي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	د مرکز او ولایتونو عالمان	۲۰۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۱۱۲	مزدور	جریده- نیم میاتشیزه	پښتو ، دري	د مزدورانو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۹/۸/۱۳۸۲
۱۱۳	میلاد وحدت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د ملي یووالي او سولې ګوند	۵۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۳
۱۱۴	نوید فردا	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	د ملي یووالي حرکت ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۳
۱۱۵	یووالی	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د ملي ټولنې ګوند	۲۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۳
۱۱۶	روشني	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د ښځو روغتیایي او پرمختیایي مرکز	۷۰۰۰	۲۴/۱۱/۱۳۸۵
۱۱۷	ترقي	جریده-اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	دادالله نوراني	۵۰۰۰	۱۱/۷/۱۳۸۴
۱۱۸	پیشرو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	دادالله نوراني	۴۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۴
۱۱۹	وفا	مجله- دري میاشتنۍ	انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۰	خپلواکي	مجله-دري میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۱	روشنګر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	دکتور احمدضیا	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۱
۱۲۲	افغانستان ژغ	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	دوکتور بلال احمد	۵۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳	مدنیت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دوکتورمحمدکریم باز	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۱۲۴	مساوات	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	دوکتورمسعود ساپی	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲
۱۲۵	خیبر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذبیح الرحمن	۱۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۵
۱۲۶	من و تو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۷	ځوانانو غږ	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۸	مشعل	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذید الله ذید	۱۵۰۰۰	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۱۲۹	درفش ازادي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، ازبکی، انګلیسي	رحم دل	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱
۱۳۰	رسالت حوزه	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	رسالت حوزې فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۲۹/۷/۱۳۸۲
۱۳۱	رسالت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	روح الله	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۳۲	وفاق	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	روح الله	۱۰۰۰	۱۲/۱۰/۱۳۸۱
۱۳۳	رهنما	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	روح الله	۱۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۱۳۴	فراز	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	زهرا صدیق جعفري	۱۰۰۰	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳۵	معراج	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	ساداتو عالي شورا	۴۰۰۰۰	۲۴/۴/۱۳۸۱
۱۳۶	پیام میهن	مجله- دري میاشتنۍ	دري	سپنا فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۷	اسرار	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سروش احمد	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۱۳۸	فریاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سعید مراد راهي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۳۹	نوای قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	سعیدمصطفی سعیدي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۰	ترقي ملي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	سلما احراري	۱۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۱۴۱	مشتري	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیم	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۴۲	بنان اندیشه	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیمان علي	۱۰۰۰	۳/۱/۱۳۸۲
۱۴۲	هشت صبح	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	سنجر سهیل	۴۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲
۱۴۳	ارمان	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	سید اسحق ګیلاني	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۴	بهار	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سید انور	۳۰۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۵	ائینه روز	مجله-نیم میاشتنۍ	دري	سید داود	۱۰۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۱۴۶	تفاهم	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سید سیاووش	۵۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۷
۱۴۷	سینا	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سید علي	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	دانشجوی پژواک	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	سید نادر	۱۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۴۹	افاق	مجله،دري میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدابراهیم سجادي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	گام	جريده-اوونيزه	پښتو ، انګليسي	سيد اختيار سباوون	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۱۵۱	مردم سالاري	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	سيد اشرف صميمي	۲۰۰۰	۲۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۵۲	توسعه	مجله- نيم مياشتنۍ	دري	سيد باقر	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۵۳	افغان سوداګري	مجله-مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	سيد حبيب الله اوريا	۱۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	بلاغ	مجله- مياشتنۍ	دري	سيد حبيب الله طاهري	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۵	پويا فلم	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ،انګليسي	سيد حسين داودي	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۵۶	راه نجات	ورځنۍ	دري، پښتو	سيد حسين عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۷	دايره	جريده-اوونيزه	دري	سيد حسين عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۸	نردبان	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	سيد حميد الله جوادي	۱۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۱۵۹	کوثر	مجله- مياشتنۍ	ازبکي، دري	سيد رحمت الله مرتضی	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۰	مرکز مطالعات و تحقیات	مجله-دري مياشتنۍ	دري	سيد عبد القيوم سجادي	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۵
۱۶۱	صدای مردم	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	سيد عبد الله داريوش غمګين	۱۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۲	اقتدار ملي	جريده- اوونيزه	دري	سيد علي اکبر کاظمي	۴۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۲
۱۶۳	ندای عدالت اجتماعي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	سيد علي موسوي	۱۰۰۰	۲۹/۹/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶۴	عصر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعنایت الله نوید	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۵	انصاف	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	سیدعیسی حسیني مزاري	۴۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۶	نامه زنده گي	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدفضل الله کابلی	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۷	پاسدار وحدت ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدقمرالدین امیري	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱
۱۶۸	خبر هفتګي	جریده-اوونیزه	دري	سید محمد	۲۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۷
۱۶۹	راستي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	سیدمحمدباقر مصباح زاده	۲۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۲
۱۷۰	اوای وقت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سیدمحمدرضا جاوید	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۷۱	اطلاعات صنعتي	مجله- میاشتنۍ	دري، انګلیسي	سید محمد شاه	۳۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۲	کشور	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي	سید محمد مقیم	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۱۷۳	هریوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۱۷/۱۰/۱۳۸۱
۱۷۴	ثبات	اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۵
۱۷۵	افتاب	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمیرحسین مهدوي	۲۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۰۰	امید فردا	ورځپاڼه	دري،پښتو ، انګلیسي	سیدناصر تقدسي	۲۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۲
۱۷۶	ارشاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي، انګلیسي	سیدناصرتقدسي	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۷	افغانستان	مجله- میاشتنی	پښتو ، دري	سیدنعیم مجروح	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۷۸	صفر	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي، پښتو	سیدنور محمدي	۵۰۰۰	۲۶/۱۲/۱۳۸۲
۱۷۹	یاس نو	مجله- میاشتنی	دري، پښتو	سیدهادي فروغ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۴
۱۸۰	حکایت	مجله- میاشتنی	دري	سیدهادي نوري	۱۰۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۸۱	کرامت	مجله- درې میاشتنی	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۵
۱۸۲	ګزیده رسانه ها	جریده- نیم میاشتنی	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۵
۱۸۳	الانبیا	جریده- اوونیزه	عربي	شاه ولي الله ادیب	۲۰۰۰	۸/۷/۱۳۸۲
۱۸۴	صراحت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	شفیق الله طاهري	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۸۵	اندیشه جوانان	جریده-درې میاشتنی	دري، پښتو	شفیقه نصیب	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۴
۱۸۶	ائینه زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزی	۱۰۰۰	۲۵/۱/۱۳۸۱
۱۸۷	ترقي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزی	۵۰۰۰	۲۷/۱۱/۱۳۸۴
۱۸۸	روز	مجله- دوه میاشتنی	دري	شکیبا هاشمي	۱۵۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۸۹	جهان کودک	مجله- میاشتنی	دري،پښتو ، انګلیسي	شیما ساپی	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۹۰	پخلاینه	جریده- اوونیزه	پښتو	شینواری	۱۰۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	خلک	جریده- نیم میاشتنی	پښتو ، دري	شېرګل اوستا	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۲	صدای کودک	مجله- میاشتنی	دري، پښتو	صادقه راستین	۵۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۱
۱۹۳	هوسی	مجله-دوه میاشتنی	پښتو	صالح محمدصالح	۱۰۰۰	۲۰/۴/۱۳۸۳
۱۹۴	خاطره	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صبغت الله خاکسار	۱۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۹۵	پیام جمهوریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، ازبکي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۶	صدای دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۵
۱۹۷	پیام مادر	مجله- میاشتنی	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۱۰۰۰	۲۰/۸/۱۳۸۱
۱۹۸	جمهوري غږ	جریده-نیم میاشتنی	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۲
۱۹۹	کابل شاهان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صدیق الله ساهل	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۰	ولولې	جریده-میاشتنی	پښتو ، دري	صلاح الدین صالحي	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۷
۲۰۱	فرهنګ اریانا	مجله- میاشتنی	دري،پښتو ، انګلیسي	ضیاالحق مصدق	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۲	لمر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	طارق نجم	۲۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۰۳	بسوی فردا	مجله- میاشتنی	دري، پښتو	عباس ارمان	۱۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۵
۲۰۴	قهرمان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عباس حیدري	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۵	سلام همشهري	جريده-اوونيزه	دري	عبدالبصير سامع	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۳
۲۰۶	شوخک	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	عبدالبصير مختارزاده	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۰۷	اندراب	مجله-نيم مياشتنۍ	دري	عبدالحفيظ بهروز	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۰۸	امروز	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالحفيظ فخري	۱۰۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۰۹	جوانان	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ،انګليسي	عبدالحق حجر صديقي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۳
۲۱۰	احسان	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ،عربي، انګليسي	عبدالحق عتيد	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۱۱	عدالت	جريده-اوونيزه	دري، پښتو ، ازبکي	عبدالحکيم	۵۰۰۰	۲۰/۶/۱۳۸۱
۲۱۲	بالاحصار	جريده- اوونيزه	دري	عبدالحميد حامي قاريزاده	۲۰۰۰	۲۴/۶/۱۳۸۱
۲۱۳	رسانه	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	عبدالحميد قاريزاده	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۴	روشنفکر	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انګليسي	عبدالحی	۱۰۰۰	۲۴/۶/۱۳۸۳
۲۱۵	تجارت عراده جات	مجله- نيم مياشتنۍ	دري، انګليسي	عبدالرحيم	۲۰۰۰	۱/۱۰/۱۳۸۴
۲۱۶	پيمان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري	عبدالرزاق مامون	۳۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۶
۲۱۷	پيام ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انګليسي	عبدالرشيد ارين	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۳
۲۱۸	ازادي	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي، نورستاني	عبدالرقيب جاويد کوهستاني	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	اوربل	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	عبدالصبور پژمان	۲۰۰۰	۱۹/۵/۱۳۸۵
۲۲۰	کابل اعلانات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	عبدالصمد	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۲۱	پیام نو	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالعزیز ملک عبدالرحیمزی	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۴
۲۲۲	فردا	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	عبدالغفور اعتقاد	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۲۳	اصلاح ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالفتاح	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۱
۲۲۴	اوای جوان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	عبدالفتاح راسخ	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۲	کیان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالفیاض میر ائین	۵۰۰	۱۸/۱۰/۱۳۸۲
۱۴۳	پیام مجاهد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروری	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۴	پیام ملت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروري	۱۰۰۰	۱۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۵	معرفت	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالقیوم کریم	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۴۶	فجر امید	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	عبدالله بصیر	۱۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۲
۱۴۷	امن سرود	مجله- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	پیمان عدالت	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۹	پیشګامان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالمجید بینا	۱۰۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	فروغ ازادي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالمعين اسلام پور	۵۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۱
۱۵۱	روزگاران	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو، انګليسي	عبدالناصر فقيري	۷۰۰۰	۳/۸/۱۳۸۲
۱۵۲	پومسه	مجله-دري مياشتنۍ	پښتو، دري، انګليسي	عبدالناصر هوتکي	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۱۵۳	ميوند	مجله- مياشتنۍ	پښتو	عبدالنافع همت	۱۰۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	ملي وحدت	جريده- اوونيزه	پښتو، دري، انګليسي	عبدالنصير سهرابی	۴۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۱
۱۵۵	افتاب شرق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو، انګليسي، ازبکي	عبدالهادي ايماق	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۶	کابلستان نوين	جريده- اوونيزه	دري،پښتو، انګليسي	عبدالواحد	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۲
۱۵۷	افغانستان کابل	جريده-مياشتنۍ	دري،پښتو،انګليسي	عبدالواحد قرضي	۲۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۵۸	ګاهنامه	مجله- ځلورمياشتنۍ	دري، پښتو، انګليسي	عبدالواسع رهرو عمرزاد	۱۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۱
۱۵۹	افغان	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو، دري، انګليسي	عبدالودود هوتک	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۰	مشاورت دموکراتيک	جريده- اونيزه	دري،پښتو، انګليسي	عبدالوهاب	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۶۱	جهان معاملات	جريده-اوونيزه	دري،پښتو، انګليسي	عتيق الله مولوي زاده	۴۰۰۰	۱۳/۷/۱۳۸۴
۱۶۲	ګذرګاه	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو، انګليسي	عزيزمحمد بشير	۲۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۱۶۳	جرس	جريده- اوونيزه	دري،پښتو، انګليسي	عطاالله حسن پور	۱۰۰۰	۸/۱۰/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶۴	افغانستان قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عطامحمد پویا	۱۰۰۰	۱۶/۳/۱۳۸۴
۱۶۵	تعقل	مجله- میاشتنۍ	دري	علي جان زاهدي	۵۰۰	۲/۴/۱۳۸۱
۱۶۶	جریده کار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	عین الدین	۳۰۰۰	۶/۷/۱۳۸۴
۱۶۷	شاګرد	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام حسین	۵۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۴
۱۶۸	نګاه معاصر	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام سروردانش	۱۰۰۰	۲۰/۶/۱۳۸۱
۱۶۹	پیام وحدت	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام عباس حسن زاده	۵۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۰	اعتصام	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام علي صارم	۱۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۷۱	پیام بامداد	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام مصطفی دوست	۱۰۰۰	۲۴/۵/۱۳۸۳
۱۷۲	استقامت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام معصوم اخلاص	۱۰۰۰	۱۵/۶/۱۳۸۵
۱۷۳	سبا	ورځنۍ	دري، پښتو	غلام نبي خاطر	۳۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۲
۱۷۴	طراوت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	غلام نبي خلیلي	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۷۵	فارمسي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	فارمستانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۳
۱۰۰	زن افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	فتانه ګیلاني	۲۰۰۰	۳/۶/۱۳۸۱
۱۷۶	هنداره	جریده- اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	فخرالدین سباوون	۲۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۷	اسايش	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	فخريه	۱۵۰۰	۵/۵/۱۳۸۴
۱۷۸	شفق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	فرزانه	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۲
۱۷۹	اذرخش	جريده-نيم مياشتيزه	انګليسي، دري	فرهاد مقام زاده	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۰	مشعل دموکراسي	جريده- اوونيزه	پښتو، دري	فضل الرحمن اوريا	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۸۱	پيام	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	۳۰۰۰	۲۲/۱۱/۱۳۸۳
۱۸۲	مشعل نجات	اوونيزه	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	۱۵۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۸۳	د ځوانانو هيلې	مجله- اوونيزه	پښتو،دري، انګليسي	فضل من الله	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۴
۱۸۴	زيتون	مجله- دري مياشتنۍ	دري ، پښتو	فوزيه اتفاق	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۸۵	کيوان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري،پښتو،انګليسي	فوزيه کوفي	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۸۶	تجارت و اقتصاد	مجله- مياشتنۍ	دري، انګليسي	قربانعلي رضايي	۱۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۱۸۷	طلايه ظفر	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي شورا	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۸	طلايه نور	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي ټولنه	۱۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۸۹	بامداد دانشجو	جريده- اوونيزه	دري، پښتو، انګليسي	قيام الدين غزنوي	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۳
۱۹۰	چراغ	جريده- اوونيزه	دري،پښتو، انګليسي	کاترين وداع	۳۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	چای داغ	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	کامران میرهزار	۵۰۰۰	۱/۳/۱۳۸۴
۱۹۲	پیشه ور	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	کسبګرو مرکزي شورا	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۱۹۳	محصل	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	لطف الله ننګیال	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۱۹۴	ویسا	ورځپاڼه- ورځنۍ	پښتو ، دري	محب الله بهزاد	۲۰۰۰	۸/۹/۱۳۸۵
۱۹۵	کاتون الګو	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	محب الله نوري	۱۰۰۰	۱۷/۱۱/۱۳۸۱
۱۹۶	روزګاران	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محبوب شاه فقیري	۱۰۰۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۱۹۷	پیام نوین	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محترم ادیب	۱۰۰۰	۴/۵/۱۳۸۴
۱۹۸	ډیوه	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمد اجان حقپال	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۹۹	کاتون	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد امین	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۱
۲۰۰	شبخند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد مصطفی اذرخش مستور	۱۵۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۲۰۱	صدای نسوان	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمداسحق محمدي	۱۰۰۰	۳۰/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۲	ګوربت	مجله- میاشتنۍ	پښتو	محمداصف وردګ	۵۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۲۰۳	پیام زنده ګی	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمداکبر ر وهګر	۱۰۰۰	۵/۱/۱۳۸۲
۲۰۴	رشاد	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، انګلیسي	محمداکرم خپلواک	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۵	محیط زیست و اینده بهتر	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	محمدالله کوشانی	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۵
۲۰۶	سباوون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمدانور شعیب	۵۰۰۰	۸/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۷	دیده	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدانور قره باغی	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۲۰۸	سیمای سبز	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدایوب باران	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۲۰۹	علامه افغان	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	محمدپرویز فقیري	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۰	نګاه نو	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدتقي بختیاري	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۲۱۱	نجات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	محمدجان باوري	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۱۲	افغانستان جوان	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدجواد	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۳	خط سوم	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدجواد خاوري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۱
۲۱۴	نوی ژوندون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	محمدحامد صبوري	۱۰۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۵
۲۱۵	وفا	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدحسن جعفري	۱۰۰۰	۱۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۶	هار	مجله-میاشتنۍ	پښتو	محمدحسن حقیار	۱۰۰۰	۴/۱۱/۱۳۸۴
۲۱۷	افغان وطن	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	محمدحسن فیروزخیل	۵۰۰۰	۲/۷/۱۳۸۳
۲۱۸	افغان ملي جریده	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمدحسن ولسمل	۱۵۰۰	۱۳/۱۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	رهیات	جریده- میاشتنی	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدحسین ایثاري	۱۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۲۰	کابل اشتهارات	جریده- میاشتنی	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدحسین ایوبي	۵۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۲
۲۲۱	پیام استقلال	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدداود	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۲۲	بسوی مکتب	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود	۱۰۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۲
۲۲۳	کیمیاگر	مجله-درې میاشتنی	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدداود سرورزاده	۵۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۴	ارمغان ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود سیاوش	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۴
۲۲۵	موج نو	جریده- میاشتنی	دري، پښتو	محمدداود قیومي	۱۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۳
۲۲۲	طلوع افغانستان	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدداودسیاوش	۵۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۱
۲۲۷	عصرجمهوریت	جریده-اوونیزه	دري	محمدذکي	۲۰۰۰	۲۳/۲/۱۳۸۳
۲۲۸	رفاه	مجله- میاشتنی	دري، پښتو	محمدرحیم شنیواری	۲۰۰۰	۲۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۹	ائینه زنده گي	جریده- میاشتنی	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدرضاشرق	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۳۰	ققنوس	ورځپاڼه- ورځنی	دري، پښتو	محمدزید محسني	۲۰۰۰	۱۰/۴/۱۳۸۲
۲۳۱	افتاب خراسان	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انگلیسي	محمدسالم وحدت	۱۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۲
۲۳۲	حکمت	مجله- میاشتنی	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدسرور جوادي	۱۰۰۰	۹/۱۰/۱۳۸۲

۲۳۳	بدرگه	اوونيزه	پښتو ، دري	محمد سليم هيله من	۱۰۰۰	۶/۴/۱۳۸۶
۲۳۴	فردای افغانستان	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	محمد شاه صفي	۱۰۰۰	۱۹/۹/۱۳۸۱
۲۳۵	جامعه	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	محمد شريف حبيبي	۴۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۳
۲۳۶	اخبار بازار	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	محمد شعيف	۲۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۴
۲۳۷	کاروان افغان	ورځپاڼه-ورځنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	محمدصادق وردگ	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۶
۲۳۸	مهر ميهن	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	محمدصبور فرملي	۲۰۰۰	۶/۴/۱۳۸۶
۲۳۹	بيان	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	محمدصديق پتمن	۵۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۴۰	سيرت	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	محمدضمير	۱۰۰۰	۹/۴/۱۳۸۱
۲۴۱	ثبات	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	محمدطارق غورياني	۳۰۰۰	۱۳/۱/۱۳۸۲
۲۴۲	ارزوی مردم	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	محمدطاووس عرب	۲۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۳
۲۴۳	اينده سازان	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	محمدظاهر احمدي	۲۰۰۰	۱۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۴۴	کاريابي	مجله- نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، روسي، انگليسي	محمدعارف جاويد	۱۰۰۰	۲۸/۳/۱۳۸۴
۲۴۵	درملنه	مجله-دري مياشتنۍ	پښتو	محمدعارف جاويد	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۴
۲۴۶	هادي	مجله- مياشتنۍ	دري، عربي	محمدعارف محقق کوشا	۱۰۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴۷	نونهالان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدعثمان	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۴۸	هنرمند	مجله-میاشتنۍ	دري،انګلیسي	محمدعلي	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۴۹	اغاز	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعلي ادیب	۲۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۲۵۰	عیاران	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعمر عیار	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۲۵۱	ندای ورزش	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدعیسی سهیل	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲
۲۵۲	کابل	جریده-اوونیزه	دري، پښتو ،انګلیسي	محمدفهیم دشتي	۱۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۱
۲۵۳	افغانستان نوین	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدقاسم	۱۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۱
۲۵۴	غبار	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدقسیم اخګر	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۵	اندیشه معاصر	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم	۲۰۰۰	۴/۴/۱۳۸۴
۲۵۶	شهروند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم حیدري	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۵۷	د روغتیا ډیوه	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدکبیر عبدالله	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۸	مدینه	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدمایل یوسفي	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۵۹	فکر	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ،عربي، انګلیسي	محمدمختار مفلح	۱۰۰۰	۲۳/۱/۱۳۸۲
۲۶۰	وحدت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدموسی اکرمي	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۶۱	نوای بازرگان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدمیرویس	۱۰۰۰	۱۳/۸/۱۳۸۱
۲۶۲	لاجورد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدناظم یمگی	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۲
۲۶۳	مساوات مترقي	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدولي اریا	۳۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۶۴	اوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدولي کبیري	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۲۶۵	اوای طبیعت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیار خراساني	۱۵۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۲۶۶	فلاح ملي	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدیاسین	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۶۷	صبح کابل	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیونس اختر	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۲۶۸	دموکراسي	مجله- میاشتنۍ	دري	مدني انکشاف بنسټ	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۲
۲۶۹	مریم	مجله- دريې میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	مریم ملیح	۱۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴
۲۷۰	فقة القران	مجله- دريې میاشتنۍ	دري، پښتو	مزمل	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۲۷۱	جستجوی صلح	جریده-اوونیزه		مصطفی نېکزی	۲۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۲	اباسین	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	معراج زماني	۱۵۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲
۲۷۳	رسانه باینري	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، فرانسوي	مفاخر روزنیز مرکز	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۷۴	پرنیان	جریده-دريې میاشتنۍ	دري، انګلیسي	منیژه هوتک باختري	۱۰۰۰	۲۱/۱۱/۱۳۸۲

۲۷۵	اطلاعات اقتصادي توسعه و نوسازي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	منځني ختیځ تجارتي شرکت	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۶	فراسوء	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	مونسه شېرزادحسن	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۷	اسایش	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	میاګل وثیق	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۷۸	تربیون ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	میرامین الدین	۱۰۰۰	۱۵/۴/۱۳۸۱
۲۷۹	ارمان ملي	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	میرحیدر مطهر	۲۰۰۰	۱۸/۹/۱۳۸۲
۲۸۰	زن افغان و تجارت	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	مینه شېرزوی	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۸۱	روشندلان	مجله- دريِ میاشتنۍ	دري ، پښتو	نابینایانو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱
۲۸۲	اینده افغان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	نثار احمد	۵۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۱
۲۸۳	خدمت- چوپړ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجم الرحمن	۱۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۸۴	ساینس و زنده گي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجیب الله	۱۰۰۰	۶/۲/۱۳۸۶
۲۸۵	اطلاعات پویا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نجیب الله ارین	۱۰۰۰	۶/۳/۱۳۸۳
۲۸۶	جال	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	نجیب الله راعي	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۸۷	ندا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	ندا ټیلي کمونیکشن	۱۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۲
۲۸۸	مستقبل	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	نصیراحمد نویدي	۲۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸۹	ابلاغ	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نقیب الله حمید	۱۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۴
۲۹۰	بازتاب نور	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي	نور تعلیمي مرکز	۱۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۲۹۱	راه افغان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	نورالحق علومي	۳۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۳
۲۹۲	نور انصاف	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو انګلیسي	نورزمان انصاف	۵۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۹۳	حریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نیازالله حقجو	۵۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۴
۲۹۴	بیلگی	جریده- اوونیزه	ازبکی	هارون	۵۰۰۰	۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۹۵	اشتي وطن	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	هېواد ملي ګوند	۱۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۹۶	راه سبز	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو،انګلیسي	وحیدالله	۱۵۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۹۷	فانوس	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	وحیدالله	۵۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۴
۲۹۸	پگاه	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	وحیدالله بکتاش	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۳
۲۹۹	ژغورنه	جریده- اوونیزه	پښتو، دري، انګلیسي	وحیدالله زاهد	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۳۰۰	خوشال	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو، انګلیسي	وحیدالله غازي خېل	۱۰۰۰	۲۴/۳/۱۳۸۳
۳۰۱	روزنه امید	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	وسیمه هاشمي	۵۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۳۰۲	افغان غږ	جریده- اوونیزه	پښتو، دري	ولید اکبر	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰۳	محیط زیست	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	ټولنیزو خدمتونو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۳۰۴	صحت افغان	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر عزیزالله امیر	۱۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۵
۳۰۵	کابورا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر کنیشکا	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۳
۳۰۶	ایثار	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ،ازبکي، عربي،انګلیسي	ډاکتر محمد خالد	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۳۰۷	همبستګۍ غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	ډاکتر مسعود متین	۲۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۰۸	اموزګار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	ښوونکو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۳۰۹	واقعیت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ښځو او ماشومانو څیړنیز بنسټ	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۳۱۰	دنیای زن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ګلالۍ حبیب	۱۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنيو يادو شويو چاپي رسنيو سربېره اټکل دی، چې نورې خپلـواکې رسـنۍ هـم وي، خـو د اطلاعـاتو او کلتـور وزارت لا تراوسه پـه منظم ډول لست کړې نه وي. دا رسنۍ چې پورتـه يـې يادونه وشوه، ټولې اوس فعالې نه دي، ځينې ترڅو ګڼو فعاليت وروسته بېرته پر ټپه ودرېدلې دي. د ځينو يـوازې جواز ترلاسه شوی، خو پـر فعاليت يـې لاس نـه دی پـورې کړی، خو يـو زيات شمېر رسنۍ داسې دي، چې همدا اوس فعـالې دي. اکثره رسنۍ چې جواز اخلي، نو د خپل ګڼشمېر يو احتمالي رقم ليکي، حتمي نه ده د چاپ پر وخت همغه څه تعقيب کړي، چې هلتـه يـې ليکلي دي. د ژبو پـه برخه کې هم همدا خبره ده. څوک چې جواز اخلي هلته د خپلې رسنۍ ژبه يا ژبې ليکي، خو پـه عملي کـار کې حتمي نـه ده، چې دوی د ژبو بېلانس هم په پام کې ونيسي، خو اصولاً دوی کولای شي پر همغو ژبو خپرونې وکړي، د ګڼشمېر او ژبني څومره والي د کچې ټاکل د دوی په خپل لاس کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولايتونو کې خپلواکې يا نادولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	د امتياز خاوند	ډول او مهال	ولايت	ژبې	ثبت نېټه	ګڼشمېر
۱	سعادت	عبدالحکيم	مجله-مياشتنۍ	بادغيس	پښتو، دري	۲۵/۸/۱۳۸۵	۵۰
۲	حمايت	صابره	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۲۲/۵/۱۳۸۱	۲۰۰
۳	باميان	نعمت الله صادقي	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۱۱/۴/۱۳۸۴	۲۰۰
۴	پيک خورشيد	محمدنور	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو، انګليسي	۲/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵	شاهين	احمدولي وديد	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري	۲/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۶	صدای بدخشان	صبغت الله	جريده-اوونيزه	بدخشان	دري	۲۷/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۷	سيمای شهروند	نجيب الله دهزاد	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو،ازبکي	۱۹/۲/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۸	ابتهاج	خالد مصطفوي	جريده-اوونيزه	بدخشان	محلي ژبې	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰
۹	ائينه پامير	ځوانانو فرهنګي ټولنه	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو،ازبکي	۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰	مهر	محفوظ سعيدي	مجله-مياشتنۍ	بغلان	دري،پښتو، انګليسي	۱۷/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱	پسرلی	ذبيح الله احساس	مجله-مياشتنۍ	بغلان	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	زمان	جیحون جاري	مجله-میاشتنی	بغلان	پښتو ، دري	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۳	جوان	عبدالحمید حمیدي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،ازبکي، هزاره گي	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۴	طلایه	شیر اقا شایان	جریده-نیم میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۱۱/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵	کاروان بیان	بسم الله شریفي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۱۱/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۶	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۷	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸	ندا بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۱۹	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۲۰	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	ندای بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-اونیزه	بغلان	دري،پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۲۲	نوشاد	درمحمد اریایي نژاد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۲۳	مهتاب خاوران	سیدحسن	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۹/۴/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۲۴	اهنګ	محمدعلي ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۸/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰

۲۵	کلک راستگو	محمد شفیق پیام	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۶	فصلنامه بلخاب	محمد حیدر حاجي زاده	مجله-درې میاشتنۍ	بلخ	دري	۲۲/۶/۱۳۸۲	۲۰۰
۲۷	قلب اسیا	یعقوب علي نجیبي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،انګلیسي، پښتو، ترکي، ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۸	شهرخورشید	ماریا رهین	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۵/۱۳۸۲	۳۰۰۰
۲۹	نما	نجیب الله پیکان	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	روشنایي	د سترګو ډاکترانو ټولنه	مجله-درې میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۵۰۰
۳۱	ارزش	علي ذکي	رساله-درې میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۵/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۲	سپرغۍ	رحمت الله	جریده-درې میاشتنۍ	بلخ	پښتو ، دري	۳/۲/۱۳۸۴	۲۰۰
۳۳	کوزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۲/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۴	پدیدار	محمد سهراب سامانیان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۶	ارمغان جوانان	احمدرامین	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۷/۶/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۷	جوان افغان	محمد شریف	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۰/۸/۱۳۸۶	۸۰۰۰
۳۸	امیدهمزیستي	سیدمحمد یزدان پرست	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۵/۱۰/۱۳۸۶	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	نوای جوان	سیدمرتضی هاشمي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انگلیسي	۲۰/۱۱/۱۳۸۲	۲۵۰
۴۰	سیمای چمتال	محمدحسن	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انگلیسي	۱۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۴۱	پدیده	پدیده فرهنگي ټولنه	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۲۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۲	یادگار	عبدالقادر مصباح	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۳	دهکده	سید مجتبی	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انگلیسي	۱۴/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۴۴	فجر	عبدالروف توانا	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۵	پیوند افغان	بریالی رحیمي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،انگلیسي	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۶	یادگار«مثنی»	عبدالقادر	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۷	پرتو	فرخنده ارزو ابي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انگلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۸	جهان نو	عبدالقیوم بابک	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۹	ائینه زمان	عبدالحی رضا	جریده-اوونیز	بلخ	دري،پښتو		۲۰۰
۵۰	رشاد	سیدغفار	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۱	برادري	غلام علي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۸/۵/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۲	عصر نو	سیدحسین صفایي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۲۸/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	پرچم ازادي	حوزه انتشارات شمال	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۴/۹/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۵۴	بامداد	احمدشاه اثر	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۵۵	صبح بلخ	محمدفهیم	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۳/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۶	ملي ولس	احمد	جریده-اوونیزه	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۴/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۷	ایل سیسي	عمرقل الله یاري	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۵۸	قلب اسیا	محمدیعقوب علي نجیبي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۵۹	کلک راستگوی	محمدشفیق پیام	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۰	شهر خورشید	ماریا رهین	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۱	بسوی اینده	محمدهمایون خیری	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۱۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۲	راه	صالح محمد خلیق	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،ښتو ،انگلیسي	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۶۳	تدبیر	حسین علي خلیلي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۴	بلخاب	محمدحیدر حاجي زاده	مجله- دري میاشتنی	بلخ	دري		
۶۵	پیام صلح	سیدعلي رهرو	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي،انگلیسي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۶	انجو	سیدمحمدامین	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۷	پیام خبرګان	محمدطاهر شعیب	مجله-مهالنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي، ترکمني	۷/۱۰/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۸	اهنګ	محمدغلی ستیغ	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي		۵۰۰
۶۹	اندیشه نوین	قاسم انوري	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۷۰	دوستي	سیدامان الله	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۱۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۱	پیام همبستګی	محمدعمر	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،انګلیسي	۹/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	بازار هفته	محمدحسن	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي، انګلیسي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۷۳	جرقه	عزیزالله	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۴	سجر	محمدنعیم قادر طاهري	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۵	نجات وطن	عبدالحامد طغیان	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۶	اتش	سیداحمدمیثم	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۲۰/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۷	پدیدار	محمدسهراب سامانیان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۸	تراوش	غلام قادر	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۲/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۹	عصر ما	پرویز پیمان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۴/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۰	گزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۱	چندک	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو،انگلیسي	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۲	بیان نو	سید اعظیم شاداب	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،ازبکي	۳/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۳	ارتقا نوین	عبدالکریم بلخي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۴	سلام	سیداسمعیل هاشمي نژاد	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۹/۳/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۵	صدای مردم بگرام	عبدالمالک	مجله-میاشتنۍ	پروان	دري، پښتو	۱۷/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۲	غوربند	عبدالرحمن	جریده-اوونیزه	پروان	دري،پښتو	۲۲/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۷	سلیمان غر	عبدالله گل اخلاصیار	مجله-میاشتنۍ	پکتیا	پښتو	۱۲/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۸۸	اریوب	دنیا گل شفیقي	مجله-فصلنامه	پکتیا	پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۹	پکتیا غږ	محمدضیا ارمان	جریده-اوونیزه	پکتیا	پښتو، دري	۲۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۰	افغان وطن	محمدحسن فیروزخلیل	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو،دري	۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۱	روښان	جمیل احمد بارک	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو،دري	۲۲/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۹۲	شرشره	پنجشیر ټولنیز بنسټ	جریده-میاشتنۍ	پنجشیر	دري	۲۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۳	افغانستان نوین	عبدالرحیم شوکت	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو ، ازبکي،انګلیسي	۹/۱/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۴	الکر	محمدحسن	جریده-اوونیزه	تخار	دري،پښتو ، ازبکي	۵/۳/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۵	شهاب	محمدملا	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو ، انګلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۶	اګاهي	عبدالسمیع شریفي	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو ، ازبکي	۹/۳/۱۳۸۳	۵۰۰
۹۷	خراسان نوین	عصمت الله قرباني	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبکي	۲۷/۱۰/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۹۸	تصویر	عبدالعزیز عزیز	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبکي	۱۱/۹/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۹۹	سرو	عبدالمتین	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبکي	۲۱/۱۰/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۰۰	چلوصاف	محمدشفیع	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبکي، انګلیسي	۱۹/۱۱/۱۳۸۲	۴۰۰
۱۰۱	ترکستان	علي شېر انتظار جوزجاني	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبکي، انګلیسي	۲۵/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۰۲	روزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبکي، انګلیسي	۱۲/۳/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۰۳	الایمان	مولوي عبدالحی حیات	جریده-اوونیزه	جوزجان	دري، پښتو ، ازبکي	۲۲/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰
۱۰۴	نوای کوهسار	سیداسمعیل	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو	۱۳/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۰۵	پیام الفت	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري	۸/۱/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰۶	سمون	برهان الله فضلي	مجله-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو ، انګلیسي	۱۲/۱۲/۱۳۸۱	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۷	زانگو	مجاهد خلیل	جریده-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو، دري	۱۷/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۰۸	مزل	زاهد شاه انگار	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۲۸/۹/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۱۰۹	غومبسه	امت خان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري، انگلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۱۰	بېړۍ	نصیراحمد روښان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۴/۱۲/۱۳۸۴	۱۰۰
۱۱۱	تکل	امرالله هلال	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۷/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۲	ثاروان	محمداسلم	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۳۰/۳/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۳	اسلام غږ	سیدالله سعید	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري	۲۳/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۱۴	صبح دایکندي	محمدحسیني	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري،پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۱۵	نمای دایکندي	دایکندي ځوانانو فرهنگي ټولنه	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري، پښتو	۱۸/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۲	ندای استقلال	استقلال فرهنگي ټولنه	جریده-میاشتنۍ	دایکندي	دري، پښتو	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۷	سیمای بلخاب	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	سرپل	دري	۱۳/۹/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۱۸	ایبک	محمدهاشم	جریده-اوونیزه	سمنگان	دري،پښتو	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۹	تابش خورشید	عزیزالرحمن	جریده-اوونیزه	سمنگان	دري، پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۰	نیستان	میرویس	مجله-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۲۱	ندا غزنه	ممتاز حیدري فروغ	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	زمزمه	محمدعارف روان	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۸/۹/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	جوانان امروز	علي رحیمي	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو ، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۴	حیات نوین	محمداصف امیني	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو ،انګلیسي	۲/۷/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۲۵	البیروني	بسم الله صاعد	جریده-اوونیزه	غزني	دري، پښتو ،انګلیسي	۱۱/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۲	غزني	محمدضیا حسیني	جریده-اوونیزه	غزني	دري، پښتو ،انګلیسي	۴/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۲۷	غزنوي	حبیب الرحمن	جریده-اوونیزه	غزني	پښتو ، دري	۱۴/۸/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۸	مهرتابان	محمداصف امیني	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۷/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۹	مرحله	محمداشرف غیرت	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۲/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۳۰	پیام شهروند	محمدفرید ضیا	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۹/۱۱/۱۳۸۴	۵۰۰
۱۳۱	پیام جهاد	مولوي دین محمد عظیمي	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۵	۳۰۰
۱۳۲	افغانستان ازاد	خیرمحمد پژواک غوري	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو ،انګلیسي	۱۱/۵/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۳	فیروز کوه	خالق داد فیروزکوهي	جریده-نیم میاشتنۍ	غور	دري، پښتو	۱۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۴	صدای قلم	محمداسلم گذر	جریده-نیم میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۲/۱۱/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۳۵	حقیقت	عبدالمحمد شایق وصال فاریابي	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۳/۸/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۳۶	افتخار ملي	سیداحمد	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۵/۱۱/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۳۷	صدای ملت	قطب الدین	جریده-نیم میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي انګلیسي	۱۷/۸/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۸	کورش	محمد رسول	جریده-مهالنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۹/۷/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۳۹	ایشانچ	فیروز کریمي	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲/۹/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۰	میمنه	محمدکاظم امیني	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو	۲۴/۹/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۱	کل چورتگوی	عبدالحکیم	جریده-مهالنی	فاریاب	دري، ازبکي	۴/۱۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۲	رستگاران	شاه رضا منشي زاده	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري	۲۲/۱/۱۳۸۷	۵۰۰
۱۴۲	ایدین فاریاب	ایدین فاریاب ساحوي دفتر	جریده-اوونیزه	فاریاب	ازبکي،دري،پښتو،انګلیسي	۱۹/۲/۱۳۸۷	۲۰۰۰
۱۴۳	وحدت اسلام	سیدحسن علوي	جریده-اوونیزه	فراه	دري،پښتو،انګلیسي	۳/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۴۴	پیوند	عبدالکریم شریفي	جریده-نیم میاشتنی	فراه	دري،پښتو، انګلیسي	۵/۱۲/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۴۵	همدرد	حاجي فریدالله	جریده-مهالنی	کاپیسا	پښتو، دري	۲۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۴۶	نگین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنی	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰

۱۴۷	سنځله	احمدالله	مجله-میاشتنۍ	کندز	پښتو	۱۰/۷/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۴۸	صاعقه	مسلمه والوالجي	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي، انګلیسي	۲۵/۶/۱۳۸۳	۳۰۰۰
۱۴۹	صدای وطن غږ	عبدالحمید	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي	۲۵/۳/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۰	بوستان	عبدالبصیر	جریده-ورځنۍ	کندز	دري	۲۹/۶/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۵۱	نګین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۵۲	بصیرت	پاینده محمد رهیاب	مجله-نیم میاشتنۍ	کندز	دري، پښتو	۲۰/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵۳	ښکلا	عبدالاحمد محمدیار	مجله- دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۱۹/۵/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۴	مړوند	بسم الله	مجله-دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۲۰/۴/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۵۵	بیان نور	انجمن دارالقران هدایت	مجله-میاشتنۍ	کندهار	پښتو ، دري	۱۳/۴/۱۳۸۶	۶۰۰
۱۵۶	بری	عبدالاحد	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري	۸/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۵۷	رښتیا	بسم الله افغانمل	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ، دري	۹/۴/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۵۸	سور غر	محمدنسیم شریفي	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو	۲۳/۲/۱۳۸۷	۷۰۰۰
۱۵۹	فوري خبر	رحمت الله کامران	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري،انګلیسي	۶/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۶۰	ثرک	نظام الدین	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو	۱۱/۳/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶۱	چغان	اجمل محبوبزی	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو، انګلیسي	۱۹/۴/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۶۲	غونچه	محمدنوازحقیقت	مجله-مهالنۍ	کونړ	پښتو، ګورباتي	۳۱/۶/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۶۳	رڼا	محمداغا	مجله-دوه میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري، انګلیسي	۱۶/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۶۴	الینګار	محمدسمیع الکوزی	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو	۱۵/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۶۵	ورښت	سناتور تره خېل	مجله-مهالنۍ	لغمان	پښتو، دري	۵/۶/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۶۶	لېسې	اجمل منګل	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۸/۸/۱۳۸۶	۷۰۰۰
۱۶۷	پښتون	محمدنقیب اجمیر احمدزی	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۲/۶/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۶۸	مهترلام	ذبیح الله بهار غازي	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو	۱۶/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۶۹	نوای عصر	سید مسعود محبوب	جریده-اوونیزه	لوګر	دري،پښتو،انګلیسي	۲۱/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۰	سجاوند	برهان الدین بهرام	جریده-میاشتنۍ	لوګر	دري،پښتو	۳/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۱	صدای جوان	لوګر د ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	لوګر	دري، پښتو	۴/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۷۲	پرخه	شمال د خلکو عنعنوي اصلاحي جرګه	مجله-دوه میاشتنۍ	مزارشریف	پښتو	۲۸/۷/۱۳۸۶	۱۰۰
۱۷۳	سحر	محمدنعیم طاهر قادري	جریده-ورځنۍ	مزارشریف	دري، انګلیسي	۱۸/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۴	نږۍ	فضل هادي فضليار	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۷۵	انځور	عبدالرحيم سالارزی	مجله-درې میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۴/۷/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۰۰	ملنګ جان	غلام غوث حيدري	مجله-درې میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۷۶	څپه	جلال الدين	مجله-دوه میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، انګليسي	۱۷/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۷۷	ملي ښېګڼه	ننګیالی یوسفزی	مجله-درې میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۸	مينه	عزت الله څواب	مجله-میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲۵/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۹	تلوسه	زرخان ثارن	مجله-میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸۰	قلموال	محمد اسمعيل يون	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۹/۱۳۸۵	۵۰۰۰
۱۸۱	خادم	ډاکتر نورشاه	مجله-میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۱۸/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۲	تورغر	تورغر علمي او فرهنګي ټولنه	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۵/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۸۳	افغان يووالی	شهيد عبدالحق ټولنيزو خدمتونو اداره	جريده-اوونيزه	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۲/۵/۱۳۸۱	۵۰۰
۱۸۴	شايق	شفيق الله	جريده- درې ورځنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، پشه يي، انګليسي	۱۷/۷/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۸۵	نن	محمد يعقوب شرافت	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۶	ګندهارا	غلام غوث حیدري	جریده- نیم میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۷	اوښکه	راحت ګل	جریده-نیم میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۷/۵/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۸۸	د ښوونکي غږ	د ښوونکو اتحادیه	جریده-نیم میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۱۳/۵/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۸۹	څار	محمدکریم نوښتګر	مجله- اوونیزه	ننګرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۰	ملنګ جان	غلام غوث حیدري	مجله-درې میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۹۱	خلا	عاشق الله غرزی	مجله- میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو،دري، انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۹۲	طب	نجیب الله زاخېلوال	مجله-میاشتنۍ	ننګرهار	پښتو،دري، انګلیسي	۲/۵/۱۳۸۴	۱۵۰۰
۱۹۳	خبر	عبدالحلیم همت	جریده-ورځنۍ	ننګرهار	پښتو،دري	۱۵/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۴	صدای نیمروز	ذبیح الله فایق	جریده-میاشتینۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۵	ندای جوان	ذبیح الله	جریده-نیم میاشتنۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۱۷/۴/۱۳۸۳	۵۰۰
۱۹۶	سازمان مدافع حقوق بلوچ ها	د بلوڅو د حقوقو ملاتړ سازمان	مجله-میاشتنۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲۰/۹/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۹۷	صدای لوګر	ذبیح الله فایق	جریده-میاشتنۍ	نیمروز	دري، پښتو	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۸	رویش	محمدنسیم درویشي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ، انګليسي	۲۶/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۹۹	تخصص	محمدرفیق شهیر	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انګليسي	۲۶/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۰	شگوفه ها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۱	راه اورد	نوراحمد کریمي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انګليسي	۷/۸/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۲۰۲	عصر اندیشه ها	عبدالله حنیف	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۳	پیام نو	غلام رسول	جریده-میاشتنۍ	هرات	دري	۱۱/۳/۱۳۸۳	۳۰۰
۲۰۴	هفته نامه هرات	شفیقه حیدري	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۱۱/۲/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۰۵	ملت	عبدالله کاظمي	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۲۲/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۶	صدای هریوا	محمدموسی	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱۹/۱۰/۱۳۸۱	۱۵۰۰
۲۰۷	راه نو	احمدشاه احمدبهزاد	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۳۰/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۲۰۸	صدای رسالت	رمضان علي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، پښتو ،انګليسي	۳۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰۹	ایثار	سیدفرید گیلاني	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۱۰	نگاه	فضل الرحمن فقیري	جریده-درې میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱۱	پگاه هرات	بشیراحمد بهروان	ورځپاڼه-ورځنۍ	هرات	دري، پښتو	۳/۳/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۲	شگوفها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۱۳	سیاست	فاطمه پویا	جریده-ورځنۍ	هرات	دري	۴/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۱۴	تهمینه	وحیده صمدي	جریده-اوونیزه	هرات	دري،پښتو،انگلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۵	ارج	نذیراحمد رها	جریده-دوه ورځنۍ	هرات	دري،پښتو،انگلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۲	چهار سوق	محمدعزیز قیومي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، انگلیسي	۱/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۱۷	پویا	قاسم جعفري	مجله-میاشتنۍ	هلمند	دري، پښتو	۴/۴/۱۳۸۲	۱۰۰
۲۱۸	پگړۍ	بریالی هلمند	مجله-درې میاشتنۍ	هلمند	پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۳	۸۰۰
۲۱۹	گودر	روشنا وردګ	جریده-درې میاشتنۍ	وردګ	پښتو	۲۱/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۲۲۰	منه	جمیله مجاهد	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري،انگلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۱	د میدان ځوانان	میدان ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري	۹/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۲	دریغ	محمداجمل	جریده-میاشتنۍ	وردګ	پښتو،دري	۳۱/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو چاپي رسنیو سربېره یو زیات شمېر ولایتونو کې نوري چاپي رسنۍ هم فعالیت کوي او یا یې فعالیت لرلی دی. کېدی شي اکثرو یې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ولایتي ریاستونو څخه جواز اخیستي وي او ځینې یې له جواز پرته هم خپرونې وکړي؛ هسې هم د چاپي خپرونې مسول چلوونکي تر درېو ګڼو پورې حق لري، خپله خپرونه وچلوي، تر هغه وروسته یې باید رسماً ثبت کړي. خو تراوسه پورې لا چا د ثبت شویو او ناثبت شویو خپرونو کومه پلټنه نه ده کړې. دلته به د ننګرهار، لغمان او کونړ ولایتونو ځینو خپرونو ته نغوته وکړو، چې تراوسه یې د خپرونو او ثبت نمبرونو پوره څرنګوالی د اطلاعاتو او کلتور وزارت په منظمو اسنادو کې نه شته، خو د تېرو څو کلونو په ترڅ کې دې ډول خپرونو فعالیت کړی او ځینې یې اوس هم فعالې دي. کېدی شي ددې خپرونو له جملې څخه یو شمېر د مربوطه ولایتونو له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو سره ثبت وي، ځینې یې له وزارت سره هم ثبت وي او ځینې یې هېڅ ثبت شوې نه وي. دغه راز په دې شمېر ولایتي رسنیو کې کېدی شي یو کم شمېر دولتي رسنۍ هم شاملې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	ډول او مهال	مسوول مدیر	ولایت	ثبت یا پیل نېټه	ګڼشمېر
۱	پښتونستان	جریده- اونیزه	ایوبي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲	ربښتین	جریده-میاشتنۍ	جعفر حسن	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳	راز	مجله-دوه میاشتینۍ	جما الدین منصور	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲	ثراغ	مجله-مهالنۍ	محمد شعیب غروال	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹	ایمل	مجله-دوه میاشتینۍ	مراد لایق	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۹	ځوانانو غږ	مجله-مهالنۍ	شیر حسن کمالزی	ننګرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۰	ښاخې	مجله-مهالنۍ	ولي محمد کنډیوال	ننګرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۱	ژوند	مجله-مهالنۍ	ډاکتر مصلح	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲	ګډون	مجله-دوه میاشتینۍ	لعل پاچا ازمون	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۴	تور غر غږ	مجله-مهالنۍ	عبدالواسع انتظار	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۵	کاروان	مجله- مهالنۍ	جعفر احمدي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲	انعام	مهالنۍ	نجیب اله	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷	چینه	مجله-دوه میاشتینۍ	بختیار ساحل	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	ننداره	مجله-درې میاشتینۍ	ببرک میاخیل	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰	ولس غږ	جریده-دوه میاشتینۍ	نجیب نایل	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	غوښتنه	جریده-مهالنۍ	لطیف مل شینواري	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۲	ملاتړ	جریده-مهالنۍ	اسدالله لاروی	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۳	انگازه	مجله-مهالنۍ	سید قیاس سیدي	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۴	پرمختگ	مجله-درې میاشتینۍ	عزت اله ساغر	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۵	خادک	جریده-مهالنۍ	خالد مومند	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۷	هڅه	جریده-مهالنۍ	عزت اله عزیز	ننگرهار	۱۳۸۰	۱۰۰۰
۲۸	حق	جریده-مهالنۍ	حضرت عثمان	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۹	The Light	مجله-مهالنۍ	عبد الاحد	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	غلبېل	مجله-مهالنۍ	ورک سرتیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۱	علامه رشاد	جریده-مهالنۍ	عبداله ثار	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۲	نننی افغانستان	مجله-مهالنۍ	سردارولي خرک	ننگرهار	۱۳۸۵	۲۰۰۰
۳۳	سبا سپېدې	جریده-مهالنۍ	نقیب احمد اتل	ننگرهار	۱۳۸۲	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	ډانډس	مجله-مهالنۍ	اور لړونی	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګلاب	مجله-مهالنۍ	عبدالله حبیبزی	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۶	توکل	جریده-مهالنۍ	سید الیاس صداقت	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۷	ولسي هنداره	مجله-مهالنۍ	حمید اله مشکور	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۸	ښوونه روزنه	مجله-مهالنۍ	محمد یوسف غیرت	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۹	احسان	مجله-مهالنۍ	احسان نادولتي مؤسسه	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۰	سپیشل المپیک	مجله-مهالنۍ	حاجي خدمت	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۱	لوی ننګرهار	مجله-مهالنۍ	اسدالله حصارشاهیوال	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۲	ډالۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	حفیظ اله تراب	ننګرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۳	مشرق	جریده-مهالنۍ	خوشال بشردوست	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۴	مراد	جریده-مهالنۍ	فضل حق مراد	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۵	ناهید	مجله-مهالنۍ	ارین یون	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۶	سمون	جریده-مهالنۍ	نوراغا ځواک	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۷	څریکه	جریده-مهالنۍ	محمدالله علمي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸	معلم	جریده-میاشتنۍ	مطیع الله مومند	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۴۹	مخکښ	جریده-میاشتنۍ	ملوک رغون	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۰	تپه	جریده-میاشتنۍ	بټیکوټ محصلینو ټولنه	ننګرهار	۱۳۸۲	۵۰۰
۵۱	د سولې کاروان	جریده-میاشتنۍ	عبدالمعید هاشمي	ننګرهار	۱۳۸۷	۵۰۰۰
۵۲	ارزښت	مجله-دوه میاشتنۍ	عبدالصمد کامه وال	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۳	طب	مجله-دوه میاشتنۍ	نجیب الله زاخېلوال	ننګرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۵۴	تانده	جریده-میاشتنۍ	ښوونې او روزنې پوهنځي محصلین	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۵۵	پښتون	جریده-میاشتنۍ	شان باچا شینواري	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۶	پرمختیا	جریده-اونیزه	عبدالله حبیبزی	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۷	سیلۍ	جریده-دوه میاشتنۍ	سمسور تعلیمي مرکز	ننګرهار	۱۳۸۲	۵۰۰
۵۸	جلال آباد	مجله-درې میاشتنۍ	عبدالجلیل ولسمل	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۹	سلام ځوانان	جریده-دوه میاشتنۍ	نجیب الله کامه وال	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۰	سیول انجینر	مجله-درې میاشتنۍ	انجینر اباسین بهیر	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۱	کلي غږ	جریده-دوه میاشتنۍ	جمشید ملکزی	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۲	ملي ځوانان	جریده-مهالنۍ	عبدالهادي زماني	ننګرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۶۴	سپوږمۍ	جریده-میاشتنۍ	اباسین بهیر	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶۵	کاروان	جریده-مهالنۍ	فرید رسولزی	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۶	پرکنډ	مجله-دوه میاشتنۍ	چپرهار ځوانان	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۷	للمه	مجله-مهالنۍ	چپرهار ځوانان	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۸	ځلانده ستوری	جریده-مهالنۍ	تریلي لېسه	ننګرهار	۱۳۸۷	۵۰۰
۶۹	زیتون	مجله-مهالنۍ	حبیب الله مشرف	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۰	وده	جریده-میاشتنۍ	فریدون خوځون	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۱	ځلی	جریده-دوه میاشتنۍ	عبدالواسع ناصري	ننګرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۷۲	کونړ غږ	مجله-دوه میاشتنۍ	ادریس غروال	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۳	کونړ	مجله-درې میاشتنۍ	جنت ګل فدا	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۴	خوځښت	مجله-دوه میاشتنۍ	سمیع الله ترون	کونړ	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۵	ستوری	جریده-مهالنۍ	ضیاالدین احساس	کونړ	۱۳۸۶	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۶	زرکمر	مجله- دوه میاشتنۍ	انقلابي ځوان	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۷	وربنت	مجله-دوه میاشتنۍ	ځارنوال تره خېل	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۸	لغمان بولتین	جریده-مهالنۍ	عبدالوکیل	لغمان	۱۳۸۷	۵۰۰
۷۹	مهترلام	جریده-میاشتنۍ	صفي الله باران	لغمان	۱۳۸۳	۱۰۰۰

په همدې انډول د هېواد په نورو ولایتونو کې هم د خپرونو شومره والی په یو څه توپر اټکلولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اورېدنې رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، په افغانستان کې ګڼ شمېر راډيوګانې نوې جوړې شوې، هم د دولتي راډيوګانو شمېر زيات شو او هم د ازادو راډيوګانو؛ ګڼ شمېر ولايتي راډيوګانې هم جوړې شوې او هم زيات شمېر ازاد راډيو سټېشنونه فعال شول، ددې ترڅنګ يو شمېر بهرنيو راډيوګانو هم په پښتو او هم په دري ژبو د افغانستان لپاره خپلې نوې خپرونې پيل کړې او يا يې هم پخوانۍ هغه زياتې کړې، د چاپي او ټلويزيوني خپرونو په پرتله د راډيويي خپرونو د پوښښ ساحه او د ګټه اخيستونکو شمېر ځکه زيات و، چې راډيو هر ځای، په کليو، غرو، رغو او ښارونو کې، هر څوک؛ زوړ او ځوان، نرينه او ښځينه، لوستي او نالوستي ټول اورېدلای او ګټه ورنه پورته کولای شي، خو چاپي خپرونې د لويو او منځنيو ښارونو په انډول کليو او بانډو ته يا بېخي نه رسېږي او يا هم کمې او ناوخته رسېږي. پر چاپي خپرونو د ګټه اخيستونکي مالي لګښت هم راځي او بله اساسي مسئله داده، چې چاپي خپرونې يوازې د لوستي قشر له خوا مطالعه کېږي، نالوستي ترې ګټه نه شي پورته کولای، په لوستي قشر کې هم بيا هغه لوستی قشر، چې له مطالعې سره علاقه ولري او د چاپي خپرونو پر مفهوم پوه شي. چاپي خپرونې وخت او انرژي دواړه ضايع کوي، نو ځکه خو يې د راډيويي خپرونو په انډول د پوښښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحه کمه او تنګه ده. دلته په لاندې کته ګوریو کې د اوربدنیو (راډیویي) رسنیو کمیت یا نوملړ درته وړاندې کړو:

۱- دولتي راډیوګانې، ۲- خپلواکې راډیوګانې

۱- دولتي راډیوګانې:

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي راډیوګانې: په کابل کې د دولتي راډیوګانو شمېر ډېر زیات نه دی، ددې یو علت شاید دا وي، چې راډیو افغانستان د خپل فعالیت ډېره اوږده سابقه لري، نه یوازې په کابل، بلکې ټول افغانستان تر پوښښ لاندې راوستلای شي. په کابل کې دغه لاندې دولتي راډیوګانې اوس فعالیت لري.

۱- **راډیو افغانستان:** د ټول افغانستان لپاره خپرونې کوي او تر هېواده بهر ځینو ځایونو کې هم اورېدل کېږي.

۲ – **راډیو کابل:** دا راډیو هم په ټول هېواد کې اورېدل کېږي.

ب- په ولایتونو کې دولتي راډیو ګانې:

هر ولایت لږ تر لږه یوه دولتي راډیو لري، اکثره دا راډیوګانې د همغه ولایت په نومونو نومول شوي دي، خو ځینې ولایتونه شته چې تر یوې زیاتې دولتي راډیوګانې لري. دغه لاندې دولتي راډیو ستېشنونه اوس په ولایتونو کې فعالیت لري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

گڼه	نوم	بڼه	فریکونسي(KHz)
۱	ارزګان	اې ام	۱۴۸۵
۲	بادغیس	اې ام	۱۵۰۰
۳	بدخشان	اې ام	۵۸۴
۴	بلخ	اې ام	۹۰۹
۵	خوست	اې ام	۱۲۰۰
۶	زابل	اې ام	۹۳۶
۷	سمنګان	اې ام	۱۵۰۰
۸	غزني	اې ام	۱۰۱۷
۹	غور	اې ام	۱۵۸۴
۱۰	فاریاب	اې ام	۱۰۴۴
۱۱	کندهار	اې ام	۸۲۴
۱۲	کندز	اې ام	۱۲۰۲
۱۳	کونړ	اې ام	۱۵۰۰
۱۴	لغمان	اې ام	؟
۱۵	نیمروز	اې ام	۱۵۸۴
۱۶	ننګرهار	اې ام	۹۹۹
۱۷	هرات	اې ام	۱۵۰۰
۱۸	هلمند	اې ام	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خپلواکې راډيوګانې يا راډيو سټېشنونه: د دولتي راډيو سټېشنونو ترڅنګ، ګڼ شمېر خپلواکې راډيوګانې هم، په مرکز او ولايتونو کې فعاليت لري، په خپلواکو راډيوګانو کې هغه ټولې راډيوګانې شاملې دي، چې يا د اشخاصو يا هم د نادولتي موسساتو او يا هم په مستقيم او نامستقيم ډول د بېلابېلو تنظيمونو له خوا جوړې شوي دي. د ازادو راډيوګانو ګڼ شمېر په پيل کې د انټرنيوز په مرستو پر فعاليت پيل کړی او بيا وروسته، د امتياز خاوند او چلوونکو ته ورسپارل شوي دي. دا راډيوګانې په مرکز او ولايتونو کې په بېلابېلو نومونو فعاليت کوي، دلته يې نومونه يادوو:

الف- په پلازمېنې کابل کې خپلواکې راډيو ګانې

ګڼه	نوم	امتيازخاوند
۱	اريانا	احسان الله بيات
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	افغانې ښځې غږ	افغانې ښځې غږ موسسه
۴	اګاه	انجنيرعبدالرزاق راملي
۵	عالم	ايمل مرجان
۶	تپش	بهروز کلام
۷	کليد	د بشري انکشاف موسسه
۸	نوا	دلشاد سلما
۹	اموزګار	رحمت الله بېګانه
۱۰	اوا	سيد عيسی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ارمان	سید نجیب الله
۱۲	نرگس	شهلا شقایق
۱۳	خاور	عبدالباري سلام
۱۴	رادیونی	عبدالمجیب خلوتگر
۱۵	اواز سبای افغانستان	غلام نبي خاطر
۱۶	هامون	محمد اسلم عسکریار
۱۷	منار نور	محمدصابر
۱۸	قره باغ	معراج الدین
۱۹	وطندار بلخ	میرویس سوسیال
۲۰	سلام وطندار	نوید فریور

ددې ترڅنګ، (دریا)، (شهر)، (موج)، (فردا)، (الکسز)، (نور)، (افغان)، (صدای صلح)، (سراهنګ)، (FM۱)، (سروش)، (شورا)، (تجارت)، (اترا)، (بهار) او ځینو نورو راډیوګانو هم د فعالیت جواز ترلاسه کړی، ځینې یې فعالې شوي او ځینې نورې یې د فعالېدو په حال کې دي.

ب- په ولایتونو کې خپلواکې راډیوګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت	ثبت نېټه
۲	بامیان	علي عرفاني	بامیان	۱۸/۵/۱۳۸۲
۳	امو	روزبه بهروز	بدخشان	۱۷/۴/۱۳۸۳
۴	پیام	عبدالله ضیایي	بدخشان	؟
۵	صدای کشم	نور اغا	بدخشان	؟
۶	تراجمیر	لطیفه	بغلان	۷/۳/۱۳۸۲
۷	پژواک	محفوظ الله سعیدي	بغلان	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸	ارزوها	شېرمحمد جهش	بغلان	؟
۹	اديب	حبيب الرحمن	بغلان	؟
۱۰	نوبهار بلخ	محمدفهيم صادق	بلخ	۳/۹/۱۳۸۲
۱۱	برنا	عنايت الله	بلخ	؟
۱۳	ستاره سحر	محمدکاوه راشد	بلخ	؟
۱۴	ارزو	کمال نبي زاده	بلخ	؟
۱۵	راديوصلح	ذکيه ذکي	پروان	۱۸/۹/۱۳۸۲
۱۶	پکتيکاغږ	بارت مشال	پکتيکا	؟
۱۷	مشعل	محمدبرات مشعل	پکتيکا	؟
۱۸	پکتيکاغږ	ايوا عمري	پکتيکا	؟
۱۹	ارمغان	فتانه فردوس	تخار	۱۰/۲/۱۳۸۲
۲۰	ای خانم	عطاالله عبيدي	تخار	؟
۲۱	همصدا	سمين	تخار	؟
۲۲	ائينه	سيدفهيم ظفر	جوزجان	۲۴/۴/۱۳۸۳
۲۳	د سولې پيغام	زاهدشاه انگار	خوست	۱۵/۹/۱۳۸۲
۲۴	ولس غږ	بسم الله حقمل	خوست	؟
۲۵	ياران	سيدمحمدحنيف هنگام	غزني	۱۲/۵/۱۳۸۳
۲۶	دهکده	فريداحمد	غزني	؟
۲۸	اميد جوان	عبدالصبور حميد	غزني	؟
۲۹	صدای عدالت	علي ظفر	غور	۲/۱۲/۱۳۸۲
۳۰	صدای نجراب	عبدالمطلب	کاپيسا	؟
۳۱	صدای زنان کندز	ملي مشارکت ټولنه	کندز	۱۷/۱۲/۱۳۸۲
۳۲	روشني	صديقه شېرزی	کندز	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	زهره	ناجیه خداییار	کندز	؟
۳۵	رابعه بلخي	ناجیه حنیفي	کندز	؟
۳۶	ارغوان	د حقوقي او مدني ټولنې لپاره د افغانانو موسسه	کندهار	۲/۹/۱۳۸۳
۳۸	ازاد افغان	عبدالقیوم کرزی	کندهار	؟
۳۹	تعلیم اسلامي	محمدعمر خطابي	کندهار	؟
۴۰	استقلال	نصرالله ستانکزی	لوګر	۴/۴/۱۳۸۲
۴۱	پیغام ملي	محمدعثمان طارق	لوګر	۲/۴/۱۳۸۲
۴۲	شرق	شفیق الله شایق	ننګرهار	۷/۳/۱۳۸۲
۴۳	مومند	مطیع الله مومند	ننګرهار	؟
۴۴	رڼا	بازمحمد صادق	ننګرهار	؟
۴۵	خپلواک	شفیق الله شایق	ننګرهار	؟
۴۶	زنان هرات	هولان خطیبي	هرات	۱/۲/۱۳۸۵
۴۷	ندای صبح	جمشید نیکجو عزیزي	هرات	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۴۸	هرات پوهنتون	هرات پوهنتون	هرات	۱۰/۲/۱۳۸۳
۴۹	ضیا	محمدعارف کریمي	هرات	؟
۵۰	طنین	محمدګل خیرخواه	هرات	؟
۵۱	فریاد	خلیل احمد	هرات	؟
۵۲	سمون	محمدسلیم زمریال	هلمند	؟

ټولې راډیوګانې چې د بېلابېلو مرستندویانو لـه خوا فعالې شوي دي. د پورتني لست په شان، نه د اطلاعاتو او کلتور وزارت او نه هم کومې بلې موسسې منظم لست خپور کړی، دا لست هم ما د څو بېلابېلو سرچینو پـه مټ ترتیب کړی. د انټرنیوز او ځینو نورو موسسو لـه خوا پـه افغانسـتان کې د ازادو او دولتي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګانو يو لست خپور شوی دی، چې دا دی دلته يې په ترتيب سره وړاندې کوو، چې پر ځينو پورتنيو راډيوګانو سربېره يو شمېر نورې هم په کې شاملې دي.

ګڼه	راډيو نوم	ولايت	د څپې اوږدوالی	فريکونسي
۱	باميان	باميان	اف ام	۸۸,۰
۲	آمو	بدخشان	اف ام	۹۱,۵
۳	تراجمير	بغلان	اف ام	۹۱,۳
۴	بلخ	بلخ	اف ام	۸۷,۹
۵	نوبهار	بلخ	اف ام	۸۸,۵
۶	بلخ	بلخ	اف ام	۱۵۱۸,۰
۷	سياګرد	پروان	اف ام	۹۰,۶
۸	پکتيا	پکتيا	ميډيم	۶۲۱,۰
۹	ځمکني غږ	پکتيا	اف ام	؟
۱۰	شرنه	پکتيکا	اف ام	۹۲,۹
۱۱	تخارستان	تخار	اف ام	۸۸,۷
۱۲	تخار	تخار	ميډيم	؟
۱۳	سولې پيغام	خوست	اف ام	۹۳,۱
۱۴	خوست	خوست	ميډيم	۱۰۳۰,۰
۱۵	دايکندي	دايکندي	اف ام	۹۱,۵
۱۶	صدای حقيقت	سمنګان	اف ام	؟
۱۷	سمنګان	سمنګان	اف ام	۹۱,۸
۱۸	غزنويان	غزني	اف ام	۸۹,۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	جاغوري	غزني	اف ام	۸۷,۸
۲۰	ارتباط	غزني	اف ام	۸۸,۳
۲۱	غزني	غزني	میډیم	۱۰۱۷,۰
۲۲	لعل و سرجنگل	غور	اف ام	۸۸,۹
۲۳	صدای عدالت	غور	اف ام	۹۰,۳
۲۴	قیصار	فاریاب	اف ام	۹۲,۵
۲۵	قویاش	فاریاب	اف ام	؟
۲۶	فاریاب	فاریاب	میډیم	۵۹۴,۰
۲۷	فراه	فراه	میډیم	۱۰۴۴,۰
۲۸	وطندار	کابل	اف ام	۸۷,۵
۲۹	ظفر	کابل	اف ام	۹۳,۵
۳۰	کلید	کابل	اف ام	۸۸,۰
۳۱	قره باغ	کابل	اف ام	۹۱,۳
۳۲	ارمان	کابل	اف ام	۹۲,۱
۳۳	افغانستان	کابل	اف ام	۱۲۸۷,۰
۳۴	کابل پوهنتون	کابل	اف ام	؟
۳۵	افغاني ښځې غږ	کابل	اف ام	۹۱,۲
۳۶	نجراب	کاپیسا	اف ام	۹۰,۲
۳۷	ظهرا	کندز	اف ام	۹۰,۵
۳۸	جیون	کندز	اف ام	۸۱,۰
۳۹	ازاد افغان	کندهار	اف ام	۸۸,۱
۴۰	سوله	کندهار	اف ام	۸۸,۰
۴۱	سپین بولدک	کندهار	اف ام	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲	کندهار	کندهار	میډیم	۸۸۲,۰
۴۳	کونړ	کونړ	میډیم	۱۵۸۰,۰
۴۴	لغمان	لغمان	اف ام	؟
۴۵	استقلال	لوگر	اف ام	۸۹,۵
۴۶	ملي پیغام	لوگر	اف ام	۹۴,۰
۴۷	سپین غر	ننگرهار	اف ام	۸۹,۴
۴۸	شرق	ننگرهار	اف ام	۸۷,۲
۴۹	ننگرهار	ننگرهار	میډیم	۱۵۳۰,۰
۵۰	نیمروز	نیمروز	میډیم	۱۵۸۴,۰
۵۱	سهار	هرات	اف ام	۸۸,۷
۵۲	ندای صبح	هرات	اف ام	۹۰,۴
۵۳	صدای جوان	هرات	اف ام	؟
۵۴	غوریان	هرات	اف ام	؟
۵۵	هرات	هرات	میډیم	۱۵۵۰,۰
۵۶	سباوون	هلمند	اف ام	۸۸,۰
۵۷	هلمند	هلمند	میډیم	۱۲۸۰,۰
۵۸	یووالي غږ	وردگ	اف ام	۸۸,۰

پر پورتنیو راډیوگانو سربېره کېدی شي نورې خپلواکې راډیوگانې هم وي، خو موږ تراوسه د هغو په باب معلومات نه دي ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- لیدنۍ رسنۍ:

هغه رسنۍ چې لیدل کېږي، هغو ته لیدنۍ رسنۍ ویل کېږي، لکه ټلویزیوني خپرونې، سینمایي ننداري او ځینې نورې. ټلویزیونونه؛ لیدنۍ یا تصویري رسنۍ د اغېز له مخې پر پورتنیو (چاپي او اورېدنیو) دواړو رسنیو غښتلې دي او موثریت یې زیات دی، ځکه چې دا رسنیزه وسیله، هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي. ټلویزیوني رسنۍ د راډیویي خپرونو په شان یوه بې فشاره مطالعه ده، اغېز یې تر نورو رسنیو زیات دی، خو دا چې په افغانستان کې دا شبکې لا تراوسه پورې پوره پراخه شوې نه دي او د برېښنا د نشتوالي له امله ټول افغانان، ټلویزیوني رسنیو ته لاس رسی نه لري او هم ټلویزیون د راډیو په شان د انتقال اسانه وسیله نه ده، نو ځکه یې د راډیویي خپرونو په انډول، په افغاني ټولنه کې د پوښښ ساحه ډېره پراخه نه ده، خو په لویو ښارونو او هغو سیمو کې، چې د برېښنا امکانات شته او ټلویزیوني خپرونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته رسېدلي، د نورو خپرونو يا رسنيو په انډول د ټلويزيوني رسنيو موثريت او د مينوالو شمېر زيات دی.

دلته به افغاني ليدنۍ رسنۍ په لنډيز سره په لاندې کټګوريو کې درته معرفي کړو:

۱- دولتي ټلويزيونونه، ۲- خپلواک ټلويزيونونه، ۳- کېبلي شبکې.

۱- دولتي ټلويزيونونه:

دولتي ټلويزيونونه هم په مرکز کابل کې فعاليت کوي او هم په ولايتونو کې، په ولايتونو کې چې کوم ټلويزيوني سټېشنونه دي، هغه هم د مرکزي، سراسري او يا ملي ټلويزيون پروګرامونه خپروي او هم خپلې خپرونې لري.

الف- په مرکز کې دولتي ټلويزيونونه:

۱. ملي راډيو ټلويزيون: په کابل کې يو لوی دولتي ټلويزيون فعاليت کوي، چې د ملي ټلويزيون په نامه يادېږي. دا ټلويزيون نه يوازې (مرکز کابل) تر پوښښ لاندې راولي، بلکې خپرونې يې ټول افغانستان او د نړۍ يو زيات شمېر هېوادونو ته هم رسېږي. ملي ټلويزيون نه يوازې په مجموعي ډول د افغانستان د دولت پاليسي تعقيبوي، ددې ترڅنګ اوس د پخوا په انډول په کې تر يوه حده سمون راغلی دی؛ پخوانی فکري انحصار، چې د بېلابېلو حکومتونو پر مهال پر دې سراسري رسنۍ واکمن و، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه حده خپل ځای ازادۍ ته پرې ایښی دی او ورځ پر ورځ لا نور د ازادۍ پر لوري ګامونه اخلي.

۲- ښوونیز او روزنیز راډیو ټلویزیون: دا هم دولتي راډیو ټلویزیون دی، چې په کابل کې د پوهنې وزارت له خوا خپرونې کوي او خپرونې یې اکثره د زده کوونکو د روزنې، د ښوونکو د تجربو د زیاتونې او د پوهنې پر بېلابېلو برخو راڅرخي.

ب- په ولایتونو کې:

په یو زیات شمېر ولایتونو کې ولایتي ټلویزیونونه چې د همدې سراسري یا مرکزي ټلویزیون تر چتر لاندې کار کوي، فعال دي. دلته یې یادونه کوو:

ګڼه	نوم	موقعیت
۱	کونړ	اسعداباد
۲	سمنګان	ایبک
۳	بغلان	بغلان
۴	تخار	تخار
۵	ننګرهار	جلال اباد
۶	جوزجان	جوزجان
۷	پروان	چاریکار
۸	نیمروز	زرنج
۹	غزني	غزني
۱۰	بدخشان	فیض اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	کندز	کندز
۱۲	کندهار	کندهار
۱۳	بلخ	مزارشریف
۱۴	لغمان	مهترلام
۱۵	فاریاب	میمنه
۱۶	هرات	هرات
۱۷	پکتیا	ګردېز

همدارنګه په ځينو نورو ولايتونو کې هم دولتي ټلويزيونونه فعال دي او يا د فعالېدو په حال کې دي.

۲- خپلواک ټلويزيونونه:

اوس په افغانستان کې يو زيات شمېر ټلويزيونه فعاليت کوي، چې نه يوازې د کابل شاوخوا سيمې تر پوښښ لاندې راولي، بلکې ځينې يې د ټول هېواد په کچه هم نشرات کوي. ظاهراً خو ټولې دا ډول رسنۍ د ازاد امتياز په نامه فعاليت کوي، خو د ځينو ټلويزيونونو د خپرونو ليد لوری او ذهني تګلوری دا په ډاګه څرګندوي، چې دا رسنۍ نه يوازې نا پيېيلې نه دي، بلکې د مشخصو ډلو ټپلو ملاتړ کوي او ځينې يې د نورو هېوادونو ژبنۍ او کلتوري پراختيا لپاره کار کوي. دلته به دغو ټلويزيونونو ته لنډه اشاره وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- په کابل کې خپلواک ټلويزيونونه

ګڼه	نوم	امتيازخاوند	ولايت
۱	اريانا	احسان الله بيات	کابل
۲	افغان	احمد شاه افغانزی	کابل
۳	طلوع	احمدجاهد محسني	کابل
۴	نور	برهان الدين رباني	کابل
۵	سبا	تلشاد سبا ملالۍ	کابل
۶	فردا	حاجي محمدمحقق	کابل
۷	شمشاد	فضل کريم فضل	کابل
۸	تمدن	محمد اصف محسني	کابل
۹	لمر	محمد زيد محسني	کابل
۱۰	نورين	محمدعارف نوري	کابل
۱۱	امروز	نجيب الله کابلی	کابل

پر پورتنيو ټلويزيونونو سربېره يو شمېر نورو ټلويزيونونو هم جواز ترلاسه کړی، خو پر فعاليت يې پيل نه دی کړی. دغه لاندې ټلويزيونونه په کې شامل دي:

ګڼه	نوم	امتياز خاوند
۱	خلو	احمد غوث زلمی
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	سيمای خراسان	اسدالله رامين
۴	ملالۍ	جميله مجاهد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ستاره	حمیدالله امیري
۶	۷	عبدالباري نجیب
۷	اریا	عبدالغفار داوي
۸	میوند	عزیزي هوتک گروپ
۹	باختر	کابل بانک
۱۰	ژوندون	محمد اسمعیل یون
۱۱	شقایق	محمدعثمان نجیب
۱۲	۱	محمدفهیم فرید
۱۳	وطندار	میرویس سوسیال
۱۴	کابل	نصیر وزیرخان

ب- په ولایتونو کې خپلواک ټلویزیونونه:

د مرکز کابل ترڅنګ، په ولایتونو کې هم یو شمېر نوي ازاد ټلویزیونونه راټوکېدلي دي. ځینې دا ډول ټلویزیونونه، یوازې په خپل اړوند ولایت کې نشرات لري، خو د ځینو نورو بیا د پوښښ ساحه پراخه ده.

تراوسه پورې دغو ټلویزیونوجواز ترلاسه کړی، چې ځینې یې فعالیت لري او ځینې نور د فعالیت لپاره هڅه کوي:

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	فروغ	فضل الدین	بغلان
۲	ارزو	کمال الدین نبي زاده	بلخ
۳	لحظه	محمدابراهیم غضنفر	بلخ
۴	پروان	حفیظ الله حبیب	پروان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ائینه	سید فهیم ظفر	جوزجان
۶	هېواد	قیوم کرزی	کندهار
۷	شرق	شفیق الله شایق	ننگرهار
۸	سیمای غوریان	جمشید نیکجو عزیزي	هرات
۹	هري	سیدنجیب الله	هرات
۱۰	ساقي	محمدطارق نبي	هرات
۱۱	ملت	ناصر نېکزاد	هرات

۳- کېبلي شبکې:

پر خپلواکو ټلویزیونونو سربېره د هېواد پر مرکز او ولایتونو کې یو زیات شمېر کېبلي شبکې هم فعالیت کوي، چې خلکو ته هم بېلابېل کورني او نړیوال ټلویزیوني چینلونه او هم کله کله خپل تولیدات او اعلانونه هم وړاندې کوي. سره له دې چې کېبلي شبکې مستقل ټلویزیونونه نه دي، خو تاثیراتو ته یې ځکه په کمه سترګه نه شي کتل کېدی، چې په ډله ییز ډول ټلویزیوني خدمات وړاندې کوي او تر یوه واحد ټلویزیوني چینل یې اغېزې زیاتې دي.

الف- په مرکز کې کېبلي ټلویزیوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند	ادرس
۱	باختر	اجمل	قمبر څلورلارې، ۱۵ بلاک تر شا
۲	شفاف	احمد تمیم	رحمان مېنه، نجونو لېسې ته مخامخ
۳	کیهان	احمد تمیم	سیدنورمحمد شاه مېنه، ۳ سړک

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴	آریانا	احمد حامد	نهمه ناحیه، درېیم مکروریان، ازادی چاپخونې ته مخامخ
۵	زرنگار	احمدراشد	ده افغانان
۶	ورلډ	ایمل	لسمه ناحیه، خیرخانې مېنې درېیمه برخه، مریم لېسه
۷	ساحل	توره باز	لومړی پوړ، جبار نعیم مارکېټ، اتم سړک، کلوله پشته
۸	سهراب	خلیل احمد	پروان کارته، درمسال ته مخامخ
۹	باختر	ربیع الله	پنځمه ناحیه، قمبر څلورلارې
۱۰	شاداب	سید عبدالله	سید نورمحمد شاه مېنه، اول سړک
۱۱	کابل پامیر	صلاح الدین	فتح الله کلا درېیم سړک، اووم نمبر کور
۱۲	آریا نټ ورک	عبد البصیر(قیومي)	څلورمه ناحیه د انصاري پخوانی تمځی، کلوله پشته
۱۳	کابل کیهان	عبد الواحد	د کور جوړولو فابریکې بازار
۱۳	مشعر	عبدالله	ده دانا
۱۵	خلیل	عبدالناصر	غیبي کلا، چهلستون
۱۶	پرنده آبي	غلام سخي	دشت برچي د تېلو ټانک تمځی
۱۷	گل سرخ	فلکناز	جمال مېنه
۱۸	کیهان	محمد باقي	سیدنورمحمد شاه مېنه نوی سړک، عارف مارکېټ
۱۹	کهکشان	محمد بشیر	علاوالدین درې لارې
۲۰	خیبر	محمد زبیر	چهار قلعه وزیر آباد، ولي افغان مارکېټ
۲۱	آریا	محمد نعیم حکیمي	مروارید هوټل شاته، د کلوله پشتې پخوانی تمځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	آمو کېبل	محمد همايون	نهمه ناحيه، دربېم مکروريان
۲۳	سي. ان.ان	محمد وصيل	مسکن څلورلارې، پي.سي.او ترڅنګ
۲۴	ګلکسي	محمد يوسف	شهيد څلورلارې- فتح الله کلا
۲۵	افغان ستلايټ	محمدفاروق	نوی ښار، د پارک لويديزه برخه
۲۶	کابل ستار	مير حمزه	نهمه، ناحيه، دربېم مکروريان، شينوزاده کلنيک
۲۷	شاهين	نجيب الله	آغا علي شمس کوڅه، ماموريت
۲۸	صفا	هدايت الله	نجيب زراب مارکيت، ۲۱۴ اتاق ۲ پوړ، قوای مرکز
۲۹	پامير	وحيدالله	خيرخانې مېنې لومړۍ برخه، نجارانو کلا
۳۰	ستې	ولي الله	تايمني پروژه، دربېم سړک

باور دی چې پر پورتنيو کېبلي شبکو سربېره يو شمېر نورې کېبلي شبکې هم په کابل کې فعاليت کوي او دا شبکې نورې هم د پراخېدو په حال کې دي، خو تر دې دمه موږ ته د همدغو شبکو په باب معلومات لاسته راغلل.

ب- په ولايتونو کې کېبلي تلويزيوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتياز خاوند	ولايت	ثبت نېټه
۱	برګ سبز	رحمت الله	بدخسان	۲/۷/۱۳۸۵
۲	جواد کېبل	احمد جواد	بدخشان	۲۰/۸/۱۳۸۵
۳	جل غر	احمد شاه	بدخشان	۷/۱۰/۱۳۸۵
۴	بغلان	عبدالرسول بغلانی	بغلان	۲۸/۳/۱۳۸۲
۸	افغان	محمد رفيع	پلخمري	۴/۱۲/۱۳۸۳
۹	چاه آب	حفيظ الله	تخار	۴/۱۲/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	قناعت	محمد سرور	جوزجان	۱۵/۵/۱۳۸۴
۱۱	آسمان کېبل	سید اسدالله	جوزجان	۹/۲/۱۳۸۴
۱۲	آقچه کېبل	سید یوسف	جوزجان	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳	خوست کېبل	محمد هاشم	خوست	۱۷/۲/۱۳۸۴
۱۴	سرپل کېبل	الحاج محمد الله	سرپل	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۵	خرم کېبل	سید ندیم	سمنگان	۵/۱۰/۱۳۸۵
۱۶	سمنگان	کریم الله	سمنگان	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۷	جهان نما	محمد ناصر	شبرغان	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۸	غزنوي	صدیق الله	غزني	۱۱/۹/۱۳۸۳
۱۹	تونوغ	محمد افضل	فاریاب	۱۸/۵/۱۳۸۲
۲۰	ستاره الکر	روزي قل	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۱	پامیر فاریاب	سید محمد نسیم	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۲	روشن	سید شکرالله	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۳	اندخوی کېبل	روزی قل	فاریاب	۵/۲/۱۳۸۴
۲۴	فاریاب جهان نما	اورنگ زیب	فاریاب	۴/۲/۱۳۸۲
۲۵	کندز جهان نما	فرید حسن	کندز	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۶	جزیره	سید محبوب الله	کندز	۹/۲/۱۳۸۵
۲۷	قطغن	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۸	اتفاق	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۹	شرق کېبل	عبدالله	کنـدز	۲۸/۱۱/۱۳۸۵
۳۰	ډیجیټل لغمان	احسان الله	لغمان	۵/۴/۱۳۸۲
۳۱	ملت	سید شکیب	لغمان	۱۴/۷/۱۳۸۲
۳۲	پامیر کېبل	احمد ولي بدوي	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۳	رومان کېبل	محمد رفیع	بلخ	۲۲/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	پامیر	احمدولي بدوي	بلخ	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۵	مصور کیبل	محمد ناصر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۶	البرز	قربان	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۷	گلسرخ	عبدالمتین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۸	صلح سیتي کیبل	عبدالغفور	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۹	آریانا بلخ	جواد	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۰	سمیع کیبل	محمد نسیم	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۱	سه ستاره	عبدالبصیر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۲	زحل	غلام حسین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۳	ستار کیبل	احمد فاروق ورکزی	مزار شریف	۸/۷/۱۳۸۳
۴۴	سوشل	عبدالطیف	مزار شریف	۲۳/۱۰/۱۳۸۳
۴۵	روین کیبل	فریدالله	مزارشریف	۱۲/۴/۱۳۸۴
۴۶	راشد کیبل	محمد اکرم	مزارشریف	۱۱/۴/۱۳۸۴
۴۷	نوبهار کیبل	عبدالبصیر	مزارشریف	۳۱/۵/۱۳۸۴
۴۸	خلم جهان نما	فتح محمد	مزارشریف	۹/۲/۱۳۸۴
۴۹	افغان کیبل	زلمی	ننکرهار	۲۱/۴/۱۳۸۴
۵۰	اسیا	وحیدالله	ننگرهار	۲۴/۴/۱۳۸۳
۵۱	شایق	شفیق الله شایق	ننگرهار	۵/۹/۱۳۸۳
۵۲	افشار	غلام حیدر	ننگرهار	۲۷/۲/۱۳۸۵
۵۳	تور غـــر	ایمـــل	ننگرهار	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۵۴	نیمروز کیبل	همایون	نیمروز	۲۸/۲/۱۳۸۵
۵۵	هرات کیبل ستي	محمد صدیق	هرات	۲۱/۷/۱۳۸۳
۵۶	هرات کیبل	عبدالرزاق	هرات	۲۰/۷/۱۳۸۳
۵۷	پیمان ستي	عبدالجمیل	هرات	۲۷/۷/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸	صمیم کېبل	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳
۵۹	وارث کېبل	فضل الدین	هرات	۲۴/۲/۱۳۸۳
۶۰	برادران یوسفزایي	عبدالرسول	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۱	خوشحال	چارگل	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۲	صالح تره کی	صالح محمد	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۳	عزیزي	عزیز احمد	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۴	جام	خواجه عبدالقهار	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۵	ظاهر کېبل	عبدالناصر	هرات	۲۸/۱۰/۱۳۸۳
۶۶	آرین هوټل	حمیدالله	هرات	۲۷/۱۰/۱۳۸۳
۶۷	انوري	مسعود	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۸	بهروز	شمس الدین	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۹	امید	احمد شاه	هرات	۲۱/۱۱/۱۳۸۳
۷۰	نجیب الله دیانت	نجیب الله دیانت	هرات	۱۳/۱۲/۱۳۸۳
۷۱	سپین غر	ایمل	هرات	۲۹/۱۲/۱۳۸۳
۷۲	تورغونډۍ	ادریس حازم	هرات	۱۷/۱/۱۳۸۴
۷۳	روشن	بصیر احمد	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۴	هرات باستان	احمد فرید	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۵	افغان کېبل	پامیر	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۶	زبیر کېبل	اختر محمد	هرات	۱۳/۲/۱۳۸۴
۷۷	صمیم	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳

سربېره پر پورتنیو کېبلي شبکو، نورې داسې کېبلي شبکې هم شته، چې یا یې په خپلو ولایتونو کې له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو د کار اجازه اخیستې، یا یې له مرکز څخه اجازه، خو تراوسه لا اطلاعاتو او کلتور وزارت د هغو کوم منظم لست نه دی وړاندې کړی.

۴- کتنۍ رسنۍ:

هغه ډول رسنۍ دي، چې هم کتل کېږي، هم ليدل کېږي، هم اورېدل کېږي او هم لوستل کېږي، دې ډول رسنيو ته برېښنايېزې

رسنۍ هم وايي، چې د انټرنټ په مټ خپرېږي، په دې ډول رسنيو کې ځانګړې پاڼې (وېبسايټونه)، شخصي وېبلاګونه او نور راځي. موږ دې ته ځکه کتنۍ رسنۍ وايو، چې کتل کېږي. د (کتل او ليدل) فعلونو يا مصدرونو ترمنځ، سره له دې چې ماناوې يې سره نږدې او مترادفې دي، خو حقيقي مترادفې نه دي. حقيقي مترادفې د هغه ويل کېږي، چې يوه کلمه د مانا له پلوه سل په سلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د بلې کلمې ځای ونیسي، نو څرنګه چې ټلویزیوني(لیدنی) او برېښنايیزې یا انټرنټي (کتنی) رسنی سل په سلو کې تر یوې کچه ګوری لاندې نه راځي، نو ځکه مو ورته (کتنی رسنی) اصطلاح وکاروله. د کتنیو رسنیو ځانګړتیا داده، چې برید او سرحد نه لري او د سانسور خپسه یې هم په اسانی سره نه شي زندی کولای، نو ځکه خو هر څوک په ازاد مټ خپلې لیکنې ورلېږلای او که د سایټ د چلوونکو خوښه وي، هغه خپرولای شي. په پښتو او دري ژبو تراوسه په سلګونو وېبسایټونه او په زرګونو شخصي وېبلاګونه جوړ شوي او نور هم په ډېرې چټکی سره د جوړېدو په حال کې دي، موږ به دلته یوازې تر دې دمه مشهورې پښتو او دري وېبپاڼې تاسو ته په لنډیز سره در وپېژنو:

الف- دولتي کتنی رسنی:

۱- اریانا افغان هوایي شرکت: د مسافر وړونکو او بار وړونکو الوتکو په اړه معلومات په کې ترلاسه کولای او هم افغانستان ته د سفر ټکټونه په کې رانیولای شئ.

۲- اریانا ټکټ پلورنځی: د هالنډ او اروپایي مېشتو افغانانو لپاره د ټکټ پلورنځي پاڼه ده، چې انلاین ټکټونه په کې رانیولای شئ.

۳- افغان سفارت په استرلیا کې: په استرلیا کې د افغانستان سفارت وېبپاڼه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د المپيک ملي کمېټه: دا وېبپاڼه د افغانستان د بدني روزنې (سپورټ)، د ملي لوبغاړو او ملي ټيمونو په اړه معلومات خپروي.

۵- د بهرنيو چارو وزارت: د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت رسمي پاڼه ده، چې د همدې وزارت او سفارتونو معلومات په کې ځای شوي دي.

۶- د بياودانولو وزارت: دهمدې وزارت د اطلاعاتي مرکز وېبپاڼه ده، چې په هېواد کې د بيا ودانولو اړوندو پروژو په اړه معلومات خپروي.

۷- د سوداګرۍ وزارت: دا د افغانستان د سوداګرۍ وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت اړوند مواد په کې خپرېږي.

۸- د کرنې وزارت: دا د کرنې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات په دري او انګليسي ژبو خپروي.

۹- د کليو او پراختيا وزارت: د کليو او پراختيا وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت د فعاليتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۰- د ماليې وزارت: د ماليې وزارت رسمي پاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري او انګرېزي) معلومات خپروي، د (ثروت) مجله هم دلته ليدلای شئ.

۱۱- د مخابراتو وزارت: دا د مخابراتو وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات او هم د همدې وزارت ځينې خبرتياوې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- داطلاعاتو کلتور وزارت: دهمدې وزارت وېبپاڼه ده، په دربو ژبو(پښتو ، دري او انګلیسي) د نوموړي وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۳- دعدلیې وزارت:د افغانستان د عدلیې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې په دربو ژبو (پښتو، دري، انګرېزي) د همدې وزارت د فعالیتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۴- دکانو او صنایعو وزارت: دافغانستان د کانو او صنایعووزارت انټرنټ پاڼه ده، چې د همدي وزارت د کارونو په اړه معلومات خپروي.

۱۵- دلوړو زده کړووزارت: د افغانستان د لوړو زده کړو د وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۶- دمخدره موادو دکنټرول وزارت: په افغانستان کې د نشه يي توکو او مخدره موادو د کنټرول وزارت معلوماتي وېبپاڼه ده.

۱۷- دولسمشر رسمي پاڼه: د افغانستان دجمهور ریس رسمي پاڼه ده، چې د ولسمشر د دفتر او مشرتابه دکتنو په اړه معلومات په کې خپرېږي.

۱۸- کندهار راډيو ټلویزیون - دنوموړي ټلویزیون خپرونې، کندهار راډیو ،طلوع افغان ورځپاڼه او نور په زړه پورې مواد په کې موندلای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- خپلواکې کتنې رسنۍ:

۱- اریا نټ- د جمشید شفق په مسولیت پر ۱۳۸۳ل کال تاسیس شوی، په دري ژبه پر خبرونو سربېره د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او کلتوري مسایلو په باب لیکنې خپروي.

۲- اراکوزیا - دارکوزیا افغان اعلاناتو تجارتي پاڼه ده، چې د همدې شرکت په اړه او هم دارکوزیا مشورتي ګروپ معلومات خپروي.

۳- اریایي: د عزیز جرئت په مسولیت په دري ژبه خپرېږي، چې مختلف سیاسي، ټولنیز او نور مطالب لري.

۴- الامارت: په افغانستان کې د طالبانو تحریک د فرهنګي چارو د کمیسیون پاڼه ده، چې سیاسي او جګړېزې پېښې، لیکنې او شننې په کې خپرېږي.

۵- ازادي: د نجیب روشن په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۶- ازمون ملي: د ویس ناصر په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۷- استادګل پاچا الفت - د ستر لیکوال اروانباد استاد ګل پاچا الفت پاڼه ده، چې د استاد د ژوندلیک ترڅنګ د هغه یو شمېر ادبي لیکنې خپروي.

۸- اسد ۲۸ - دا یوه خپلواکه ادبي، کلتوري او تاریخي پاڼه ده، چې د افغانستان او سیمي په اړه خبرونه، مقالې او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- اسمايي: د ديپلوم انجنير حميد الله عبيدي په مسوليت خپرېږي، چې خبري، معلوماتي، کلتوري او سياسي مطالب خپروي. اکثره ليکنې يې په دري ژبه دي.

۱۰- افغان ادبي بهير: د افغان ادبي بهير ځانګړې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي ادبي بهير د غونډو او فعاليتونو په اړه معلومات او همدارنګه ادبي او فرهنګي ليکنې خپروي.

۱۱- افغان بېسيم: د همدې مخابراتي شرکت پاڼه ده، چې د شرکت معلومات او هم د همدې شرکت مخابراتي سامان الات په کې تر لاسه کولای شئ.

۱۲- افغان جرمن انلاين: له جرمني هېواد څخه په پښتو ، دري او جرمني ژبو خپرېدونکی وېبپاڼه ده.

۱۳- افغان رساله - په کاناډا کې د خپرېدونکي اخبار افغان رسالې پاڼه ده، چې د نوموړي اخبار مطالب او نور مواد په کې لوستلای شئ.

۱۴- افغان فرهنګي يون: کابل مېشتو او پېښور مېشتو افغان ليکوالو له خوا خپرېدونکې په زړه پورې ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده.

۱۵- افغان کلتور: په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې وېبپاڼه ده، چې د همدې ټولنې د فعاليتونو او نورو کلتوري مسايلو په اړه معلومات خپروي.

۱۶- افغان لينګويجز: د جان محمد په مسوليت په پښتو، دري او انګرېزي ژبو خپرونې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷- افغان ملت: د افغان ټولنپال ولسواک ګوند ځانګړې خپرنیزه وېبپاڼه ده، چې د دغه ګوند د تاریخچې، کار او مبارزو په باب معلومات لري.

۱۸- افغان نت: یوه کلتوري او تاریخي وېبپاڼه ده، چې پر نورو په زړه پورو معلوماتو سربېره د پښتنود تاریخي او فرهنګي نومیالیو څېړو د پېژندنې برخه یې هم شتمنه ده.

۱۹- افغانستان: د اروابناد کاندید اکاډمیسین استاد محمد انور نومیالي فرهنګي ژوند، لیکنو او اثارو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۲۰- امین زی: د همت الله امین زي وېبپاڼه ده، چې بېلابېل مسایل خپروي.

۲۱- برېښنا: د برېښنایي کتابتون او په نوې او اسانه بڼه د پښتو کتابونو جوړولو او لوستلو لپاره لاربښوونې، مینوالو ته وړاندې کوي.

۲۲- بېنوا: په پښتو ژبه یوه غني او په زړه پورې وېبپاڼه ده، دورځنیو خبرونو او کلتوري موضوعاتو په خپرولو، د لوستونکو تنده ماتوي.

۲۳- پسرلی: استاد محمدصدیق پسرلي ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي د ژوند، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ - **پندار**: مسول مدیر یې عظیم بابک دی، په دري ژبه بېلا بېل مطالب خپروي.

۲۵ - **پوهاند دوست** - د ارواښاد پوهاند دوست شینواري په نامه یوه تخنیکي معلوماتي پاڼه ده، چې د کمپیوټر په اړه معلومات خپروي.

۲۶ - **پیام مجاهد**:د پیام مجاهد اخبار وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اخبار لیکنې او نور مختلف سیاسي مطالب په کې راځي.

۲۷ - **پیام وطن**: د ایمل پېروز په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز، سیاسي او نور مطالب خپروي.

۲۸ - **پښتانه** -دا پاڼه تر اوسه پورې پر پښتنو له راغلو سترو غمیزو څخه د خلکو د خبرولو په موخه د هرې موضوع لپاره، تر یوه وخته ځانګړې کېږي.

۲۹ - **پښتو اسلام** – دا د (نفیس علمي ټولنې) اسلامي پاڼه ده، چې په خپل وارسره په پښتو ژبه دا سلام دمبارک دین په اړه معلومات خپروي.

۳۰- **پښتو سافټ**: پښتو سافټ نومي د ښاغلي کمپیوټر پوه اسرار احمد کریمزي له خوا خپرېدونکې ښکلې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي له خوا جوړ شوي پښتو پوستکالي هم ترې دګټې لپاره راکښته کولای شو .

۳۱ - **پښتو**: دا یوه اسلامي او نیمه تجارتي پاڼه ده، چې د اسلام تبلیغي کسټونه په کې اوربدلای شئ او هم یې رانیولای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲- پښتونخوا: د پښتنو ټولنیز ولسیز گوند په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې مینه وال په کې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې موندلای شي.
۳۳- پښتوټکی نېټ -دا یوه خپلواکه ادبي پاڼه ده، چې په انگلیسي ژبه د پښتو او پښتنو په اړه معلومات، تر بهرمېشت ځوان کهول پورې رسوي.
۳۴- تاند- دا یوه کلتوري پاڼه ده، چې د ورځنیو خبرونو تر څنگ بېلابېلې ادبي او هنري لیکنې او نور مواد خپروي.
۳۵- ترقي: د دکتور محمد سالم سپارتک په مسولیت خپرېږي او په دري ژبه بېلابېل مطالب خپروي.
۳۶- تل افغان - له مسکوه خپرېدونکې خپلواکه ، نا پیېلې ، فرهنگي، ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې کلتوري توکي او خبرونه خپروي.
۳۷- جوانان بیدار: د طارق پیکار په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.
۳۸-جاوېدان- په دري ژبه پر خبرونو سربېره سیاسي، کلتوري، ټولنیز او تاریخي مطالب هم خپروي.
۳۹- خیبر: دا هم یوه ناپیېلې هنري او کلتوري وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انگرېزي ژبو خپرونې لري.
۴۰-خاوران- د ضیا رهین په مسولیت په دري ژبه، سیاسي، کلتوري او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱- د افغانانو ټاټوبی: یوه خپلواکه ادبي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او افغانانو په باب معلومات خپروي.

۴۲- د افغانستان کتابتون: په دې وېبپاڼه کې د افغانستان هغه کتابونه ځای پر ځای شوي، چې د امیر عبدالرحمن خان په دارالاسلطنت مطبعه کې چاپ شوي دي.

۴۳- داستانونه: د انټرنټ پرمخ له کابله خپرېدونکې داستانونو مجلې وېبپاڼه ده، چې له ګڼو ژبو پښتو ته داستاني اثار را ژباړي او هم د کیسې اړوند مواد مینه والو ته وړاندې کوي.

۴۴- دعوت: له ناروې ښخه د (دعوت) نومې میاشتنۍ جریدې وېبپاڼه ده، چې د انټرنېټ پر مخ هم په زړه پورې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې خپروي.

۴۵- دیدګاه: د فیاض نجیمي په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات لري.

۴۶- راه روشنایي: د فرید فرخزاد په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۴۷- رشاد: اروانباد اکاډمیسین استاد عبدالشکور رشاد ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اروانباد استاد اثار او د هغه په اړه لیکنې خپروي.

۴۸- روزنه: د نورمحمد عطازی په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۹ - روښن شرکت: دا په افغانستان کې د ټلیفون د دویم نړیوال شرکت پاڼه ده، چې د شرکت ګرځنده ټلیفونو او سیم کارتونو په اړه معلومات خپروي.

۵۰ - روښنایی: یو مدیره هئیت لري او ډول ډول ټولنیز، سیاسي او ادبي مسایل خپروي.

۵۱ - روښـنک: د انجنیر سید مهران په مسولیت په دري ژبه نشرات کوي.

۵۲ - روغتیا- دافغان ډاکترانو له خوا جوړه شوې وېبپاڼه ده، چې د روغتیا په هکله تازه معلومات ، لیکنې او څېړنې په پښتو ژبه خپروي .

۵۳ - روهي: اروانښاد کاندید اکاډمیسین استاد محمد صدیق روهـي ته منسوبه پښتو وېبپاڼه ده، چې ادبي کلتوري، سیاسي او ټولنیزې لیکنې خپروي .

۵۴ - رښـتیني افغانـان: یوه کلتوري وېبپاڼه ده، په پښـتو او دري ژبو خپرېږي، د خبرو اترو د تالار او د افغانستان د نومیالیو څېرو د پېژندنې برخه يې خورا په زړه پورې ده .

۵۵ - زمـوږ افغانستان: د ښاغلي اکمـــل ساپي له خوا یوه شخصي وېبپاڼه ده، چې ډېر په زړه پورې معلومات لري .

۵۶ - ژنـده ګـي: د فرید سیاوش په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۷- زیار ټکی نټ: د هېواد نامتو لیکوال او ژبپوهاند، د کابل پوهنتون پخواني استاد ښاغلي پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار وېبسایټ دی، چې د نوموړي استاد لیکنې، څېړنې او شعرونه په کې خپرېږي.

۵۸- ژواک: د کبیر شاغاسي په مسولیت خپرېږي او بېلابېل مطالب خپروي.

۵۹- سباوون انلاین: یوه خپلواکه کلتوري او ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انګریزي ژبو خپرونې لري.

۶۰- سپرغۍ: د سیاسي، ادبي، علمي او هنري افکارو او نظریو د خپرولو خپلواکه او ناپېیلې وېبپاڼه ده.

۶۱- سپېده دم: د واحد فیضي وېبپاڼه ده، چې په دري ژبه نشرات کوي.

۶۲- ستوري: د پښتنو د ټولنیز ولسولیز ګوند د پخواني مشر، اروانښاد ډاکټر کبیر د اند و ژوند په اړه بشپړ او په زړه پورې وېبسایټ دی، چې د نوموړي د سیاسي ژوند، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

۶۳- سلام فرهنګي ټولنه: د هالنډ مېشتې سلام فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د تاریخ، کلتور او لرغونپوهنې په باب څېړنیزې لیکنې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴- سمسور: یوه هنري پښتو وېبپاڼه ده، چې د پښتو موسیقۍ او افغاني هنر د وړاندې کولو تر څنګ، ځینې ادبي مواد هم خپروي.

۶۵- سورغر اوونیزه - دارکوزیا افغان مشورتي ګروپ له خوا خپرېدونکې اوونیزه ده، چې په کندهار کې په لوړ کیفیت او تیراژ خپرېږي.

۶۶-سیمه ییز مطالعات: د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز وېبپاڼه ده، چې د دغه مرکز د فعالیتونو او د سیمې د حالاتو په باب معلومات په کې خپرېږي.

۶۷-شاخه: د فضل الرحیم رحیم په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مطالب په کې خپرېږي.

۶۸- شبکه غروة الوثقی: د افغانستان لپاره د قرآنکریم تر ټولو لومړۍ او ستره انترنتي شبکه ده، چې د قرآنکریم په اړه هر راز معلومات او نورې اسلامي لیکنې خپروي.

۶۹-طنزونه: طنزونو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د غښتلي طنز لیکونکي ښاغلي محمود نظري له خوا خپرېږي.

۷۰- علامه حبیبي - دا د اروا ښاد لوی استاد پوهاند علامه عبدالحی حبیبي وېبپاڼه ده، چې د علامه استاد اثار په کې خپرېږي.

۷۱-فریاد ازادي: د جلیل پرشور په مسولیت خپرېږي او بېلابېل سیاسي او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۲-کابل ناته: د ایشرداس وېبپاڼه ده، چې ډول ډول مطالب خپروي.

۷۳- گفتمان: د انجنیر عبدالله الم په مسولیت په دري ژبه سیاسي، ټولنیز او نور مسایل خپروي.

۷۴- لر او بر: له هالنډ څخه خپرېدونکې په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې د لر او بر افغانستان د ورځنیو پېښو په هکله ، خبرونه،انځورونه او ویډیویي کلپونه خپروي .

۷۵- لوی افغانستان- یوه ازاده او خپلواکه وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او په سر کې دلوی افغانستان بېلابېل مسایل په پښتو ژبه وړاندې کوي.

۷۶-لیکوال - دلیکوالو لپاره دخالدهادي په زیارجوړه شوې ځانګړې پاڼه ده، چې دافغان لیکوالو په اړه مواد او معلومات خپروي.

۷۷-لیکوال: د افغان لیکوالواود هغوی د اثارو په اړه د معلوماتو خپراوي ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۷۸-لېوال نټ: د لېوال شرکت وېبپاڼه ده، چې نوموړی شرکت په ارزانه بیه پښتوپوستکالي، د انټرنټ اسانتیاوې او کمپیوټر اړوند سامانونه مینه والوته وړاندې کوي.

۷۹- مسافر: یوه خپلواکه ادبي او هنري وېبپاڼه ده، چې پښتو موسیقۍ ته هم په کې ډېرځای ورکړشوی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰ - مستانه: په انټرنېټ کې د افغاني موسیقۍ او هنر تړوله شتمنه پاڼه ده، چې په وړیا توګه خپلو مینه والو ته موسیقي وړاندې کــــوي.

۸۱ - مشرق سافټ: دا یوه تخنیکي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې په پښتو ژبه د کمپیوټر او انټرنېټ په اړه معلوماتي مواد خپروي.

۸۲ - ملالۍ جویا: د ملالۍ جویا د ملاتړ کمېټې په مسولیت، سیاسي او ټولنیز مسایل خپروي. اکثره لیکنې یې په دري ژبه دي.

۸۳ - مهر: د انجنیر عبدالقیوم میرزاده په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۸۴ - نهضت اینــده افغانســتان: د پوهنـدوی دوکتـور بسـم الله شیوامل په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مسایل خپروي.

۸۵ - نورالانوار: د دوکتور عبدالستار سیرت ځانګړې وېبپاڼه ده.

۸۶ - نوید فردا: د فاروق فردا په مسولیت خپرېږي، په دري او پښتو ژبو نشرات کوي او ډول ډول خبري، سیاسي، ټولنیز او کلتوري مطالب خپروي.

۸۷ - هېــواد افغانســتان - دا یو خپلواکه وېبپاڼه ده، د پښتو موسیقۍ او هنر تر څنګ نور کلتوري مواد هم خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۸ - هېواد: د ښاغلي هېواد شېرزاد له خوا يوه شخصي ادبي، کلتوري ويبپاڼه ده، چې د پښتو ادب او کلتور په اړه ليکنې په کې خپرېږي.
۸۹ -وربل- دافغان ولسپال ځوانانو له خوا د ښځو لپاره ځانګړې شوې پاڼه ده، چې په پښتو او انګليسي ژبو خپرونې کوي.
۹۰ - وطندار: د انجنير نجيب په مسوليت خپرېږي او په دري ژبه نشرات کوي.
۹۱ -وړانګه: دا يوه ادبي او کلتوري ويبپاڼه ده، چې تاريخي او کلتوري مسايل په کې خپرېږي .
۹۲ - ټول افغان: يوه په زړه پورې کلتوري ويبپاڼه ده، چې د بحث فورم، الکترونيکي لوبو او تخنيکي ستونزو د حل لپاره، موادو ته هم په کې ځای ورکړل شوی دی.
۹۳ - ټيک افغان: د کمپيوټر د زده کړې يوه بډايه ويبپاڼه ده چې دافغانستان له هرات ښار څخه خپرېږي.
۹۴ - ګوربت: دګوربت فرهنګي ټولنې ويبپاڼه ده، چې د ورځنيو خبرو تر څنګ نورادبي، کلتوري مواد هم په کې خپرېږي .
۹۵ - ۲۴ ساعت: د مهدي بشير په مسوليت په دري ژبه نشرات کوي، خبري او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو خپلواکو وېبپاڼو سربېره نورې ازادې وېبپاڼې هم شته، چې تر دې دمه یې په باب معلومات زما لاس ته رانغلل. دغه راز کتنی رسنی په تېره بیا وېبپاڼې په ډېرې چټکی سره د زیاتېدو په حال کې دي، چې د ټولو راټولول یې او سمهال ماته ممکن نه و.

خبري اژانسونه او خبرپاڼې

پر پورتنیو وېبپاڼو سربېره د دولتي اژانس ترڅنګ یو شمېر نور ازاد اژانسونه هم فعالیت لري، دا اژانسونه نه یوازې نورو رسنیو ته خبرونه او نور خپرنیز مواد ورکوي، بلکې خپله هم ځانګړې وېبپاڼې لري، چې اکثره یې په خپلو نومونو دي، چې دلته ورته اشاره کېږي:

۱- افغان اسلامي اژانس - دا اژانس، چې پر ۱۹۸۲ م کال د یعقوب شرافت له خوا رامنځته شوی، په افغاني رسنیو کي د پام وړ رول لري.

۲- باختر اژانس - دافغانستان د اطلاعاتو اوکلتور وزارت اړوند خبري اژانس دی،چې د افغانستان، سیمې او نړۍ په اړه خبرونه او نور معلومات خپروي.

۳- پژواک خبري اژانس - خپلواک خبري اژانس دی، چې په پښتو ،انګلیسي اودري ژبو، دافغانستان د ورځنیو خبرونو ترڅنګ د کلتوري خبرونو برخه هم لري.

۴- ققنوس خبري اژانس- دا هم یو نوی خبري اژانس دی، چې د خبري اژانس تر څنګ نور کلتوري فعالیتونه هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ - کوکچه خبري اژانس- نوی جوړ شوی خبري اژانس دی، چې د هېواد د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۶ - هندوکش خبري اژانس- له څو کلونو راهیسې فعالیت لري، د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۷ - وخت خبري اژانس - په هېواد کې یو نوی جوړ شوی ازاد خبري اژانس دی، چې له ټول افغانستان څخه په درېو ژبو (پښتو ،دري، انګرېزي) خبرونه خپروي.
۸ - روز خبري اژانس- په هېواد کې یو نوی خبري اژانس دی، چې د صفیې میلاد له خوا جوړ شوی او پر خبرونو سربېره د نورو مسایلو په باره کې هم مطالب خپروي.
د یادونې وړ ده، چې د ټولو اژانسونو وېبپاڼې هم په همدې نومونو نومول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریېم څپرکی

له پانګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

کله چې د افغانستان اوسنیو رسنیو ته ګورو، نو طبعاً د هغو د تمویل د سرچینو په باب هم د سړي په ذهن کې پوښتنې راټوکېږي، له لیدنیو او اورېدنیو رسنیو پرته، چې هغه هم په پیل کې یو ډول مخنۍ پانګې ته اړتیا لري او یو شخص په اسانۍ سره نه شي کولای، دومره دروند مالي بار اوچت کړي، نورې رسنۍ په تېره بیا چاپي رسنۍ له چاپه بیا تر نشره پورې اکثره د زیان په زغم چلېږي. لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ د وروستیو څو کلونو په بهیر کې د خپل دوراني حرکت له لارې خپل ژوند تضمینوي، یانې دا چې د ګڼو اعلانونو د خپراوي او نورو ګټندویو پروګرامونو د جوړولو له لارې تر یوه زیاته بریده خپل لګښت پوره کوي، خو چاپي رسنۍ بیا په ټولنه کې د لوستي قشر د کمي له امله په دې دریځ کې نه دي، نو ځکه د رسنیو پر مالي لګښت د خلکو شک پیدا کېږي. د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون ددې اجازه نه ورکوي، چې کوم ګوند، شخص یا ډله دې د خپلو سیاسي او رسنیزو فعالیتونو لپاره له بهرنیو سرچینو څخه نامشروع مالي پانګه ترلاسه کړي، خو څرنګه چې تراوسه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ په ټولنه کې قانون په بشپړ ډول واکمن نه دی، نو د قانون له دې نیمګړې حاکمیت او خلا څخه یو شمېر کورني اشخاص او د رسنیو چلوونکي هڅه کوي، د ځان لپاره ګټه پورته کړي او یو شمېر لرې او نږدې هېوادونو او نړیوالو سیاسي او ناسیاسي، خیریه او نا خیریه موسسو څخه مغرضې او نا مغرضې مرستې ترلاسه کړي. دلته به له پانګیز پلوه د رسنیو پر څرنګوالي لنډې خبرې وکړو:

۱- دولتي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د دولت له خوا تمویلېږي او د دولت افکار ځلوي. دا رسنۍ په عمومي ډول د خپل لګښت ډېره کمه برخه هم نه شي پوره کولای او دولت د پخواني دود له مخې مجبور دی، په دې برخه کې زیان وزغمي. کله چې په هېواد کې ازادې رسنۍ رامنځته شوې، د دولتي رسنیو انحصار هم ختم شو، نو د لیدونکو، اورېدونکو او لوستونکو شمېر یې هم څه ناڅه کم شو. د باور له پلوه هم دولتي رسنۍ د پخواني تاریخ او دود له کبله په ښه دریځ کې نه دي، که څه هم د وروستیو څو کلونو په بهیر کې دولتي رسنیو ته هم د ځینو بهرنیو هېوادونو له خوا په رسمي ډول ډېرې مرستې شوې او لا هم دا لړۍ روانه ده، خو په مجموعي ډول دولتي رسنۍ اساساً د دولت له خوا تمویلېږي. د جاپان، جرمني، هندوستان، د امریکا متحده ایالاتو او ځینو نورو هېوادونو، د افغانستان د دولت له سراسري او ولایتي ټلویزیونونو او راډیوګانو سره په لسګونو ملیونه ډالره مرسته کړې، دغه راز د ځینو خیریه موسسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا له چاپي رسنيو سره هم مرسته شوې ده. لويې دولتي رسنۍ؛ ملي ټلويزيون او د هغه مربوط ولايتي ټلويزيونونه، همدارنګه راډيو افغانستان او ولايتي راډيو سټېشنونه دي، په چاپي خپرونو کې هېواد، انيس، اصلاح، کابل ټايمز، افغانستان ټايمز ورځپاڼې او د دولتي ارګانونو نورې اړوندې مرکزي او ولايتي خپرونې (اونيزې، مياشتنۍ او کلنۍ) راځي.

۲- تنظيمي يا ګوندي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د بېلابېلو سياسي ډلو او ګوندونو له خوا خپرېږي، د تمويل سرچينې يې هم د همدې ګوندونو مشروع او نامشروع مالي منابع دي.

په افغانستان کې د چاپي رسنيو په برخه کې ددې ډول رسنيو شمېر زيات دی، تنظيمي يا ګوندي رسنۍ هم د دولتي هغو په شان د فکري انحصار پر ناورغۍ اخته دي، ډېر مينه وال نه لري، يوازې د خپلو ګوندي ګټو او نظرونو پر محتوا راڅرخي. که څه هم ظاهراً ددې رسنيو لګښت د اړوندو ګوندونو له خوا ورکول کېږي، خو څرنګه چې په افغانستان کې اکثره سياسي ډلې له کورنيو مالي سرچينو څخه نه خړوبېږي او يا خپل کورني امکانات ورته پوره نه دي، نو دوی له ځينو هغو بهرنيو سرچينو څخه، چې دوی ورځنې په سياسي برخه کې الهام اخلي، ددې رسنيو لپاره هم پيسې ترلاسه کوي، خو لکه څنګه چې په سياسي برخه کې دا ډلې ټپلې خپل بهرني روابط ردوي، دغسې په رسنيزه برخه کې هم دوی دېته تيارې نه دي، چې خلکو ته رښتيا ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د داسې يو قوي او قانوني حکومت تر رامنځته کېدو پورې، چې دولت د هېواد پر ټول جوړښت بشپړ حاکميت ولري او ټولې بهرنۍ مرستې له يوه فلتره تېرې کړي، دا ډول ستونزې به وي او د بهرنيو په مرسته د جوړو شويو ګوندونو رسنۍ به همدا ډول فعاليت کوي. يو شمېر سياسي ډلې او ګوندونه اوس خپلې خپلې رسنۍ لري، د بېلګې په توګه:

اقتدار ملي، پيام مجاهد، محاذ، مجاهد جريدې، تمدن، فردا، نور، ټلويزيونونه، ملي جبهه، تکبير، افغان ملت جريدې او نورې رسنۍ د ګوندي يا تنظيمي رسنيو له جملې څخه دي.

جمهوري غږ، همبستګي غږ، نويد فردا، پيام ملي، يووالی، ميلاد وحدت، راه ازادی، ارمان مردم، نخبه او ځينې نورې هم، دا ډول رسنۍ دي.

۳- ازادې رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې په رښتيا هم د فکر او مالي امکاناتو له مخې ازادې وي. دا ډول رسنۍ د خپل دوراني حرکت له مخې خپل لګښت پوره کوي او په دې ډول خپل ژوند غځوي، خو په افغانستان کې ددې ډول رسنيو په تېره بيا د ازادو چاپي رسنيو ستونزه داده، چې تر ډېره وخته دوام نه کوي، اکثره له ځنډ او خنډ سره مخامخېږي، کله کله د مالي سرچينو د وچېدو له امله پر ټپه ودرېږي، کله د مسئولو چلوونکو د وظيفې د بدلون، کله د چلوونکو د زياتې ستړيا او کله هم د خپلمنځي اختلافاتو له امله له منځه ځي. په افغانستان کې د اوسنيو ازادو رسنيو بهير که څه هم له ځنډ و خنډ سره مل دی او اوسمهال له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينو دولتي او تنظيمي رسنيو سره د صحافت او مالي امکاناتو له پلوه رقابت نه شي کولای، خوپر ازادو رسنيو د باور تله ورو ورو درنېږي، د ازادو رسنيو د ودې بهير طبيعي دی، خو د تنظيمي هغو تصنعي؛ هر کله چې د قانون حاکميت رامنځته شي او د ټولو اشخاصو، سياسي ډلو او ګوندونو پانګه رښه شي، نو هغه وخت کېدی شي ډېرې ګوندي خپرونې يا رسنۍ له ستونزو سره مخامخ شي. دا به هغه حالت وي، چې د ازادو رسنيو د نورمالې ودې لپاره ښه زمينه برابره شي، خو په تېر څو کلن بهير کې هم دولتي، هم ګوندي او هم ازادو رسنيو بهرنۍ مالي مرستې ترلاسه کړي دي:

((تر ۲۰۰۲ کال پورې له خپلواکو رسنيو سره د متحده ايالتونو د نړيوالې پرمختيايي ادارې او اروپايي کميسيون مرسته ۳۰ مليونه امريکايي ډالره وه، چې شاوخوا ۱۵ مليونه امريکايي ډالره يې د ولسمشرۍ ټاکنو پورې په اړوند فعاليتونو باندې لګېدلې وو.

په ۲۰۰۲م کال کې له خپل خپلواکو رسنيو سره مرسته خواوشا ۳ مليونه امريکايي ډالرو ته راکښته شوه او په ۲۰۰۷م کال کې دغه ډول بودجه نه شته. په ۲۰۰۳م کال کې له رسنيو سره د اروپايي کميسيون مرسته ۵ مليونه يورو وه، چې په ۲۰۰۲ کال کې ۲۰۱ مليونو يورو او په ۲۰۰۷م کال کې ۳۰۰۰۰۰ يورو ته راکښته شوه)).[1] دلته به د ځينو ازادو رسنيو نمونه واخلو:

---

[1] ريکارډ ګراسي، رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمشاد، سبا، لمر، افغان، طلوع، امروز ازاد ټلويزيونونه دي، سره له دې چې دا ټلويزيونونه ازاد دي، خو له فکري پلوه يې اکثرو لا تراوسه خپل ناپېيلتوب پوره نه دی جوت کړی. د ازادو ټلويزيونو په نوم نور ټلويزيونونه هم شته، خو اکثره يې تنظيمي لېوالتيا لري.

اکثره هغه راډيوګانې چې د انټرنيوز په مرسته جوړې شوي، اوس د مشخصو افرادو له خوا پر کار مصروفې دي. ټوليز شمېر يې تر اويا سټېشنونو هم اوړي. اکثره يې په بېلابېلو ولايتونو او ولسواليو کې فعاليت کوي.

ويسا، اراده ورځپاڼې، ګنج اونيزه، ائينه زن، هشت صبح، چراغ، عصر جمهوريت او ځينې نورې د ازادو رسنيو له جملې څخه دي. ازادې چاپي خپرونې په سوونو دي، خو په دې کې داسې چاپي رسنۍ چې ناپېيلتوب يې ډېر څرګند وي ډېرې زياتې نه دي.

۴- انجيويزې رسنۍ: يو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم شته، چې د مشخصو انجيوګانو يا نادولتي موسسو له خوا تمويلېږي او د هغوی د فکر، نظر او فعاليتونو ښکارندويي کوي. که څه هم ځينې انجيوګانې له ځينو دولتي، تنظيمي او ازادو رسنيو سره هم مالي مرستې کوي او تر يوه بريده پرې د خپلو هدفونو ځينې قيدونه هم مني، خو ددې ترڅنګ خپله هم چاپي رسنۍ لري. ددې رسنيو صحافت د ازادو، تنظيمي او دولتي چاپي رسنيو په پرتله په لوړه بيه پرېوزي، ددې يو علت دادی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا رسنۍ د چاپ او خپراوي لپاره پراخې سرچينې لري. ددې ډول رسنيو عمر هم ډېر دوام نه کوي، عمر يې د خپروونکو موسسو له عمر او فعاليت سره مستقيماً ارتباط لري، که دا موسسې ژوندۍ او فعالې وي، نو دا رسنۍ هم کېدی شي فعالې وي، کله کله د رسنيو پانګه زياته او کله کمه شي، دا حالت هم د دوی د چاپي رسنيو پر ژوند متناسب تاثير لري. له فکري پلوه دا رسنۍ پر سياسي چارو ډېرې مصروفې نه دي، کله کله د ښځو د حقوقو او نورو مدني مسايلو په باب تبليغاتي هڅې کوي، خو اکثره خپرونې يې د خپلو صنفي او مسلکي فعاليتونو په باب دي. دغه څو چاپي رسنۍ دلته د بېلګې په توګه راوړو:

پيوستون، ډالۍ، کليد، صبا، همکاري، حقوق مردم، جامعه مدني، دموکراسي، مرسل او ځينې نورې.

۵- د ازادو رسنيو په نوم نا ازادې رسنۍ: د تېرو دېرشو کلونو پر مهال په افغانستان کې له ځينو نومونو او اصطلاحاتو سره عجيبه لوبه شوې؛ نومونه به يو ډول وي، عملونه به بل ډول. تر **۱۳۵۷**ل کال وروسته په افغانستان کې د خلکو، مزدورانو، کارګرانو، کارګري طبقې، د خلکو حکومت، د وطن ابادي، انقلاب، هېواد پالنه او داسې نور شعارونه له يوې خوا ګرم وو، خو دا چې ددې شعارونو پلويانو څومره خپل شعارونه عملي کړل او څومره خپلو شعارونو ته ژمن پاتې شول، هغه ټولو خلکو په خپلو سترګو وليدل. هغه بل لوري ته بيا د هرې ډلې ټپلې او تنظيم له نامه سره ضرور «اسلامي» روستاړی ملګری کېده؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

له «اسلامي» لفظ پرته د یوه حرکت پیلول هلته ناشوني وو، دا چې هغه ډلې څومره اسلام ته متعهدې وې او بیا یې د خپلې واکمنۍ پر مهال په کابل او نورو سیمو کې څه وکړل، هغه هم ټولو خلکو ولیدل. د طالبانو نظام خو خپل بېل خصوصیات درلودل؛ هغوی له رسنیو په تېره بیا تصویري رسنیو سره نه پخلا کېدونکي واټن درلود، کله چې د طالبانو نظام ختم شو، ګڼو ډلو ټپلو خپل «اسلامي» روستاړي لرې کړل او د هغو پرځای یې «ملي» اصطلاح وکاروله، دا چې دا ډلې ټپلې څومره ملي دي، دا اوس خلکو ته ښې معلومېږي. د رسنیو په برخه کې هم یوه داسې اصطلاح، چې تر نورو جالبه وه او د ورځې مود و، وکارېدله «ازاده، مستقله، خپلواکه، غیر وابسته، ناپیېلې...» څرنګه چې په افغانستان کې دا وخت نوې «دیموکراسي» راټوکېدلې وه او د رسنیو قانون هم نوی جوړ شوی و، نو هر چا د «ازاد» له کلمې څخه د خپل تعبیر، خپل استعداد او خپلې خوښې مطابق معقوله او نا معقوله ګټه پورته کولای شوه. یو شمېر سیاسي اشخاصو، چې دا مهال خپل ګوندونه یا پخوانۍ ډلې ټپلې ولیدل، نو په دې لټه کې شول، چې د ازادو رسنیو له لارې په «ازاد سیاسي بازار» کې ځان مطرح کړي. په همدې خاطر یو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم رامنځته شوې، چې ظاهراً د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو واقعیت کې خپل سیاسي، قومي، ژبني او سیمه ییز لېدلوري لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی تر ډېره حده کوښښ کوي، چې جنجالیز مسایل په یو اړخیز ډول مطرح کړي او په دې ډول ځان د شهرت پړاو ته ورسوي. دا ډول رسنۍ اکثره د هېواد د بېلابېلو شخصیتونو پر ضد تبلیغات کوي، خو اسلامي جمعیت تنظیم او د هغو په شان نورې ډلې، چې د جګړو د اصلي لوبغاړو په توګه مطرح وو او همدارنګه د هغوی د لوړ پوړو غړو په باب ځکه څه نه وایي، چې له هغوی سره فکري لېوالتیا او ارتباط لري، د بېلګې په توګه به د یو څو دا ډول خپرونو نومونه واخلو:

ملي ارمان، پیمان ورځپاڼې، اګاه، کابل اونیزې، نور، نورین ټلویزیونونه او داسې نورې رسنۍ. دا رسنۍ که څه هم په نورو مسایلو کې د خپراوي ازاد لاس لري، خو کله چې خبره د اسلامي جمعیت او نظار شورا په باب راشي او بیا د هغو د تېرو ناوړه عملونو په باب د لیکنو او ویناوو خپراوي ته، نو بیا دوی په اسانه زړه نه ښه کوي، چې دا ډول لیکنې او ویناوې خپرې کړي. د دوی د خپرونو لیدلوری له ورایه معلومېږي.

۷- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ: له نږدې شلو کلونو راهیسې یو شمېر نړیوالې رسنۍ د افغانستان لپاره خپرونې لري، خو د دې وروستیو څو کلونو په بهیر کې دا خپرونې نورې هم زیاتې او ځانګړې شوې دي ، په دې کې راډیویي او ټلویزیوني خپرونې په تېره بیا راډیویي هغه زیاتې دي. ددې خپرونو او رسنیو ټول لګښت د همغه مربوطه هېواد له خوا ورکول کېږي. طبیعي خبره ده، چې دا رسنۍ یوازې د افغانانو د اذهانو د خبرتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښانتیا لپاره کار نه کوي، د پردې تر شا خپل هدفونه هم لري، خو په هر ترتیب زموږ د ټولنې په خبرتیایي بهیر کې یې کارنده ونډه اخیستې ده. دلته به ددې رسنیو د ځینو لنډه یادونه وکړو:

ازادي راډیو: د افغانستان لپاره په شپه او ورځ کې (۱۲) ساعته په پښتو او دري ژبو نشرات لري او داسې اټکل کېږي، چې په افغانستان کې تر ټولو زیات اورېدونکي لري، دا راډیو ددې وس لري، چې د ورځنیو پېښو په باب تازه رپوټونه په مستقیم ډول خلکو ته ورسوي او نورې ژوندۍ خپرونې هم جوړې او خپرې کړي، نو ځکه یې د اورېدونکو شمېر هم زیات دی. ددې راډیو مرکزي دفتر د چک جمهوریت په مرکز (پراګ) او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی او مالي لګښت یې د امریکا متحده ایالاتونو د کانګرس له خوا ورکول کېږي.

بي بي سي: تر ټولو مشهوره او موثره راډیو ده، چې له دوو لسیزو راهیسې د افغانستان لپاره خپرونې کوي. ددې راډیو پښتو او دري خپرونې په افغانستان کې خپل خاص اغېز لري او د خلکو د باور کچه پرې ډېره اوچته ده. ددې راډیو مرکزي دفتر په لندن او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی. د تمویل چارې یې طبعاً د انګلیستان د حکومت او خپلو ګټندویو منابعو څخه سمبالېږي.

امریکا غږ اشنا راډیو: دا د امریکا دولتي راډیو ده، چې د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، پخوا ((د امریکا غږ)) په نامه یادېده اوس ((د امریکا غږ اشنا راډیو)) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نامه یادېږي. ددې ترڅنګ دوی د ((ډیوه راډیو)) په نامه بل راډیويي پروګرام هم لري، چې اکثره د کوزې پښتونخوا د پښتنو لپاره خپروني لري، خو د افغانستان سیاسي او ټولنیز مسایل هم په کې خپرېږي. سربېره پر دې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون هم ټول ټال یو ساعت د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپروني کوي، چې د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې خپرېږي. یو مهال د جرمني هېواد هم د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې په پښتو او دري ژبو همدومره نشرات درلودل.

ځیني نورې بهرنۍ راډیوګانې: ایران هم په پښتو او دري ژبو د افغانستان لپاره نشرات لري، چې دا نشرات ټول د ایران د حکومت په انحصار کې دي او د همغه دولت د فکر څرګندونه کوي. د وچویله المان غږ، چین راډیو ، مسکو راډیو ، ال انډیا راډیو ، همدارنګه په افغانستان کې د ایساف له خوا خپرېدونکې (ازادۍ غږ راډیو) او ځیني نورې راډیوګانې هم د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپروني کوي، ددې راډیوګانو د تمویل سرچینې د همغو هېوادونو دولتونه دي.

د اغېز او موثریت له مخې په بهرنیو راډیو ګانو کې (ازادي)، (بي بي سي) او (امریکا غږ) تر نورو زیات تاثیر او زیات اورېدونکي لري؛ ددې راډیوګانو تاثیرات دومره زیات دي، چې په اورېدنیو رسنیو کې تر کورنیو دولتي او نا دولتي راډیوګانو هم ډېر تاثیر ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

د تېرو اوو اتوو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنۍ، د سیاست، اقتصادي اړو پېچ او خپلو تجربو تر بېلابېلو پړاوونو تېرې شوي او لا تېرېږي. په دې رسنیو کې له شخصي عقدو نیولې، تر رغوونکو ټولنیزو او سیاسي نیوکو پورې ډېر مسایل نشر شوي دي. تخصصي او علمي رسنیو البته په خپله برخه کې خپل رول ادا کړی او هغه رسنیزه خلا، چې د نړۍ دوو لسیزو په بهیر کې رامنځته شوې وه، تقریباً ډکه شوې، خو په مجموعي ډول دا ډېره سخته خبره ده، چې ټولې رسنۍ دې له فکري پلوه، په څو فکري لیکو کې مطالعه او وارزول شي. هره رسنۍ په واقعیت کې خپل یو جلا فکر او لید لوری لري او که چېرې د یوې رسنۍ فکر له بلې سره هماهنګ او منطبق وای بیا خو نو بلې ته اړتیا نه پیدا کېدله. که موږ غواړو پر هر اړخیز ډول د رسنیو فکر وشنو نو اړ یو چې هره رسنۍ په جلا جلا ډلو تحلیل کړو، ان په دې حالت کې هم کېدی شي یوې واحدې نتیجې ته ځکه ونه رسېږو، چې د هرې رسنۍ فکر له پیله یو ډول، د کار په یو څه بهیر کې بل ډول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور وخت په تېرېدو سره يې لا هم تغير موندلای دی. ځينو رسنيو د خپل ژوند په بهير کې له فکري پلوه منحني حرکت کړی، ځينو منکسر او يو شمېر رسنۍ بيا داسې دي، چې خپل خاص تنظيمي، سيمه ييز او قومي اهداف تعقيبوي او په فکري لوري کې يې چندان بدلون نه دی راغلی.

له دې ټولو متضادو او متغيرو نظرونو او ليدلوريو څخه يو څو مهمو مسايلو ته اشاره کوو، چې ځينو رسنيو رانغاړلي او پر همدې محور يې ليکنې او مطالب خپاره کړي دي.

۱ - ملتپالنه: په پرمختللو، مخ پر ودې او ان په وروسته پاتې هېوادونو کې ملتپالنه د هېواد د ملي ارزښتونو او مقدساتو په توګه مطرح وي؛ د يوې ټولنې رسنۍ، علمي او مدني مرکزونه، سياستوال او ليکوال، روڼ اندي، روحانيون او عوام ځانونه د ملي ګټو او ملي ارزښتونو پر پالنې او ساتنې مکلف ګڼي. سياسي ګوندونه او اشخاص د قدرت پر سر د مناقشې او مناظرې مشروع او نامشروع لارې کاروي، خو هېڅوک هم د ملي هويت او ملي ګټو پر وړاندې ودرېدلای نه شي. په هغو ټولنو کې چې جګړې ځپلې وي او ګڼې ناروغۍ په کې تو کېدلي وي، يوه ناروغي په کې همدا وي، چې ځينې خلک هسې د ملي ګټو د تعريف او تشخيص لپاره پلمې لټوي او دوی په دې پلمه، چې اول بايد ملي ګټې، ملي هويت او ملي ارزښت تعريف شي، بيا پرې توافق وشي تر هغو وروسته به بيا موږ پرې بحث وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو هغه پلمه ده، چې د معقول زور له استعمال پرته بل ځواب نه شي لرلای، ځکه په ټولنیزو علومو او سیاسي چارو کې د یوې پدیدې تعریف هغسې مشخص نه دی، لکه د ساینسي هغو په شان، چې ثوک بیا په کې دویمه خبره نه شي کولای، نو کله که په ټولنیزو علومو او چارو کې خبره د تعریف پر سر توافق ورسېدله، نو بیا خو پلمه جوړونکي پر هېڅ ډول تعریف موافقې ته حاضر نه دي. زموږ په نظر ملي ارزښتونه همغه دي، چې د پېړیو په اوږدو کې د ملت بېلابېلو وګړو او اقشارو پرې له کومې سیاسي لاسوهنې او فشار پرته توافق درلود، دوی دا ارزښتونه درانه ساتلي او چا یې چې پر وړاندې دریځ نیولی، د هغو پر وړاندې ودرېدلي دي.

زموږ ځینو رسنیو د ملت ددغو ملي او طبیعي ارزښتونو خیال ساتلی او کوښښ یې کړی دا سې څه خپاره کړي، چې په ملت کې د ملي روحیې د پیاوړتیا سبب شي، د کمترۍ او پردیپالنې احساس له منځه یوسي او د ملت د ارزښتونو دفاعي جوړښت ټینګ کړي. که څه هم په تېر اوه کلن بهیر کې د فعالو ملتپالو رسنیو شمېر د ناملتپالو او ملت ضد رسنیو تر شمېره کم و او لا کم دی، خو بیا یې هم ځینو ملي رسنیو په دې برخه کې د دفاعي او تعرضي رسنیو رول اجرا کړی دی. په چاپي رسنیو کې ویسا، ارادې، کلید خپرونو، پخلاینې جریدې، یو زیات شمېر ولایتي راډیویي او چاپي خپرونې او همدارنګه ځینو دولتي لیدنیو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربېدنيو او چاپي خپرونو د دې وروستيو څو کلونو په بهير کې تر يوه حده خپل ملي مسوليت ترسره کړی دی.

اريانا ټلويزيوني شبکې هم تر زياته حده د ملي ارزښتونو ملاتړ کړی، شمشاد، امروز او لمر ټلويزيونونو هم په دې برخه کې مناسبه ونډه اخيستې او افغان ټلويزيون هم تر خپله وسه کار کړی دی.

۲- سمون او ولسواکي:

د رسنيو يا مطبوعاتو په اړه دا خبره عامه ده، چې د ټولنې يا هېواد د ځواک څلورمه قوه ده، طبعاً په هغو ټولنو کې، چې د دولت نورې درې ګونې قواوې پر خپل ځای، پر فعاليت بوختې وي، يوه بلې سره د همکارۍ او ارتباط له مخې په خپل حقوقي او قانوني مسير کې کار کوي، ټولنه يې تر مستقيم کنټرول لاندې وي او د هېڅ ډول انارشۍ وېره نه وي، نو په داسې حالاتو کې که رسنۍ د يوه څلورم رکن يا قوت په توګه مطرح شي، نه يوازې دا چې ټولنې ته يې هېڅ خطر نه شته او يا هم ډېر کم ګواښ ورڅخه متصور دی، بلکې د زياتې ګټې، سمون او هر اړخيزې ذهني رغونې او فکري پرمختيا اټکل يې شته. خو زموږ په ټولنه کې چې د دولت نورې درې ګونې قواوې لا تراوسه د استحکام، قوت او پوخوالي ټول مميزات نه لري، نه يې ټول هېواد تر بشپړ کنټرول لاندې دی او نه هم په خپل منځ کې پوره هماهنګي او همکاري لري، اداري فساد يې تر ستوني رسېدلی او د پوره اداري کفايت د نشتوالي له ستونزې سره هم مخ دي، نو په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالت کې د ډله ییزو رسنیو پوره خپلواکي او بشپړه ازادي له خطرونو خالي نه ده. په هر حال دې ډول خطرونو او پردیپالنې ته به هم، لږ څه وروسته اشاره وکړو، خو د اټکلي او بلفعلو خطرونو ترڅنګ د افغانستان اوسنیو رسنیو، د هېوادنیو چارو په سمون، د ځینو چارواکو د زیاتو او نامشروعو غوښتنو په مهارولو او د ولسواکۍ په پراختیا کې کارنده رول لوبولای دی. همدا رسنۍ دي، چې د حکومت کړنې یې څارلې، ارزولې، د خلکو غږ یې دولت ته رسولی او د دولت فعالیتونه یې ولس ته ورڅرګند کړي دي. د دې تېرو اوو کلونو په واټن کې هېڅ بله داسې مرجع یا سرچینه، چې د حکومت د درېواړو ارګانونو سترګه دې له هغو څخه وسوزي، له رسنیو پرته بله نه وه. یوازې همدا رسنۍ وې، چې دا ارګانونه یې تر یوه حد تر تاثیر لاندې راوستي وو. په ټولیز ډول د هغو نظرونو، مرکو او لیکنو شمېر لکونو ته رسېږي، چې په هغو کې د دولت پر کړنو نیوکې شوي او د همدې ازادو رسنیو له خوا خپاره شوي دي. که چېرې همدا کورنۍ او بهرنۍ رسنۍ نه وای نو خدای ج خبر، چې د افغانانو پر ستوني به د ظلم څومره خطرناکه خپسه ناسته وه، هم به ولس کړول کېده، هم به وژل کېده او هم به ټکول کېده، خو د فریاد او چغې ایستلو توان او امکان به یې هم نه درلود، اوس که له یوې خوا په دولت کې د فساد، رشوت او خیانت بازار ګرم دی، نو نادولتي موسسې او ان نړیوالې خیریې او نادولتي موسسې هم د لوټ او تالان په دې پړاو کې تر دولتي چارواکو او مامورینو کمې نه دي او ولس د فساد د ژرندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددغو دواړو پلونو ترمنځ ګير دی، همدا رسنۍ دي، چې له دې فساد څخه پرده پورته کوي، که څه هم فساد تر دې حده لوړ او د مهارت تر وروستۍ کچې رسېدلی، چې خپله کله کله يو زيات شمېر رسنۍ هم د هغوی تر انحصار لاندې راځي او اوس لا هم، لوی، اصلي او ستر فسادګر، مفسدين، جنايتکار او محتکر د انتقاد له څپې معاف او خوندي دي او لا هم په اکثرو رسنيو کې ددې وس نه شته، چې هغو ته ګوتې وروړي، خو بيا هم ځينې رسنۍ شته، چې ددې ډول اشخاصو د لسګونو ډول ډول فسادونو له يونيم څخه پرده پورته کوي. يوه غټه مغالطه داده، چې خپله مفسدين، محتکرين او جنايتکاران د رسنيو خاوندان شوي او د ازادو رسنيو په نوم يې خپلې تنظيمي او شخصي رسنۍ فعالې کړي او پر دې بريالي شوي، چې عامه ذهنيت ګډوډ او ابهام رامنځته کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې ځينې خلک د رښتينو او نا رښتينو ازادو رسنيو توپير ونه کړای شي، خو دې سره سره افغاني ازادې رسنۍ ورو ورو د پوخوالي پر لوري ګامونه اخلي او ورځ پر ورځ نوې تجربې ترلاسه کوي. د همدې ازادو رسنيو اغېز دی، چې په يو زيات شمېر دولتي موسسو کې په ښکاره ډول د فساد مخه نيول شوې ده، همدا رسنۍ وې، چې د هېواد له بېلابېلو ګوټونو څخه يې په خپلو راپورونو، د ولس د مظلوميت غږ، د حکومت لوړ پوړو چارواکو ته رسولای دی. ما څو ځله د ولسمشر له خولې په رسنيو او له خلکو سره په غونډو کې اورېدلي، چې زه د رسنيو له لارې پر دې ستونزه خبر شوم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا مې د هغه ځای مشران او حکومتي چارواکي راغوښتي او مشکلات مې حل کړي دي. په لسګونو ځله داسې پېښ شوي، چې په یوه سیمه کې کوم دولتي چارواکي پر خلکو ظلم کړی او یا يې له خلکو سره ناوړه چلند کړی، مخکې تر دې چې د حکومت نورې اړوندې ادارې، لوړ پوړي حکومتي چارواکي خبر کړي، میډیا مخکې ترمخکې د خلکو غږ خپور کړی، جمهور رئیس څو ځله د همدې رسنیو له لارې د خپاره شوي رپوټ پر بنسټ خپل ځینې محلي چارواکي له دندې لرې او یا يې بدل کړي دي. همدا راز دا رسنۍ وې، چې دولتي چارواکي، مخور شخصیتونه او د ولس استازي او ان د دولت سیاسي مخالفین يې مخامخ سیاسي بحثونو ته سره کېنول او قضاوت يې ولس ته پرېښود، سره له دې چې په ځینو دا ډول بحثونو کې به د ازادو رسنیو په نامه ځینې نا ازادو رسنیو خپل لیدلوری هم پر بحثونو تحمیل کړی وي، خو بیا هم ډېرې داسې ازادې رسنۍ وې، چې د ناپیېلتوب اصل يې مراعت کړی دی. ازادو رسنیو ولس له دولت او دولت له ولس سره وصل کړی او یو بل ته يې د هغوی پیغامونه رسولي دي، ولس د ازادو رسنیو له لارې خپل فریادونه او غوښتنې حکومت ته رسولي، دغسې حکومت هم خپل غږ او هغه غوښتنې، چې د خپلو دولتي رسنیو له لارې يې د رسولو جوګه نه و، د همدې ازادو رسنیو له لارې، هم خپل ولس ته، هم خپلو مخالفینو، هم ګاونډیو هېوادونو او هم خپلو نورو سیالانو ته رسولي دي. دولتي رسنۍ، چې په افغانستان کې له لسیزو راهیسې د باور پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحران اخته دي، په خپل هېواد ، سيمه او نړۍ کې يې اغېز کم دی، ځای يې همدې ازادو رسنيو ډک کړی دی. د ازادو رسنيو رول دومره زيات و ، چې کله به هم په افغانستان کې د پاکستان د پوځي مداخلې موضوع مطرح کېدله، نو د افغانستان دولت به زياتره د همدې ازادې رسنۍ له لارې خپل پيغام، ولس او نړيوالو ته رسوه. همدې ازادو رسنيو به دا موضوع ډېره ګرموله، ان تر دې حده چې يو وخت د پاکستان حکومت رسماً له نړيوالې ټولنې وغوښتل، چې حامد کرزی دې نور په ميډيا کې په موږ پسې تبليغ نه کوي. په مقابل کې د حامد کرزي غبرګون دا و ، چې پاکستان دا مهال په هر لحاظ تر افغانستانه غښتلی دی، په تېره بيا له پوځي او اقتصادي پلوه، ماته همدا يوه لاره پاتې ده، چې د (ميډيا) له لارې خپل غږ پورته کړم او د دنيا پام په افغانستان کې د پاکستان مداخلې ته راواړوم. په همدې وجه د پاکستان حکومت څو ځله په پاکستان کې پر خپرېدونکې افغان ازادې ميډيا باندې بنديز ولګاوه. که څه هم د پاکستان پر ورانديې د افغانستان د ازادې ميډيا ژبه تېره وه او لا تېره ده، خو د ايران د مداخلو په باب بيا هغومره تېزه نه ده، دلته بيا سړي ته د رښتينې، ازادې او خپلواکې ميډيا په باب پوښتنې راپيداکېږي، خو دې توپير سره سره ايران هم سل په سلو کې د ازادو رسنيو له ګوزارونو خوندی نه دی. هغو تنظيمونو، ډلو، رسنيو او اشخاصو ته، چې ايران پيسې ورکوي، هغوی خو طبعاً پر ايرانپالنه مصروفې دي او د مذهب تر چتر لاندې د ايرانپالنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چوپړ کوي، خو په دې ترڅ کې بیا زموږ یو شمېر داسې ازادې رسنۍ شته، چې نه یوازې د پاکستان لاسوهنو ته متوجه دي، بلکې د ایران مداخلې هم له نږدې څاري، دې رسنیو د مذهب په جامه کې د ایران له مداخلو څخه پرده پورته کړې او هغه شبکې، اشخاص، تنظیمونه او رسنۍ یې رسوا کړې، چې په ښکاره او پټه د ایران له خوا تمویلېږي، ددې کار په مقابل کې نه یوازې ایرانپالو ډلو ټپلو سخت غبرګون ښودلی، بلکې د ایران حکومت هم سخت وارخطا شوی او په کابل کې د ایران سفیر څو واره د اطلاعاتو او کلتور وزارت له مسولینو او همدارنګه نورو دولتي چارواکو څخه جدي غوښتنه او هیله کړې، چې د ایران پر ضد باید دا ډول تبلیغات بند شي او که نه نو موږ به افغانستان ته پر خپلو مرستو(!) له سره غور وکړو.

د ایران سفارت د چارواکو ددې وارخطایۍ علت دا و، چې افغاني ازادو رسنیو د نښې منځ ویشتی و. افغاني ازادې رسنۍ اوس د شک، تردید او باور له همداسې کړلېچونو تېرېږي، خو د دې تېرو نږدې اوو کلونو په اوږدو کې، چې دې رسنیو کوم بریالیتوبونه ترلاسه کړي او څومره چټک پرمختګ یې کړی، د نړۍ په هېڅ هېواد کې د میډیا پرمختګ له دې چټک پرمختګ سره د پرتلې وړ نه دی؛ د دې تېرو څو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنیو د افغاني ټولنې اکثره برخې تر پوښښ لاندې راوستې دي.

((په ۲۰۰۲م کال کې کلید ګروپ او فریدریک ایبرټ سټیفټنګ (FES) د رسنیو د پوښښ، لاسرسۍ او د معلوماتو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهمو سرچینو په هکله یوه سروې ترسره کړه، ددې څېړنې له مخې:

- روانې جګړې د پوښتنې تر ټولو لوړه کچه ۳۲،۱۷٪، د بشر حقونو ۷،۱۰٪ او بیا رغونې ۵،۹٪ درلوده، خو که چېرې اقتصاد ۹۲،۵٪ چې د یوې بېلې کټګورۍ په توګه په پام کې نیول شوی و، ورسره یوځای شي، وروستی هغه ۴۲،۱۵٪ ته لوړېږي.
- د خلکو د اړتیاوو او غوښتنو په هکله راپورونه په بیا رغونې پسې راځي ۲۰،۸٪، سیاست په ده پسې راځي ۹۲،۷٪ او ټولنیز سلوک په سیاست پسې، چې ۹۲،۲٪ جوړوي.
- په سروې کې شاملې موضوع پورې اړوندې نورې ساحې د ټول پوښتنې تر ۵٪ کمه برخه جوړوي، چې په دې کې مخدره مواد و د پوښتنې لاندې راغلیو راپورونو ۹۳،۴٪، اداري فساد ۸،۴٪، نړیوالې مرستې ۲۱،۴٪، چاپېریال ۷،۲٪ او د حکومتي ادارو حساب ورکول یوازې ۸۲،۰٪ جوړوي.
- د بشر د حقونو په هکله د راپورونو د کتلو پر وخت دغه اړخونه په پام کې نیول شوي وو:
- د بشر حقونه په عمومي توګه ۳۳،۴٪، د ښځو حقونه ۳۰،۴٪ او ډیموکراتیک حقونه ۰۷،۲٪.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د معلوماتو سرچینې تر ډېره حده حکومتي وې؛ د خپرو شویو معلوماتو د نږدې ۴۰٪ نسبت حکومتي سرچینو ته شوی و، مرکزي حکومت ۲۲،۹۲٪ او ځايي حکومتونه ۱۲،۴۸٪. البته دغه پوښښ هغه وخت ۵۲،۲۰٪ ته لوړ شو، چې بین الحکومتي سازمانونه ۱۰،۲۵٪ او بهرني حکومتونه ۲،۱۹٪ په ورته ګروپ کې سره ونیول شول.
- د معلوماتو نورې سرچینې: اشخاص ۸،۵۳٪، مدني ټولنه ۸،۲۳٪، نور موسسات ۷،۸٪ او محلي فعالین ۵،۴۲٪ وو.
- نړیوال خبري اژانسونه د افغاني رسنیو د پوښښ ۱۲،۷۲٪ برخه جوړوي. دغه شمېر د رسنیو له خوا د باختر د دولتي خبري اژانس د نړیوالې څانګې له خوا د برابرو شویو خدمتونو په پام کې نیولو پر اساس ټاکل شوی دی. (باختر خبري اژانس تر ډېره حده ۸۵٪ بهرني مواد ژباړي). کله چې باختر خبري اژانس ترې وابستل شو، نړیوالو خبري اژانسونو د افغاني رسنیو د پوښښ ۲۳،۱۰٪ جوړوله.
- په ټېرنه کې شاملو رسنیو د افغان خبري اژانسونو مواد کارول- ۲۴،۷۲٪ د هغو معلوماتو چې خپاره شوي، زیاتره د پژواک، افغان او باختر خبري اژانس په واسطه برابر شوي دي.[1]

[1] رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغسې يوه پېچلي سياسي، پرمختيايي او جګړه ييز حالت کې د رسنيو دا ډول پرمختګ له قربانيو پرته ناشونی دی، د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې په مجموعي ډول لس تنه افغان ژورناليستان وژل شوي، په لسګونو تنه لنډ مهالي زنداني شوي او په مجموعي ډول د ژورناليستانو پر وړاندې د تاوتريخوالي په سلګونو پېښې ثبت شوي دي. د همدغو قربانيو برکت و، چې زموږ په ولس کې د جرئت روحيه وروزل شوه، په سياسي ډلو کې د زغم کلتور تر يوه بريده دود شو، جنګسالارانو او نور زورواکو د رسنيو له وېرې په خپل تشدد کې کمی راوست؛ ان د افغانستان ملي شورا، چې د يو زيات شمېر جنګسالارانو، زورواکو او سرتمبه اشخاصو کميت په کې له ورايه ښکاري او پر لومړيو شپو ورځو يې ځان له هر ډول انتقاده خوندي باله، همدې ډله ييزو رسنيو کنټرول کړه او دا يې ورته څرګنده کړه، چې که تاسو پر حکومت نظارت کوئ، داسې نور څوک هم شته، چې تاسو هم وڅاري، نو په دې ډول ازادو رسنيو د ولس د ذهني کچې په اوچتيا او د ولسواکۍ په پراختيا کې تر خپله وسه ونډه واخيسته.

۳- پردېپالنه:

په تېرو بحثونو کې مو ورته اشاره وکړه، چې ټولې افغاني رسنۍ ازادې نه دي، د ازادو په نامه نا ازادې يا تړلې رسنۍ هم شته، چې د رسمي اسنادو او نورو حقوقي مدارکو له مخې يې سپينول او زباتول اسانه خبره نه ده، خو ددې رسنيو؛ تصويري دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چاپي، اورېدنې دي که کتنې، د چلوونکو له فکري ليدلوري او خپله ددې رسنيو د مطالبو له څرنګوالي سره يې ته پته لګي، چې ددې خپرونو سلسله څېرته رسي. د دې رسنيو خپرنيز حجم، ورځنۍ لګښت، د کارکوونکو د معاشونو او نورو لګښتونو قرينه او د لګښتونو دنه بشپړاوي دوراني حرکت، د سړي باور پياوړی کوي، چې دا ډول خپرونې يا رسنۍ له بهرنيو سرچينو خړوبېږي. د دې رسنيو د چلوونکو ساده ګي په دې کې ده، چې خپل غرضونه او د پرديو ورسپارل شوي نظرونه، په اسانۍ سره نه شي پټولای او هر څه دومره ډانګپيېلي وايي، چې سړی فکر کوي؛ د کوم ګاونډي هېواد رسنۍ وي. دا رسنۍ له ظاهري سليقې يا ډيزانه نيولې، د ژبې تر کارونې او بيا د هغې تر فکري محتوا پورې اکثره محتويات داسې ډاګيز خپروي، چې بل ثبوت ته يې هېڅ اړتيا نه شته. په افغانستان کې د ازادو رسنيو په نامه د نا ازادو رسنيو تر شا کېدی شي د يو زيات شمېر هېوادونو په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو لاس وي، خو هېڅ بل ملک يا هېواد به په رسنيز فعاليت کې دومره مصروف نه وي، لکه ايران، چې په افغانستان کې بوخت دی. په افغانستان کې ګڼ شمېر ټلويزيونونه د ايران له خوا نصب او مونتاژ شوي او د نږدې اوياوو (۷۰) په شاوخوا کې چاپي رسنيو ته پيسې ورکوي. د پيسو د ورکړې په باب داسې کوم مستقيم سند نه شته، نه يې څوک پيدا کولای شي او نه هم په دې معاصره نړۍ کې څوک چاته د مداخلې داسې لاسوند په لاس ورکوي، چې هغه دې په سيمه کې د هغه نورو رقيبو ډلو ته هم په لاس ورشي، خو دا د لمر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان یو څرګند حقیقت او واقعیت دی، چې ایران په افغانستان کې مذهبي، ژبني، کلتوري، سیاسي او اقتصادي ټول هدفونه تعقیبوي، نور هېوادونه په افغانستان کې د ایران په شان کوم خاص ژبني او کلتوري هدفونه نه لري، البته نور هدفونه طبعاً لري، نو ځکه خو د ایران ستر مخالفین؛ د امریکا متحده ایالتونه او نور په افغانستان کې د ایران فرهنګي، مذهبي مداخلې ته د ډېر خطر په سترګه نه ګوري، ایران له دې حالت نه اعظمي ګټه پورته کوي او په افغانستان کې د خپلې اوږدې ستراتیژۍ پر اساس فرهنګي، مذهبي او ژبني فعالیتونه ترسره کوي. د ایران ترڅنګ پاکستان، روسیه، هند، ترکیه او د منځنۍ اسیا ځینې هېوادونه هم دلته خپل فرهنګي هدفونه تعقیبوي، خو ډېرې همغه کورنۍ شبکې او اشخاص چې له ایران سره اړیکي لري، له همدې هېوادونو څخه هم خوړلني ترلاسه کوي. ځینې رسنۍ په هېواد کې د هندي کلتور د خپراوي سبب ګرځي، دا خپرونې اکثره د ټلویزیوني فلمونو او ډرامو له لارې ترسره کېږي، کله چې څوک پر نیمه شپه کابل کې کوم شخصي ټلویزیون ګوري، نو په اکثرو کې یې هندي فلمونه خپرېږي، ځینې یې ډوبله شوي او ځینې له ډوبلې یا ژباړې پرته هم خپرېږي. ددې ډول ډرامو او فلمونو خپرول نه یوازې د ځوان نسل د روحیې د خرابېدو سبب ګرځي او زموږ د ماشومانو او تنکیو ځوانانو فکر کږوي، بلکې د کورنیو پر مېرمنو او نورو محسنو اشخاصو هم اثر کوي؛ په دې ډرامو کې دومره هنري قوت شته، چې یو ځل یا دوه ځله یې څوک وګوري، نو د مخدره موادو د روږدي په څېر پرې عادت شي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ډرامې نه یوازې پر اوږده مهال زموږ پر ټولنه منفي تاثیرات لري، بلکې همدا اوس یې هم په ګڼو کورنیو کې کورني اختلافونه پیدا کړي دي. کېدی شي په ناشمېره کورونو کې د همدې ډرامو د کتلو یا نه کتلو او په کورنیو کې پر مېرمنې او مېړه، خوانبې او نږور باندې د هغو د پرېوتو تاثیراتو له امله، د هغوی ترمنځ سختې لفظي او فزیکي جګړې او نورې خوابدی رامنځته شوې وي، خو ددې ډرامو او هندي فلمونو له لارې، د هندي کلتور ددې روان سېلاب تر شا کوم سیاسي او استخباراتي لاسونه کار نه کوي، دا یوازې د همغو تصویري رسنیو کار دی، چې غواړي له دې لارو خپل مینه وال زیات کړي او بیا د اعلانونو له لارې ګټه ترلاسه کړي. د هندي فلمونو د خپراوي لپاره نه یوازې دوی ته هندي کمپنۍ پیسې نه ورکوي، بلکې دوی لا مجبور دي د ځینو ډرامو د خپراوي په خاطر همغو کمپنیو ته پیسې ورکړي، خو د ایران فرهنګي او مذهبي مداخله بیا د هندوستان په شان نه ده، دوی له همدې فرهنګي او مذهبي لارې غواړي، په افغانستان کې د خپلې پراختیا غوښتنې د اوږدې ستراتیژۍ عملي کېدو ته لاره اواره کړي، نو ځکه خو یې دلته د اشخاصو او تنظیمونو په نامه ګڼ شمېر تصویري او نورې رسنۍ فعالې کړي او د هغوی لګښت برابروي. دا رسنۍ په ډېره سپین سترګۍ سره په څرګند او مستقیم ډول او له کوم هنري کیفیت پرته د ایراني کلتور د پراختیا لپاره کار کوي. ایرانۍ ژبه او لهجه ان په دې ډول کاروي، چې تصنع او تکلف په کې له ورایه ښکاري، خو څرنګه چې پرې د فشار قوه واردېږي، ځان اړباسي په همغه شکل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرونې وکړي، چې ایران یې غواړي. دا ډول رسنۍ دومره په پردېپالنه کې ډوبې دي، چې څوک هسې هم د ایران د مداخلې نوم واخلي، نو دوی بدورګې شي، ددې پر ځای، چې د ایران خپل مقامات او رسنۍ یې ځواب ورکړي، دوی یې پر ځواب اخته کېږي. په دې ډول رسنیو کې چاپي، تصویري، اورېدنۍ او کتنۍ ټولې شاملې دي. دا ډول خپرونې که د ایران له مالي او تخنیکي نعمت څخه محرومې شي، نو عمر یې تر یوې میاشتې هم نه شي غځېدلای، خو اوس یې د ازادو رسنیو رنګه تر ډېره بده کړې ده. اوسمهال په واقعیت کې ایران په رسنیزه برخه کې تر هر بل هېواد او ان زموږ تر خپل دولته هم برلاسی دی. ددې برلاسي یو علت د ایران خپله سرشاره مالي منابع دي، چې په دې برخه کې یې لګوي او بل علت یې دا دی، چې د افغانستان د دولت په درېواړو ارګانونو کې داسې لوړ رتبه او ټیټ رتبه چارواکي او مامورین شته، چې د ایران له دې پالیسۍ سره همغاړي دي او د ایران دې مداخلې ته لاره اواروي. د ځینو شمېرنو له مخې ایران هر کال رسنیو او فرهنګي چارو ته درې سوه (۳۰۰) ملیونه ډالره پانګه بېلوي، ددې پانګې یوه برخه یې په نورو هېوادونو او له هغې جملې نه په افغانستان کې مصرفېږي او نوره اکثره یې په خپله ایران کې لګېږي، دا په داسې حال کې ده، چې د افغانستان دولت د مامورینو له معاشونو پرته، د انکشافي کارونو لپاره د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته په کال کې یو ملیون ډالر پانګه هم نه ورکوي، خو ایران کېدی شي یوازې په دې فرهنګي او ژبنۍ برخه کې د افغانستان پنځوس برابره لګښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، نو ځکه خو په افغانستان کې اوسنی میډیا تر ډېره ځایه د ایران له خوا کنټرولېږي او هغه برخه، چې د ایران ددې ډول مداخلې مخالفت کوي، هغه له تخنیکي، اقتصادي او صحافتي پلوه د ایران پلوه خپرونو په انډول په قوي دریځ کې نه ده. ضرور نه ده، چې موږ دلته د ټولو ایرانپلوه رسنیو نومونه واخلو، که نومونه یې یاد هم کړو، نو پرته له دې چې په رسنیو کې د ځان پر ضد یوه تبلیغاتي جبهه پرانیزو، بل څه نه شو ترلاسه کولای. د افغانستان دولتي ارګانونه هم، اوس په دې موقف کې نه دي، چې د پردیپالو رسنیو څارنه، پلټنه او کنټرول وکړي، که کولای یې شوای، نو خبره دې حد ته نه رسېدله، ددې ډول ارګانونو اکثرو دا غوښتنه او پوښتنه وي، چې ثبوت باید وړاندې شي، دوی ثبوت هغو کاغذونو ته وایي، چې رسماً د ایران د حکومت ټاپه او د چارواکو لاسلیکونه ورباندې وي، خو هغو ته ثبوت نه وايي، چې عملاً د ایران د تاریخي ورځو، شخصیتونو او نظریاتو نمانځنه کېږي، د ایران په څرګند ملاتړ او لسګونو ملیونو ډالرو لګښت ورته مدرسې جوړېږي او په ملیونو ملیونو ډالره ورته ټلویزیونونه فعالېږي، ددې مدرسو او ددې رسنیو ورځنی لګښت ثبوت نه دی؟ ښه به وي، چې دلته د ثبوت په اړه د یو نومیالي سیاستوال یو مثال هم وړاندې کړو: «له خان عبدالولي خان نه چا پوښتنه وکړه، چې ته د هغه شخص په باب څه ثبوت لرې؟ هغه ورته وویل: «ثبوت له علایمو ښکاري؛ یو شی دی، ژېړ دی، ګرد دی، تریو دی، په لاس کې ځایېږي، نو پرته له دې چې زه یې درته ووایم، ته باید خپله پوه شې چې نارنج دی.» یو ډاکتر هم، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ناروغ ناروغي تشخیصوي، نو له نښو نښانو او علایمو یې معلوموي، نو خپله دغه نښې نښانې او ددغو رسنیو فزیکي او فکري موجودیت، ایرانپالنه او ایرانستاینه د ایران د مداخلو ثبوت دی. یوازې یو مثال به د یوې ضروري بېلګې په توګه راوړو. (تمدن) ټلویزیون او د (خاتم النبین) په نوم د شیخ محمد اصف محسني تر چتر لاندې جوړه شوې مدرسه، د ایران د مداخلو څرګند ثبوت دی. د زیات باور لپاره خپله د ټلویزیون نشرات، د ټلویوزیون د مونتاژ چارې، وسایل او خپله د مدرسې داخلي او بهرنی جوړښت وګورئ، فکر کوم همدا به کفایت وکړي. کومې نورې ایران پلوه رسنۍ چې دي، هغوی په قصدي، شعوري او څرګند ډول د ایران تائید او توصیف کوي، تر دې بل زیات یا څرګند ثبوت څه ته وایي؟ پر ایران او هند سربېره، چې په بېلابېلو ډولو، کلتوري تاثیرات لري: ایران په ژبني، مذهبي او کلتوري او هند په کلتوري برخه کې، ځینې نور هېوادونه هم خپل خپل تاثیرات لري. زموږ میډیا په یو نه یو ډول د غربي کلتور د خپراوي لپاره هم کله کله استعمالېږي، دا کېدی شي د لویدیز کلتور عام تاثیرات وي او یا هم کېدی شي د ځینو رسنیو د اقتصادي ګټو په موخه وي، خو په هر ترتیب دا ډول تاثیرات هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز

د هرې پديدې شتوالی د هغې پديدې له ضرورت سره نسبت او تناسب لري؛ که چېرې په ټولنه کې د يوې يا بلې پديدې د شتوالي ضرورت او ظرفيت نه وي او چاپېريال ورته مساعد نه وي، نو هغه پديده اصلاً هېڅ رامنځته کېږي نه او که رامنځته هم شي، نو عمر به يې ډېر لنډ او تنګ وي. افغاني او سنی رسنی هم زموږ د ټولنې يو ضرورت دی، خو دا چې دا رسنۍ د ټولنې ټولې اړتياوې خړوبوي او يا په دې لاره کې هڅه کوي که نه؟ دا بيا يو بل بحث دی. په هر ډول زموږ او سنی رسنی پر ټولنه خپل تاثيرات لري او د ټولنې خپل تاثيرات بيا پر رسنيو دي، البته ځينې هغه رسنۍ چې له بهرنيو سرچينو خړوبېږي، د افغاني ټولنې د تعاملاتو ډېر خيال نه ساتي، خو بيا هم پر ټولنې زياتره خپل تاثيرات پرېږدي.

رسنۍ لکه څنګه چې په نورو ټولنو کې د خلکو د ذهني ودې سبب ګرځي، زموږ په ټولنه کې هم دا حالت لري، خو دلته څه ناڅه په ځينو برخو کې د انارشۍ لامل شوي هم دي، په هر ترتيب پر ټولنه يې ذهني تاثيرات شته، چې دلته به په ځو کته ګوريو کې ورته نغوته وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ولس پر ذهن يې اغېز: په ولس کې د بېلابېلو پاړکو د ډلبندۍ او په خپله د رسنيو د بڼې او ظرفيت له مخې د ټولو رسنيو تاثير، پر ټولو خلکو يو شان نه دی. دلته کولای شو ټولنه له ذهني پلوه پر عوامو او خواصو يا عوامو او روښنفکرو پاړکو ووېشو:

الف- عوام: له رسنيو څخه د عوامو اخيستنه يا هم د ولس پر ذهن د رسنيو تاثيرات هغه شان نه دي، لکه د روښنفکرانو چې دي او نه يې تاثير هغه شان دی، لکه پر روڼ اندو. عوام او په تېره بيا نالوستي قشر د رسنيو له ټولو ډولونو څخه پوره ګټه نه شي اخيستلای او نه ورته لاسرسی لري. راډيو په کليوالي سيمو او ټلويزيون په ښاري سيمو کې د عوامو پر ذهن خپل خپل اغېز لري. عوام هم پر دوو برخو وېشلای شو، يوه برخه لوستي عوام او بله نالوستي عوام. له رسنيو څخه ددې دواړو اخيستنه هم يو شان نه ده. لوستي عوام د رسنيو پر دې پورته دوو ډولونو سربېره له چاپي او کتنيزو يا برېښناييزو رسنيو څخه، که چېرې لاسرسی ورته ولري، هم ګټه اخيستلای شي، بل د افغانستان د اکثرو او ان څه کم ټولو رسنيو ژبه رسمي بڼه لري، يانې په رسنيو کې د ليک او کتاب ژبه کارول کېږي، چې طبعاً دا د عوامو له ورځنۍ محاوره يي ژبې سره توپير لري، نو ځکه خو د عوامو يوه درنه برخه د رسنيو پر هغې رسمي ژبه سم نه پوهېږي، چې دوی يې کاروي. خو د عوامو لوستی قشر کېدی شي د ژبې له دې ډول کارونې ګټه واخيستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیدنیو رسنیو تصویر تر ډېره بریده د رسمي یا لیکنۍ ژبې ستونزه اواره کړې، ځکه په دې ډول رسنیو کې تصویر په خپله خبرې کوي. خو دې رسنیو ته لا هم ډېر مزل پاتې، چې د هېواد کلیو، غرو او رغو ته ځان ورسوي، په هر ترتیب د افغانستان عوام (لوستي او نالوستي) په یو نه یو ډول له رسنیو او د هغو له بېلابېلو ډولونو سره تړلي دي. همدا رسنۍ دي، چې دا ستونزې یې وخت پر وخت حکومت ته رسولي او د حکومت د مسولینو پیغام یې هغوی ته لېږدولای دی. هر کله چې عوام یا ولس له دولتي چاروا کو په تنګ شي او یا هم له نورو ظلمونو سره لاس او ګرېوان شي، نو وروستی دمه ځای یې همدا رسنۍ دي. رسنۍ تر دې حده د خلکو پر ژوند تاثیر کوي، چې یوه رسنۍ پر دې هم بریالۍ شوه، چې د یوې سیمې د خلکو ځلوېښت کلنه دښمني پایته ورسوي. (لمر) ټلویزیون یو ځل د ننګرهار د (دره نور) ولسوالۍ د هغې سیمې د خلکو د ژوند پر حال یو رپوټ برابر کړی و، چې دا څو لسیزې په خپلو کلیو کې یو بل ته په مورچل کې ناست وو او پر دواړو خواوو ژوند ډېر تنګ شوی و، کله چې دا رپوټ له ټلویزیون څخه خپور شو، د مرکزي او سیمه ییز حکومت چاروا کي ورته ډېر متوجه شول او دا شخړه یې د جرګې مرکې او دولتي فشار له لارې په داسې ډول اواره کړه، چې دواړه لورې پرې خوشاله شول. د سیمې خلکو د حکومت ترڅنګ له رسنیو (لمر) ټلویزیون څخه هم مننه وکړه، په واقعیت کې همدا رسنۍ ددې سبب شوې، چې دا ستونزه حل کړي. په دې ډول پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنیو د سیمو خلکو باور زیات شو. افغاني رسنیو د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې د خلکو د ژوندانه او ستونزو په باب په لکونو راپورونه خپاره کړي، خو بیا هم هغه ډول، چې رسنۍ نورو ټولنو کې د خلکو پر ذهن حکومت کوي، دلته لا هغې مرحلې ته نه دي رسېدلي. کېدی شي ددې علت له یوې خوا د ټولنې د اکثریت نالوستوب وي، خو له بلې خوا د رسنیو نوی پیل شوی ژوند دی، چې تر اوسه لا ډېره تجربه نه لري او ډېر عمر یې نه دی خوړلای. ددې ترڅنګ د پخوانیو دولتي رسنیو تاثیرات هم رول لري، چې یو اړخیز نشرات یې کول او خلکو پرې باور نه کاوه، اوس شاید ځینې خلک فکر وکړي، چې ازادې رسنۍ هم همغه ډول رسنۍ دي. ددې ترڅنګ د ځینو رسنیو منفي لیدلوری او ګډلوری، تنظیمي او قومي ممیزات هم کولای شي پر رسنیو د خلکو باور کمزوری کړي، خو په هر ډول اوس زموږ په ټولنه کې د رسنیو اغېز ورځ پر ورځ زیاتېږي، دا تاثیرات د ولس ذهن ته ور رسېدلي او لا ور رسېږي، خو لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه د ټول ولس پر ذهن دا تاثیرات یو شان نه دي. له رسنیو څخه د روښنفکره قشر او سیاسي پاړکي تعبیر، تفسیر او ګټه اخیستنه بیا بل ډول ده، چې دلته به ورته په لنډیز سره اشاره وکړو.

ب- د روښنفکر قشر: رسنیو نه یوازې زموږ د عوامو پر ذهن تاثیر کړی، بلکې تر هغو زیات یې د روښنفکرانو ذهنونو ته هم لاره کړې، اصلاً خو د رسنیو تاثیرات زیاتره پر همدې روښنفکره قشر دي؛ رسنۍ په واقعیت کې د همدوی په زور

(c) ketabton.com: The Digital Library

چلېږي، د همدوی افکار تمثیلوي او پر همدوی باندې تر هر چا زیات اغېز ښندي.

د افغانستان په اوسنیو ازادو رسنیو کې په زرګونو لیکوال، ژورنالیستان، تخنیکي کارکوونکي او د نورو برخو چلوونکي پر کار بوخت دي، څوک چې بحثونو ته راغوښتل کېږي او یا پرې بحثونه کېږي، هغوی اکثره له لوستي او روښنفکره قشر څخه دي، لنډه دا چې د یوې خپرونې یا رسنۍ چلوونکي، چې خپله روښنفکران وي، نو مخاطبین به یې هم طبعاً اکثره د همدې قشر اړوند خلک وي، خو د هېواد پر روښنفکره قشر د رسنیو تاثیر بیا هغه شان نه دی، لکه پر عوامو چې دی؛ رسنۍ د عوامو پر ذهنیت ورو ورو تاثیر کوي او که چېرې رسنۍ مثبت او یا هم منفي لیدلوري ولري، نو دا تاثیرات هم پر هغوی، ورو ورو اغېز کوي او یو اوږد زماني واټن غواړي، ددې علت دادی، چې زموږ د رسنیو ژبه د عوامو له هغې څخه تر یوځایه توپیر لري، خو دا تاثیرات بیا پر روښنفکره قشر آني دي. اوس زموږ ازادې رسنۍ د روښنفکره قشر په هغو بېلابېلو ډلو پورې تړلې، چې خپل خپل ذهني تمایلات لري، په ځینو برخو کې کېدی شي دا ذهني تمایلات خپلواکې سرچینې ولري، خو تر ډېره دا فکرونه له بهرنیو سرچینو څخه الهام اخلي، طبیعي خبره ده، چې د دوی له خوا سمبالېدونکې رسنۍ هم ددې ډول افکارو خپرندویې دي، دا هغه جریان دی، چې یو شمېر تحصیل کړي اشخاص یې پر خپرولو مصروف دي او یو شمېر نور بیا د دې جریان پر ضد خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه کوي، په دې ډول د هېواد د روښنفکره قشر یوه خورا زیاته برخه له رسنیو څخه د خپرېدونکو متضادو فکري جریانونو پر خپراوي، رفعې او دفعې مصروف دي. په دې منځ کې هغه ازادې رسنۍ، چې د خپلواکو شخصیتونو له خوا خپرېږي، جانبي عوارض یې کم دي، خو ګټه یې زیاته ده، دا ډول خپرونې یا رسنۍ د هېواد د ټولو قشرونو په ذهني عمار کې کارنده ونډه اخلي او د ملت د ویښتابه سبب ګرځي. دې ډول رسنیو د هېواد د یو زیات شمېر روښنفکرانو د ذهني سطحې په ښېرازۍ کې هم ښه رول ادا کړی او ادا کوي یې. که دا رسنۍ نه وای، ډېره سخته به وای، د هغو رسنیو مخه نیول شوې وای، چې د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو په واقعیت او حقیقت کې ازادې نه دي. په مجموعي ډول زموږ له رسنیو څخه، د هېواد روښنفکره قشر زیات اغېزمن شوی او اغېزمنېږي، دا اغېزمني، په مثبتې او منفي دواړو خواوو کې محسوسه ده.

۲- پر دولتي چارواکو یې اغېز:

د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې رسنیو، لکه څنګه چې د عام ولس او روښنفکره قشر پر ذهن خپل اغېز شیندلی، دغسې یې پر دولتي چارواکو هم تر بل هر څیز زیات اغېز کړی دی. په تېر اوه کلن بهیر کې د دولت ټول درېواړه ارګانونه د رسنیو تر سخت فشار لاندې وو او ملي شورا یا پارلمان خو رسنۍ بېخي خپل رقیب او سیال ګڼلې. که څه هم د ملي شورا یو شمېر زورواکو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناقانونه پانګوالو وکیلانو له ځینو رسنیو سره لاره ونیوله؛ د حق السکوت او تفاهم له لارې یې هغوی ته هم څه خواږه ورکړل. له قومي نسبت څخه یې هم ناوړه ګټه پورته کړه او یو شمېر رسنۍ یې د ځان ترڅنګ کړې، خو په عام ډول همدا رسنۍ وې، چې ددې نامتجانس پارلمان ناممکن هوسونه یې مهار کړل او پر انتقاد کوونکو یې هم په ولس کې د انتقاد روحیه پیاوړې کړه، ددې ترڅنګ یې اجرائیه قوه هم تر سخت فشار لاندې راوسته، د اکثرو سیمه ییزو او نورو سراسري زورواکو له ظلم و زوره یې پرده پورته کړه، دولت او د هغه د مخالفو ډلو استازو ته یې په ګردیو مېزونو کې د مخامخ خبرو اترو زمینه برابره کړه، ولس هم مخامخ د همدې رسنیو له لارې له چارواکو سره مخامخ شو. د دولت په داخل کې یې د مامورینو اداري فساد ډاګیز کړ، سره له دې چې اوس هم فساد ترکچې زیات دی، خو که چېرې د رسنیو دا وېره او کنټرول نه وای، نو د قدرت بله سرچینه خو نه شته؛ د قانون د تطبیق اصلي سرچینه خو خپله دولت دی، خو کله چې دولت د فساد پر ناروغۍ اخته وي، نو له رسنیو پرته د هیلې بله لار نه پیدا کېږي. د افغانستان په قضایي سیستم کې د رشوت او فساد له شتوالي څخه هم همدې رسنیو پرده پورته کړې او یو زیات شمېر قاضیان د همدې رسنیو له وېرې رشوت ته ډېر زیات زړه نه ښه کوي، نو چې د رسنیو دا وهم نه وي، نو یو قاضي، چې په حکومت کې د رشوت عام کلتور ویني، څه فکر کېږي، چې دی به په اسانۍ د رشوت له دې خوړلنیو څخه ځان وباسي؟.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ترڅنګ رسنۍ، د دولتي چارواکو د ځينو نامشروعو هيلو په کنټرول او مهارولو کې هم لوی لاس لري، دګڼ شمېر مثبتو دولتي پرمختياوو په انعکاس کې يې هم فعاله ونډه اخيستې، په تېر ځو کلن واټن کې يې ان تر دولتي خپرونو هم موثريت او کميت زيات و. په مجموعي ډول رسنيو هم پر دولت او هم پر ملت خپل ذهني تاثيرات پرې ايښي دي؛ رسنيو هغه بېلابېلو مسايل خپاره کړي، چې د دولت او ملت په ورځني ژوندانه پورې يې اړه لرله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

په عام ډول ژورنالیزم او ادبیات سره ډېر نږدې اړیکې لري او ان سره تړلي دي. د ادبیاتو یو تعریف دا هم دی، چې «ادبیات یو ژبنی هنر دی». ژورنالیزم هم یو ژبنی مسلک دی. ژورنالیزم او ادبیات رښتیا هم دومره سره نږدې دي، چې کله کله یې په ځینو برخو کې بریدونه هم سره ګډ شي، سړی ژر حکم نه شي کولای، چې وو ایي دا یو ژورنالیستیک اثر دی که ادبي؟ دا نږدېوالی نه یوازې زموږ په ټولنه کې محسوس دی، بلکې ټولې نړۍ کې دا نږدېوالی څرګند دی، البته پرمختللو هېوادونو اوس د مسلکي معیارونو له مخې هر څه سره بېل کړي دي. نه یوازې د ژورنالیزم او ادبیاتو بریدونه یې مشخص کړي، بلکې خپله په ادبیاتو او ژورنالیزم دواړو کې یې د بېلابېلو څانګو یا برخو بریدونه هم څرګند کړي، خو دا څرګندتیا په دې مانا نه ده، چې دوی دواړه یو بل سره اړیکې او پیوند نه لري. د ژورنالیزم او ادبیاتو ترمنځ اړیکې دومره زیات وو، چې زموږ په خپله ټولنه کې هم ډېر زیات وخت د ژورنالیزم پوهنځی، د بشري علومو او د ادبیاتو پوهنځی یو ډیپارټمنټ و او وروسته یې بیا د جلا پوهنځي بڼه غوره کړه. رسنیزې وسیلې بیا هغه خبرتیایي او خپرنیزې وسیلې دي، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو ټولو ډګرونو په انډول ژورنالیزم سره ډېر پیوند لري. په همدې خاطر رسنیو ته ژرونالستیکي وسیلې وایي. که دا خبره یوه فرضیه وګڼو، نو بیا خو ویلای شو، چې ژورنالیزم د ژوند د نورو خواوو ترڅنګ ډېر زیات د ادبیاتو په خدمت کې دی. همدا ژورنالستیکي وسیلې یا رسنۍ دي، چې د ادیب، ادبپوه او عالم پیغامونه ولس ته رسوي او عامه ذهنیت پرې روښانوي. رسنۍ ان دومره موثرې دي، چې د یوه ولس د ادبیاتو په وده کې ټاکونکی رول لري؛ رسنۍ ددې سبب ګرځي چې د یوې ژبې یوه ادبي دوره له بلې بېله کړي. موږ په خپله ټولنه کې د رسنیو دا جوت تاثیر ګورو، د پښتو ادبیاتو د دورو د وېش په باب له ځینو ادبپوهانو سره دا نظر دی، چې د پښتو ادبیاتو معاصره دوره د شلمې پېړۍ له دویمې لسیزې پیلېږي. په دې برخه کې د ځینو نظر دادی، چې دا مهال (سراج الاخبار) چاپي رسنۍ رامنځته شوه او دې کار د پښتو ادبیاتو په فکري تحول کې خپل اغېز درلود.

«د سراج الاخبار افغانستان لومړۍ ګڼه د مولوي عبدالروف په مدیریت د جنورۍ په (۱۱) نېټه، په (۱۹۰۲) م کال کې نشر شوه او بیا دغه جریده د انګرېزانو په لمسون د یو څه وخت لپاره مصادره شوه. مګر څو کاله وروسته یې د مشروطه خواهانو له خوا بیا په (۱۹۱۱) کال کې د سراج الاخبار افغاني تر نامه لاندې د محمود طرزي په مدیریت په خپرونو پیل وکړ».[1]

[1] پوهاند ډاکتر زېورالدین زېور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد محمد صدیق روهي وايي:

[((په افغانستان کې د سراج الاخبار دوهم ځل (۱۹۱۱ ع کال) په خپرېدو سره د پښتو معاصر ادب بنسټ کېښودل شو)).

((محمود طرزي او عبدالرحمن لودین په (سراج الاخبار افغانیه) کې د پښتو نظمونو او مقالو خپرولو ته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه. د پښتو لومړی شعر چې په نوموړې جریده کې خپور شو د مولوي صالح محمد کندهاري شعر دی.

دا څه عجب دوران دی — چې راغلی پر افغان دی
رنګارنګه ترقي ده — څه عجب محبوب عنوان دی
دا له کومه سو په موږ کې — چې ظاهر او نمایان دی
دا خو عصر د سراج دی — چې افغان ټول پرې روښان دی
ته سراج الاخبار ته ګوره — چې د ملک په تن کې ځان دی
اوس بیا نوراعلی نور سو — په پښتو چې دی ګویان دی.))[۱]

که څه هم د یوې ژبې د ادبي دورې ټاکل په یوې رسنۍ او یا څو رسنیو پورې نه محدودېږي، خو کوم وخت چې سراج الاخبار، اخبار خپرېده، د هغه وخت د شرایطو او امکاناتو په پام کې نیولو سره یې پر پښتو او دري ادبیاتو څرګند تاثیر درلود. نو ځکه کله چې د پښتو معاصرو ادبیاتو د پیل خبرې کېږي، د سراج الاخبار تاثیراتو ته هم په کې نغوته کېږي.

---

[۱] کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، د محمدصدیق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، ۵۳ او ۵۵ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تولیز ډول ادبیات که له یوې خوا له موسیقۍ سره نږدې اړیکي لري، موسیقۍ پر نظم او شعر ډېره لګوي او بیا په خپله د شعر او یا نظم د تبلیغ وسیله هم ګرځي.

دغسې رسنۍ یا ژورنالستیکي وسیلې هم د ادبیاتو د تبلیغ، ترویج او خپرېدو وسیلې دي. په ژورنالیزم کې هم له ادبیاتو یا ادبي ژبې څخه کار اخیستل کېږي. ځینې ژورنالیستیک فورمونه لکه (اوچرک)، (ادبي راپور تاژ) او نور له ادبي ژانرونو سره نږدې پیوند لري. لنډه دا چې ژورنالیزم او ادبیات یا رسنۍ او ادبیات یو له بل سره اوږه پر اوږه روان دي او یو د بل د پرمختګ سبب کېږي. دلته به په لنډیز سره د رسنیو بېلابېلو ډولونو ته نغوته وکړو، چې د ادبیاتو د ودې لپاره څومره موثر نقش لوبوي:

چاپي رسنۍ او ادبیات: په افغانستان کې له لومړیو چاپي خپرونو؛ شمس النهار، ارشاد النسوان او سراج الاخباره رانیولې بیا تر دې دمه هېڅ داسې چاپي رسنۍ نه شي په ګوته کولای، چې په هغو کې دې د ادبیاتو یوه برخه نه وي ځلېدلې. ادبیات او د هغو بېلابېل ډولونه په واقعیت کې د چاپي رسنیو د خپرنیزو موادو یوه غوښنه برخه جوړوي او داسې یوه برخه ده، چې خلک ترې د خپل ذوق مطابق خوند او ګټه اخیستلای شي. سره له دې چې زموږ چاپي رسنیو د سیاسي تحولاتو او نورو رسنیو له امله وخت پر وخت خپل رنګ او خپله بڼه بدل کړي، خو په افغانستان کې چې هر مثبت او منفي بدلون راغلی، چاپي رسنیو له ادبیاتو سره خپله رابطه نه ده شلولې. ددې یو علت دادی، چې ادبیات هنر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی او هنر ته په هر وخت د هر چا اړتیا وي. د زماني په بهیر کې چاپي رسنیو ځکه د ادبیاتو زیات خپراوي ته زړه ښه کاوه، چې ادبي لیکنې بې خطره او بې ضرره دي، نورې لیکنې په تېره بیا سیاسي لیکنې کېدی شي جانبي عوارض ولري؛ د رسنیو مسوولینو ته له هغو څخه د بېلابېلو تعبیرونو له امله ستونزې راولاړې شي، خو د ادبیاتو په خپراوي کې د دې ډول ستونزو د پېښېدو احتمال کم دی، البته ځیني سیاسي شعرونه او نظمونه هم دا ډول ستونزې راولاړولای شي، خو په مجموعي ډول چاپي رسنۍ د ادبیاتو د ودې او پالنې لپاره ښه خپرنیز وسایل دي، بالمقابل ادبیات هم د رسنیو د خپرونو لپاره ښه مواد دي.

د ګڼو وجوهاتو له امله د رسنیو او ادبیاتو دا پیوستون تر اوسنیو چاپي رسنیو راروان دی. زموږ اوسنۍ چاپي رسنۍ، چې شمېر یې سوونو عنوانو ته رسېږي، له ځینو استثناتو پرته به هېڅ داسې خپرونه پیدا نه کړې، چې هغه دې ادبي برخه ونه لري؛ ضرور یې د خپلو مخونو یوه برخه ادبیاتو ته ځانګړې کړې ده، ځیني رسنۍ په منظم ډول د ادبیاتو لپاره خپلې کلیشې لري او ځیني هم له کوم ځانګړي عنوان پرته د ادبیاتو د بېلابېلو فورمونو یا صنفونو بېلګې خپروي. د ساري په توګه (الاسلام) اوونیزه د ادب کلکځونه لري، (ازادی) اوونیزه خپله ځانګړې ادبي پاڼه، (ارمان صلح) اوونیزه په اوونۍ کې یو ځل د ((شگوفه های نورسته په نوم ادبي پاڼه لري. (هبواد) ورځپاڼه د ((نکریزو پاڼه)) خپروي، (ملي ارمان) د ((فرهنگ کده)) په نوم پاڼه لري، (اصلاح) ورځپاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

«در گسترد فرهنگ»، «چراغ» ورځپاڼه د «درقلمرو بیکرانه شعر و ادب» د «ابادی» اوونیزه «دل نوشته ها» په نوم بېلابېلې کلیشې لري او تر دې عنوانو لاندې ادبي مطالب خپروي، «پکتیا غږ» او «شایق» جریدې، «ننګرهار» ورځپاڼه، «نړۍ» مجله او په سلګونو نورې چاپي رسنۍ خپلې ادبي برخې لري.

سربېره پر دې چې یو زیات شمېر چاپي رسنیو په خپلو پاڼو کې ادبي لیکنو ته ځای ورکړی دی. ډېرې نورې داسې چاپي خپرونې هم شته، چې یا ټولې یا اکثره برخې یې ادبي لیکنې خپروي، د ساري په توګه، داستانونه مجله، الفت او روهي مجله، ښکلا مجله، هوسۍ او ګوربت مجله او ځینې نورې.

که په مجموعي ډول د افغانستان ټولې چاپي رسنۍ له نظره تېرې کړو، نو د ژوند هېڅ ډګر او د هغه په باب هېڅ لیکنې به په کې دومره ځای او ځلا ونه لري، لکه ادبي برخه یا ادبیات یې چې لري.

اورېدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي رسنیو ترڅنګ راډیویي رسنیو هم د ادبیاتو په خپراوي کې ډېره زیاته ونډه اخیستې ده، ان تر چاپي رسنیو هم یې ونډه زیاته ده، راډیویي خپرونې تر چاپي هغو زیات مطالب ځایولای او خپرولای شي، راډیوګانې په واقعیت کې د ژرندو مثال لري، چې همېش باید پرې د لیکنو دانه سوره وي او که نه خو پر ټپه ودرېږي، په افغانستان کې د ډاکتر نجیب الله د حکومت تر رنګېدو دمخه د ټولو راډیویي خپرونو په سلو کې (۷۰) برخې نشرات موسیقي وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او پاتي په سلو کې د پرش برخې نورو، ټولنيزو، سياسي، ديني، علمي او نورو مسايلو ته ځانګړې شوې وې. ددې کار يو علت دا و، چې نورو ليکنو او پروګرامونو زيات وخت او لګښت ته اړتيا لرله او تر ډېره حده يې تکرار هم نه شو زغملای، ځکه د خپرونو تکرار خپرېدل د اورېدونکو پر ذوق منفي اغېز کاوه، نو يوازېنی او کم لګښته لاره همدا وه، چې دوی بايد نوې او پخوانۍ موسيقي خپره کړي. د موسيقۍ تکرار خپرېدل نه يوازې اورېدونکي نه ستړي کول، بلکې په خپله د اورېدونکو غوښتنه هم وه، نو په دې خاطر به راډيويي خپرونې تر ډېره حده په موسيقۍ پوره کېدلې.

موسيقي که څه له ادبياتو سره ډېر نږدې پيوستون لري، خو خپله ادبي خپرونې هم ډېرې زياتې وې. د ډاکټر نجيب الله نظام تر رنګېدو وروسته، په تنظيمواکۍ کې راډيويي خپرونې، لکه د ژوند د نورو برخو په څېر له ستونزو سره مخامخ شوې، په ځومره والي او څرنګوالي کې يې ډېر تنزيل راغی، خو بيا هم کوم نشرات چې کېدل په هغو کې ادبي برخه شامله وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو غير له هغې هم پر اکثرو تفريحي او موسقيزو پروګرامونو بنديز ولګېد، دا مهال ادبياتو او شاعرۍ په تېره بيا ترنمي شاعرۍ د موسيقۍ ځای ونيو او پر هغه وخت به د فعالو راډيو ګانو له څپو څخه همدا مترنمه شاعري خپرېدله، مانا دا چې د ژوند د نورو برخو په اند ول د ادبياتو برخه کمه متضرر شوه. د طالبانو په واکمنۍ کې د نيمژواندو رسنيو، په تېره بيا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

راډیویي رسنیو له لارې د ادبیاتو خپراوي ته لاره خلاصه وه. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې یو دم دومره راډیوګانې راوټوکېدې، چې لکه د راډیوګانو بزغلې چې وشیندې، چا خیال هم نه کاوه، چې پر دومره کم وخت دې دومره زیات راډیویي ستېشنونه فعال شي. پر موسیقۍ لګېدلې بندیز هم اوتومات پورته شو او ګڼو راډیوګانو په متواتر ډول د موسیقۍ پر خپرولو پیل وکړ. د FM دومره راډیو ستېشنونه جوړ شول، چې د هېواد هر ګوټ یې تر پوښښ لاندې راوست، هر چېرته چې راډیو فریکونسي بدلوې، نو د موسیقۍ غږ دې تر غوږو کېږي. د موسیقۍ ترڅنګ ادبي خپرونې هم له شمېره ووتې، د راډیو کمیت دومره زیات شو، چې دوی مجبور شول د خپلو پروګرامونو د موادو پوره کولو لپاره پر موسیقۍ او ادبي خپرونو ډېره ولګوي، نو تقریباً هرې راډیو په خپلو څپو کې ادبي پروګرامونو ته ځای ورکړ، دې کار نه یوازې تېرو ادبي لیکنو ته د خپراوي زمینه برابره کړه، بلکې نور ګڼ شمېر ځوان لیکوال او شاعران یې هم وروزل، اکثرو راډیوګانو د پنځه لس دقیقه یې، نیم ساعته، یو ساعته او ان څو ساعته ادبي خپرونو پروګرامونه جوړ کړل، تر مشخصو او ښکلو کلیشو لاندې یې دا پروګرامونه سره منظم کړل. د بېلګې په توګه کلید راډیو په مرکز او ولایتونو کې د «لونګو درېڅې»، «ربه چینه»، شرق راډیو «د غزل په زمزو کې»، ننګرهار راډیو «د ستورو کاروان»، مرام راډیو، «مرام په زمزمو کې» ادبي خپرونې لري. بي بي سي راډیو د «مرغلرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امېل))، پېلوځی، اومه ستوډيو)) ادبي او هنري خپرونې لري، د امريکا غږ راډيو هم د شعر او موسيقۍ پروګرامونه او ادبي بنډارونه لري، ازادۍ راډيو، د ((شګو چينه)) ((د ګوړې اچار))، ((مربا مرچ)) ادبي او طنزي خپرونې لري او همدا ډول هره کورنۍ راډيو چې اورې ضرور په کې ادبي خپرونه وي او يا هم د افغانستان لپاره بهرنۍ راډيوګانې چې اورئ، له ادبي خپرونو بې برخې نه دي. که په مجموعي ډول مونږ د وروستيو څو تېرو کلونو په بهير کې د ټولو راډيو ګانو يوازې ادبي خپرونې محاسبه کړو، نو پر شپه او ورځ تر (۲۴) ساعتونو هم اوړي او دا هغه حالت او واقعيت دی، چې په اوسنيو راډيويي رسنيو کې ليدل کېږي، دا حالت د چا په خوب او خيال کې هم نه ګرځېده. طبيعي خبره ده، چې دا بهير زمونږ د ادبياتو له غوړېدو او پرمختګ سره مرسته کوي.

ليدنۍ رسنۍ او ادبيات: د چاپي او اورېدنيو رسنيو ترڅنګ ليدنۍ رسنۍ، لکه څنګه چې د تاثير يا اغېز له مخې په قوي دريځ کې دي، دغسې يې د ادبياتو خپراوي کې هم کارنده ونډه اخيستې ده. پخوا چې افغانستان کې يوازې يو سراسري دولتي او نور څو ولايتي دولتي ټلويزيونونه فعال وو، نو دې ټلويزيونونو د اورېدونکو او ليدونکو ادبي ذوق تر يوه حده خړوباوه؛ د ((هفت شعر هنر))، (ټلويزيوني مجله) او نورو منظمو ادبي او هنري خپرونو د خپراوي ترڅنګ يې د ګڼو ادبي غونډو، مشاعرو او سيمينارونو رپوټونه هم خپرول، سربېره پر دې يې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالو او شاعرانو سره مرکې هم کولې، د هغوی نوي چاپ شوي کتابونه یې معرفي کول. د طالبانو نظام تر ړنګولو وروسته چې په افغانستان کې د ازادو رسنیو څپه خپره شوه، نو دې سره ګڼ شمېر ټلویزیوني چینلونه فعال شول، هر ټلویزیون د خپلو نورو خپرونو ترڅنګ هنري او ادبي خپرونو ته پوره ځای ورکړی دی. ان نورې خپرونې یې لا د مهال له مخې دې کچې ته نه رسېږي. د ټلویزیوني خپرونو تاثیرات تر تېرو دوو رسنیو ځکه زیات دي، چې دلته مطالب او مسایل هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي، اکثره خلک ترې ګټه پورته کولای شي؛ هم یې خواص، هم لوستی قشر یې ګوري او هم نالوستی قشر د خپلې ذهني کچې مطابق ترې ګټه پورته کولای شي. تراوسه د ټلویزیوني خپرونو د پو ښښ ساحه یوازې پر هغه چاپېریال راڅرخي، چې برېښنا په کې غځېدلې ده او له نورې ډول برېښنا ګټه پورته کوي. افغانستان کې د برېښنایي شبکې د پراختیا په حالت کې ټلویزیوني شبکې نورې هم غځېدی شي. ددې لیدنیو رسنیو بله ښېګڼه داده، چې په ځینو خپرونو کې یې ادبیات یا ادبي لیکنې، له لیکني او ګړني حالت څخه راکښلي او تصویري کړي دي. یانې د ادبي کلام د اورېدو ترڅنګ لیدونکی د پردې پرمخ د هغې تصویر هم ګوري، دا کار د ادبي کلام هغه روح او مانا راژوندي کوي، چې د دې کلام په متن کې پرته ده. لیدونکي په دې حالت کې نه یوازې د ادبي وینا له اورېدلو اغېزمن کېږي، بلکې د تصویر په قوت دی لا د هغې ادبي وینا د مانا تل ته ورننوزي. په ادبیاتو؛ شعر یا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبني هنري اثر کې معمولاً دوه ډوله تصويرونه زيات ياد يږي: يو ته يې عيني تصويرونه وايي او بل ته يې ذهني، البته د دې دوو ترکيب هم شته، عيني تصوير همغه ته ويل کېږي، چې انځورګر يا عکاس د هغه فزيکي تصوير د کاغذ او يا هم د سکرين پر مخ ترسيم کړای شي او هغه مانا چې په خبرو يا ادبي اثر کې دننه خوندي ده، هغه د تصوير په قوت د کاغذ ياپردې پرمخ ترسيم کړي. ليدنيو رسنيو بل کمال دا کړی، چې د ادبياتو د بېلابېلو فورمونو لکه، لنډه کيسه، منځنۍ کيسه، اوږده کيسه، ډرامه او د ادب نور بېلابېل ډولونه يې مصور کړي او د ټلويزيون د پردې پر مخ يې خلکو ته څرګند کړي دي. اوس زموږ په ټولنه کې هېڅ بل شي د خلکو ذهنيت دومره نه دی تسخير کړی، لکه هندي ډرامو، چې پرې خپل تاثير غورځولای دی. ډرامه البته هندي ډرامې زموږ د ادبياتو برخه نه ده، خو په مجموعي توګه د ادبياتو يو ژانر دی. زموږ يو شمېر ټلويزيوني چينلونه پر دې بريالي شوي، چې خپل کورني توليدات ولري، د افغاني ادبياتو په بېلابېلو فورمونو کې د رامنځته شويو ليکنو پر بنسټ جوړ شوي هنري فلمونه، ډرامې او لنډې تمثيلي ټوټې خپرې کړي. البته لا اوس هم زموږ سينمايي هنر، توليدات او امکانات تر دې کچې نه دي، چې هندي او غربي فلمونو سره سيالي وکړي، نو په همدې خاطر يو زيات شمېر رسنۍ، په لويديځ، هندوستان، ايران او نور هېوادونو کې تيار جوړ شوي فلمونه د يوې تيارې مړۍ په څېر ليدونکو ته وړاندې کوي، خو دې سره سره په هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتـي او ازادو ټلويزيونونـو کـورني توليـدات هـم ورځ پـر ورځ زياتېږي او زموږ يو زيات شمېر ټلويزيونـو د خپلو ادبي خپرونو کميت او کيفيت ته پاملرنه کړې او دې لړۍ تـه دوام ورکـوي. ملي ټلويزيـون تـر څو بېلابېلـو عنوانونـو لانـدې ادبـي خپرونـې لـري، ننګرهار ټلويزيون (د وږمو بهير)، د اريانا ټلويزيون د (بلې ډيوې) او نـورو کليشـو لانـدې ادبي پروګرامونـه لـري، لمر ټلويزيـون څو بېلابېـل ادبـي پروګرامونـه وړانـدې کـوي، شمشـاد ټلويزيـون (د وږمـو بهيـر) او نـورې ادبي خپرونې لـري، طلوع ټلويزيون، نـور، نورين، تمدن او ټول ټلويزيونونه هر يو خپلې خپلې ادبي خپرونې لري، چې دا ټول په ټوليز ډول د ادبياتو له ودې سره مرسته کوي.

کـه پـه مجمـوعي ډول د ټولـو ټلويزيونونـو ادبـي خپرونـې سـره راټـولې کـړو، نـو پـر يـوه شـپه او ورځ يـې مجمـوعي نشـرات تـر څلېريشت ساعتونو رسېږي. کـه د ټول هېواد پـه کچه پـر شـپه او ورځ يوازې د ادبياتو پـه برخه کې تر (۲۴) ساعتونو زيـاتې ليدنـۍ ادبي خپرونې کېږي، نو پـه زغرده ويلای شو، چې دا زمـوږ د ادبـي بهير پـه پرمختګ او د ځوانو ليکوالـو د استعدادونو پـه غـوړونـه کې ډېره زياته او مثمره مرسته کولای شي.

کتنـۍ رسـنۍ او ادبيـات: هـر څـومره چـې نـړۍ او علـم پرمختـګ کـوي، پـه همغـه کچـه رسـنۍ هـم ورسـره وده کـوي. تـر چاپي، اورېدنيو او ليدنيو رسنيو وروسـته، کتنـۍ؛ برېښـنـاييزې او يـا انټرنيټـي رسـنۍ هغـه مـوثرې رسـنۍ دي، چـې تـر پـورتنيـو درېـواړو يـې اغېـز زيـات دی. تـاثير يـې پـه دې زيـات دی، چـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنۍ درېواړه رسنۍ يې په سينه کې پرتې دي. يانې دا چې انټرنيټي رسنۍ هم چاپي برخه لري، هم اورېدنۍ او هم ليدنۍ، خو له چاپي رسنيو څخه د اورېدنيو او ليدنيو رسنيو کار نه شي اخيستل کېدی، دغه راز له اورېدنيو څخه د چاپي رسنيو. همدا راز اورېدنۍ رسنۍ د ليدنيو کار نه ورکوي، خو ليدنۍ بيا د اورېدنيو کار هم ورکوي، خو په کتنيو رسنيو کې يو څوک کولای شي هم ننني موضوعات تعقيب کړي، هم د تېرو او اوسنيو، مياشتو او کلونو، په دې ډول که چېرې د يوې موضوع تاريخي شاليد ته اړتيا وي، نو کتونکي کولای شي، هغو ته مراجعه وکړي، خو د نورو رسنيو لوستونکي، اورېدونکي او کتونکي ددې امکان نه پيدا کوي، چې دومره اسانتياوې ورته برابرې شي. په دې حساب کتنۍ رسنۍ تر ټولو رسنيو غښتلې او موثرې دي. البته ددې موثريت کچه په بېلابېلو هېوادونو کې توپير کوي. زموږ په ټولنه کې تراوسه پورې په سلو کې يوه سلنه خلک انټرنيټي اسانتياوې لري او له هغو څخه ګټه اخلي، سره له دې چې له اورېدنيو رسنيو څخه ګټه اخيستنه په افغانستان کې عامه ده او ددې رسنيو د پوښښ ساحه تر ټولو رسنيو زياته ده. د پوښښ د ساحې له مخې په دويمه کته ګورۍ کې ليدنۍ رسنۍ راځي او په درېيمه درجه کې چاپي رسنۍ، خو انټرنيټي رسنۍ په ډېر سرعت سره پرمخ روانې دي؛ اوس د چاپي رسنيو په انډول انټرنيټي رسنۍ ډېرې زياتې کارول کېږي. د ساري په توګه که په افغانستان کې اوسمهال يوه ښه چاپي رسنۍ (ورځپاڼه) په پام کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونیسو، نو په منځني ډول پنځه زره ګڼې چاپېږي. ددې مانا داده چې زموږ په ټولنه کې د چاپي رسنیو لوستونکي (که د هر عنوان یوې ګڼې ته یې یو تن محاسبه کړو) په همدې شمېر دي، خو په انټرنیټي رسنیو کې داسې وېبپاڼې شته، چې ورځني کاروونکي یا لوستونکي یې هره ورځ تر یو لک کسانو هم اوړي، دا ددې مانا ورکوي، چې ددې رسنیو اغېز څو څو ځله تر چاپي هغو زیات دی او همدارنګه تر اورېدنیو او لیدنیو، اوس چې موږ افغانۍ کتنۍ رسنۍ ګورو، نو یو زیات شمېر وېبپاڼې یې ادبي برخه لري، نه یوازې ادبي برخه لري، بلکې داسې وېبپاڼې هم شته، چې ټولې له یوې مخې ادبي او کلتوري مطالب خپروي. په ځینو نورو کې بیا یوه درنه یاد وړ برخه ادبي ده او په ځینو کې بیا یوه برخه ادبي ده، داسې وېبپاڼې هم شته، چې پر خپلو ادبي خپرونو سربېره له هغو ځانګړو شخصي وېبلاګونو څخه هم مطالب را اخلي او خپروي یې، چې هغه اکثرو ادبي مسایلو ته وقف شوي وي.

لومړۍ هغه وېبپاڼې، چې یا یې ټولې لیکنې ادبي دي او یا یې ادبي لیکنې اکثره برخه جوړوي، په دې کې دغه وېبپاڼې شاملې دي:

طنزونه، افغانستان، زیار ټکی نېټ، ستوری، پسرلی، لیکوال، افغان ادبي بهیر، داستانونه، افغان کلتور، استاد ګل پاچا الفت او نورې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم هغه وېبپاڼې دي، چې د ټولنیزو، سیاسي، علمي او نورو لیکنو ترڅنګ ادبي مطالب هم خپروي، لکه تاند، لروبر، ټول افغان، بېنوا، دعوت، روهي، سیمه ییز مطالعات، رښتیني افغانان، افغان ملت، سمسور، سورغر اوونیزه، هېواد افغانستان، تل افغان، لوی افغانستان او ګڼ شمېر نورې. سربېره پر دې په ځینو وېبپاڼو کې د بشپړو ادبي کتابونو لپاره هم کړکۍ پرانیستل شوي دي او ګڼ شمېر ادبي کتابونه اوس مهال په همدې وېبپاڼو کې لوستلای شو او هم یې چاپي بڼه له کمپیوټر څخه ترلاسه کولای شو. په دې وېبپاڼو کې له شعر څخه نیولې بیا د ادبیاتو تر یوه لوی فورم پورې دا د ادبیاتو ټول پنځول شوي ډولونه کتلای او لوستلای شئ. نه یوازې ددې وېبپاڼو پرمخ ورځني او نوي ادبي مسایل لوستلای شو، بلکې له دې لارې پخواني خپاره شوي ادبي مسایل هم په اسانۍ سره ترلاسه کولای شو. د کتنیو رسنیو دغو اسانتیاوو ته په پام سره ویلای شو، چې دا رسنۍ د ادبیاتو په وده او پراختیا کې اغېزمن رول لوبوي او ددې رسنیو په پراختیا سره دا اغېز نور هم زیاتېږي او پراخېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د افغاني رسنيو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړانديزيونه

هره پديده، چې په يوه ټولنه کې رامنځته کېږي، پرمختګ کوي او شاتګ، دا خپل بېلابېل عوامل لري. کله کله يوه پديده د بلې د پرمختګ سبب ګرځي او کله کله بيا يوه د بلې پر وړاندې ودرېږي، نه يوازې د پرمختګ مخه يې نيسي، بلکې د نزول سبب يې هم ګرځي. افغاني رسنۍ که څه هم زموږ په ټولنه کې يوه ډېره نوې پديده نه ده، خو د تېرو اوو اتو کلونو په بهير کې يې، چې کومه وده کړې او څومره زياتې شوي، دا د هېواد په تېر تاريخ کې بې ساري دي. که د رسنيو د ودې دا چټک بهير په دقت سره ډلبندي نه شي، تصنعي او طبيعي رسنۍ سره جلا نه شي، رسنۍ پر خپلو اصلي او طبيعي سرچينو ډډه ونه لګوي او د قوانينو په رڼا کې حرکت ونه کړي، نو ددې خطر شته، چې د رسنيو دا اوسنی پيل شوی پرمختيايي بهير به له ځنډ او خنډ سره مخامخ شي او تر ټولو دمخه به ځينې مغرضې رسنۍ د ګټورو رسنيو ضد عوامل راوټوکوي. دلته به ځينو هغو عواملو ته نغوته وکړو، چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنیو د اوسني پیل شوي پرمختیایي بهیر له لا پرمختګ او اغېز سره مرسته کولای شي:

۱- د رسنیو قانون تطبیق: د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون د افغاني رسنیو د نورمال او طبیعي پرمختګ لپاره یو ښه تضمین دی، خو ددې تضمین مزې هغه وخت سستېږي، چې ځینې رسنۍ له دې قانون څخه ناوړه ګټه پورته کړي، ځینې له قانون څخه سرغړاوی وکړي او ځینې نورې د قانون پر ضد عمل وکړي. څرګنده خبره ده، چې پر اوسني وخت، نه یوازې رسنیز قانون، بلکې د افغانستان نورو اکثره قوانینو ته لا د تطبیق ټول شرایط نه دي برابر شوي، د قانون د بشپړ تطبیق د نشتوالي په حالت کې یو شمېر مغرضې او پردیپالې رسنۍ د ولسواکۍ او د بیان له ازادۍ نه ناوړه ګټه اخلي او د هېواد د ملي ارزښتونو پر ضد ځینې داسې خپرونې کوي، چې د ځواب نه ورکولو په حالت کې یو شمېر پردیپالې رسنۍ ددې وس پیدا کوي، چې د ازادو رسنیو رنګه هم بده کړي او د عام ولس په ذهن کې د ازادو او نا ازادو رسنیو د توپیر ستونزه رامنځته کړي. دا کار د ولس په ذهن کې د اکثرو رسنیو پر وړاندې کینه راپیدا کوي او د ټولو رسنیو رنګه ورسره بد بېږي، نو رښتینو افغاني رسنیو ته که غواړي خپل ژوند تضمین کړي، په کار ده، چې نه یوازې د رسنیز قانون تطبیق ته غاړه کېږدي، بلکې په خپله رسنۍ د قانون د تطبیق لپاره هلې ځلې وکړي. که چېرې ټولې رسنۍ پر خپل قانوني مسیر حرکت وکړي، نو پردیپالو رسنیو او یا په بله مانا هغو رسنیو ته چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهـره خړوبېـږي، ددې زمينـه نـه برابرېـږي، چـې د افغانسـتان د ارزښتونو د بربادۍ په بيه له نورو څخه مالي امکانات ترلاسه کړي او يا هم د رښتينو ازادو رسنيو په نامه فعاليت وکړي. دا کار به د رښتينو ازادو رسنيو او تړلو رسنيو ترمنځ بريد روښانه کړي او کله چې دا لړۍ څرګنده شوه، نو بيا تړلې رسنۍ ددې وس نه پيدا کوي، چې يا لـه چا څخه نامشروع مالي امکانات ترلاسه کړي، يا د ازادو رسنيو پـه نوم فعاليت وکړي او يا هم د بيان لـه ازادۍ څخه ناوړه ګټه پورته کړي. دا کار بيا په خپل وار سره ددې زمينه برابروي، چې پـه افغانسـتان کې رښـتيني ازادې رسنۍ د قانون په چوکاټ کې پـه نورمال او طبيعي ډول پرمختګ وکړي. طبيعـي پرمختـګ د رسـنيو د ژونـد لپـاره تـر ټولـو ښـه او مطمـين تضمين دی. دې کار سره رسنۍ کولای شي نه يوازې، خپل ملي، ټولنيز او انساني مسووليت ترسره کړي، بلکې خپل ژوند تـه هم پـه ډاډمن ډول دوام ورکړي او ګټندويې وسيلې هم شي.

۲- د رسـنيو د مـالي سـرچينو سـپيناوی: کلـه چـې د رسنيو قانون او د هېواد نور وضعه يي قوانين تطبيق شي، نو د رسـنيو مـالي سرچينې ورسـره اوتومـات سـپينېږي، کلـه چـې د رسنيو مالي سرچينې سپينې شي، دې سره جوخت د طبيعي او تصـنعي رسـنيو هويـت هـم څرګنـد ېږي. هـر کلـه چـې د نامشـروع سـرچينو د مخنيـوي امکانـات برابـر شـي، نـو هغـه رسـنۍ ورسـره ډېرې ژر له منځه ځي، چې لـه نورو ناقانونـه سرچينو څخـه پيسـې اخلي. کله چې دا ډول رسنۍ لـه منځه لاړې شي، نو پـه رښـتيا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتينې ازادۍ او دولتي رسنۍ پاتې کېږي. له ازادو رسنيو سره هم د مالي سرچينو سپيناوی دا مرسته کوي، چې پر خپلو متېو ډډه ولګوي، دا حالت پر ازادو رسنيو د خلکو باور پياوړی کوي.
اوس لا هم زموږ رسنۍ د باور له بحران سره مخامخ دي. د باور بحران نه يوازې په سياسي مسايلو، بلکې په رسنيزه برخه کې هم ډېر مهم دی. که يوه رسنيزه وسيله د خلکو باور راخپل نه کړای شي، نو د هغې د چلند ساحه ډېره راتنګېږي، د پېژندنې کچه يې راټيټېږي او دا کار بيا ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د پانګې د ترلاسه کولو امکانات راکم کړي. هر کله چې د رسنيو د مارکېټ ساحه راتنګه شي، نو د رسنيو د ژوند دوام هم ورسره سختېږي.
په هر ډول که د رسنيو مالي پانګه رڼه شي، نو هغو رسنيو، چې اوس يې د ازادو رسنيو ځای نيولی؛ د بهرنيو په ملاتړ خپرېږي، ازادۍ او ان دولتي رسنۍ ورسره د صحافت او خپرنيو امکاناتو له مخې مقابله نه شي کولای، دا به له صحنې څخه حذف شي، يوازې دولتي او ازادو خپرونو ته به لاره اواره شي. د ازادو رسنيو د مارکېټ ساحه به هم پراخه شي او پر دې رسنيو د خلکو د باور کچه به هم زياته شي، د باور د کچې لوړتيا او د مشروع مالي امکاناتو ترلاسه کول، هغه دوه ستر عوامل دي، چې د رسنيو د ملي رسنيز ژوند په حرکت کې رغنده رول لوبولای شي.
۳- د سترو ارزښتونو پالنه: لکه په تېرو بحثونو کې چې مو څو ځله ورته اشاره وکړه، په افغانستان کې د اوسنۍ ديموکراسۍ تر چتر لاندې ګڼ شمېر رسنۍ راوټوکېدې، خو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ټولې په طبيعي ډول نه دي رامنځته شوي. هغه رسنۍ چې د بهرنيو په مرسته په تېره بيا زموږ د يو شمېر ګاونډيو هېوادونو د بېلابېلو چينلونو له خوا رامنځته شوي، د همغو هېوادونو ګټې پالي او د هغو افکار خپروي. دې ډول رسنيو د څو تېرو کلونو په بهير کې د افغانستان د تاريخ، ملي هويت او سترو ملي ارزښتونو پر ضد ګڼ شمېر ليکنې او مرکې خپرې کړي او اوس لا هم دا لړۍ روانه ده. اوس هم يو ګڼ شمېر رسنۍ د پرديو له خوا خړوبېږي او ځينې نورې رسنۍ بيا د ځينو زورواکو او ځينې نورې هم د تنظيمواکانو په لاس کې دي، د ازادو رسنيو شمېر هم کم نه دی، خو رښتينې ازادې رسنۍ له مالي پلوه د پرديپالو او تنظيمي رسنيو پر وړاندې په قوي دريځ کې نه دي. د رښتينو رسنيو د عملي واک د نشتوالي له دغه حالت څخه، پرديپالې رسنۍ د افغانانو د ملي هويت او ملي ارزښتونو پر وړاندې په څرګند ډول ليکنې او ويناوې خپروي. دې کار د عام ولس (اکثريت افغانانو) په زړونو او ذهنونو کې غوسه او کينه راپارولې، خو تراوسه لا زموږ ازادې او دولتي رسنۍ په دې دريځ کې نه دي، چې زموږ د ولس ټول نظريات منعکس کړي او نه هم په دې موقف کې دي، چې د پرديپالو رسنيو دښمني پر غاړه واخلي، نو که ازادې رسنۍ په لومړي ګام کې د رسنيو قانون د تطبيق غوښتنه وکړي او هغه عملي کړي، نو دا کار به د ازادو رسنيو په نامه د پرديپالو رسنيو مالي امکانات محدود کړي او له منځه به يې يوسي، ددې ترڅنګ که ازادې رسنۍ د خپلو ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښتونو د ملاتړ او ځلونې لپاره راودانګي او د خپل ولس د زړه او فکر خبره نشر کړي، نو دې سره به د ولس زړه تش شي، پر ازادو رسنیو به يې باور زيات شي او د هغو تر شا به ودرېږي، په دې حالت کې به نه يوازې ازادې رسنۍ يو ملي ملاتړ ترلاسه کړي، بلکې په مالي ډګر کې به هم غښتلې شي، ځکه هر څومره چې يې رسنۍ په رښتيني او ملي ډګر کې وي، په همغه کچه يې د پلويانو، لوستونکو، اورېدونکو، ليدونکو او کتونکو شمېر زياتېږي او د شمېر دا زياتون د رسنيو د اقتصادي کچې له پياوړتيا سره مستقيم ارتباط او تناسب لري، نو د ملي ارزښتونو پالنه او ځلونه د رسنيو له ودې، پرمختيا او پراختيا سره هر اړخيزه مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ یادونه

زما له ډېرو هڅو سره سره هغه څه چې ما غوښتل تر زیاته حده ډېر مسایل په دې اثر کې ځای کړای شول، خو بیا هم زما له هیلې سره سم ټول شیان په دې اثر کې رانغلل، په دې مانا چې دا اثر هغسې پوره او کره نه دی، چې ما په ذهن کې کومه نقشه ورته جوړه کړې وه. خو بیا هم څه چې پر دې زمانه او مهال زما په وس پوره وو، هغه مې ترسره کړل. ښه به وي چې دلته د دې اثر نیمګړتیاوو، بریاوو او هیله من تیاوو ته لنډه اشاره وکړم.

۱- نیمګړتیاوې: د دې اثر نیمګړتیاوې دا دي، چې د هېواد د ټولو رسنیو داسې بشپړ ډیټابیس چې یوه رسنۍ (چاپي، اورېدنۍ، لیدنۍ او کتنۍ) هم ترې پاتې نه وي، نه وړاندې کوي. د دې علت دا دی، چې دا کار د یوه شخص څه چې او سمهال د حکومتي ادارو په وس کې هم نه دی. په دې اثر کې له همغه ډیټابیس څخه هم ګټه اخیستل شوې، چې اطلاعاتو او کلتور وزارت ترتیب کړی او له هغو سره خوندي دی، خو ما نه یوازې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ډیټابیس څخه ګټه اخیستې، بلکې د انټرنیوز، د ژورنالیزم د نړیوال مرکز، ملي راډیو ټلویزیون، د افغانستان میډیا ډایریکټرۍ، باختر اژانس او نورو سرچینو څخه، چې د افغاني او سنیو رسنیو ډیټابیسونه یې جوړ کړي او یا یې د هغو نوملړ ترتیب کړی، هم ګټه اخیستې؛ د دوی ټول معلومات مې یو بل سره پرتله کړي، تکراري مسایل مې ترې یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خواته کړي او کومې معلوماتي تېروتنې چې په کې راتـه څرګندې شـوي، هغـه مې څنګ تـه کـړي دي. زما لـه خوا پـه ترتيب شـوي ډيټـابيس کـې، پـه چـاپي، اورېدنـۍ، ليـدنـۍ او کتنـۍ برخـه کـې داسې رسنۍ شتـه، چې د هېـواد پـه بېلابېلو برخـو کې فعاليت کوي، خو د دقيقو معلوماتو د نشتوالي له امله پـه دې اثر کې نه دي راغلي. دې سره سره د اثر په متن کې ځينې محتوايي برخې او ځينې جملې يوې او بلې برخې تـه تللي، د ځينو برخـو تشريح هم راته کمه ښکاري او همدارنګه نورې نيمګړتياوې.

۲- برياوې: دا اثر پـه خپل ډول کې يو نسبتاً نوی اثر دی، سره لـه دې چـې تـر ۱۳۸۰ل کـال دمخـه د افغـانسـتـان د رسـنيو، د ژورناليزم د ودې، څرنګوالي او همدارنګه د رسنيو د شومره والي پـه بـاب بېلابېـل اثـار چـاپ شـوي، خـو څرنګـه چـې ددې اوو اتـو کلونو پـه بهير کې رسنيو لـه شومره ييز او څرنګيز پلوه ډېره وده کـړې، د هغـو پـه بـاب پـه هر اړخيز ډول څه نـه دي ليکـل شـوي، د رسـنيو د کميـت پـه بـاب ټولـو معلومـاتي سـرچينو تـه د هـر چـا لاسرسی اسانه و، خو ما چې د لېوالتيا او دولتي دندې له مخې له رسنيو سره سروکار درلود، نو د رسمي منابعو ترلاسه کول راتـه لـه امکانـه لـرې کـار نـه و، خـو دې سـره سـره دا سـرچيني مـا پـه ډېرې سختۍ سره پيدا کړي او بيا چاڼ کړي دي. پر دې اثر تر حده زيات پـه تکليـف شـوی يـم. لـږ تـر لـږه مـې پنځـه لـس ځلـه ددې اثـر تـوري کتلي، خو هر ځل چې مې کتلي، يو لږ نور بدلونونـه مې پـه کې راوړي او نورو نورو بدلونونو ته مې هم زړه شوی دی. پـه پـای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې نتيجې ته ورسېدم، چې هر څومره يې ګورم بيا هم د بدلون ځای په کې پيدا کېږي، نو ښه به دا وي، چې اوس يې همدلته ودروم او پاتې کارونه نورو وختونو ته پرېږدم.

۳- هيله منتيا: يوه تصادفي خبره داده، چې د افغانستان د اوسنيو رسنيو ګړندی وده د ۱۳۸۰ل کال له وروستيو څخه پيلېږي. ما په خپل دې اثر کې دا وده له همدې کاله څېړلې او نږدې اته کاله ټوله موده رانغاړي. يوې لسيزې ته يوازې دوه (۱۳۸۸) او (۱۳۸۹) کلونه پاتې دي، نو داسې اټکل کېږي، چې لسو کلونو په بهير کې زموږ رسنۍ لا وده وکړي، نو ماته دا هيله پيدا شوه که چېرې ژوند ياري وکړه او ۱۳۹۰ل کال پورې ژوندي وو، نو بيا به په دې لسيزه کې د افغاني رسنيو ټول لسکلن بهير په دقيق ډول وارزوو. يوه لسيزه به پوره شي. په دې اثر کې پر شتو موادو سربېره به نور دوه کلن پرمختګ هم ورسره يو ځای کړو او په هر اړخيز ډول به يې وشنو، دا نو که د خدای(ج) رضا وه او زموږ اوبه و دانه پر دې دنيا پاتې وه. اوس نو چې څه زما په وس کې وو، هغه مې ترسره کړل، ددې درنو لوستونکو مخې ته يې ږدم، هيله ده درانه لوستونکي پرې هم قضاوت وکړي او هم ترې ګټه پورته کړي.

په ډېر درنښت

پوهندوی محمد اسمعيل يون

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.
۲- Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴
۳- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.
۴- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.
۵- د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.
۷- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۶- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.
۷-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۸-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون بېلابېلې برخې.
۹- د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.
۱۰- ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.
۱۱ - رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.
۱۲- پوهاند ډاکتر زېورالدین زېور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.
۱۳- کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، د محمدصدیق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، ۵۳ او ۵۵ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Contemporary Afghan Media

(2001 - 2008)

Written By:
M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3

د خپرونو لړ: (۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library